

รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนา
ของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย
Development of information systems and activities to strengthen
religious identity of Buddhists, Christians and Muslims in Thai society

โดย

สมาพร มั่งคั่ง

ผศ.ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน

ดร.ธนนต์ชัย พัฒนะสิงห์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

พ.ศ. ๒๕๖๓

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 63007028

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

ชื่อโครงการวิจัย : การพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ และอิสลามในสังคมไทย

ผู้วิจัย : สมภาพร มั่งคั่ง, ผศ.ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน, ดร.ธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์

วิทยาลัย/วิทยาเขต : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ปีงบประมาณ : ๒๕๖๓

แหล่งทุน : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษารูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย ๒) เพื่อศึกษาระดับการของการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย ๓) เพื่อสร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการวิจัยเน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดกระบวนการวิจัยด้วยการถอดบทเรียนและการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการปฏิบัติการร่วมกันในพื้นที่ศึกษา เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนจากนั้นสรุปผลเป็นเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

๑. รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ ๕๕.๕๐ มีอายุระหว่าง ๒๑-๓๐ ปี มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างและนับถือศาสนาพุทธ

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรูปแบบในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศผ่านเฟซบุ๊ก โดยมีความถี่ในการเข้าใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ๕ ครั้งขึ้นไปต่อวัน ในแต่ละครั้งส่วนใหญ่ใช้เวลาในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ ๕ ชั่วโมงขึ้นไปต่อวัน และเนื้อหาของเทคโนโลยีสารสนเทศที่เข้าถึงส่วนใหญ่เป็นการเข้าถึงเนื้อหาทางการศึกษาและนันทนาการ

๒. การใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบเว็บไซต์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาโดยมีระดับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๓๒

รูปแบบเฟซบุ๊ก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านการเผยแพร่และสื่อสาร โดยมีระดับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒๘

รูปแบบไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านการเผยแพร่และสื่อสาร โดยมีระดับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๐๒

รูปแบบยูทูป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา โดยมีระดับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๐๐

รูปแบบโทรทัศน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการ โดยมีระดับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๖

๓.สร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อการเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

พบว่า ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้นำทางศาสนาทั้ง ๓ ศาสนา ในประเด็นการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย ได้ระบบสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งระบบสารสนเทศนี้จะทำงานด้วยโปรแกรม Web Browser พบว่า สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการให้มีการพัฒนาหรือสร้างขึ้นมากมายนับมากที่สุดคือการพัฒนาเว็บไซต์ (Web Site)

ในการดำเนินการสร้างนวัตกรรมที่เป็นเว็บไซต์ ได้มีการสร้างและพัฒนารูปแบบการเข้าถึงของกลุ่มผู้ใช้บริการให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยเบื้องต้น ทางนักวิจัยได้ดำเนินการสร้างเว็บเพจโดยเบื้องต้นได้ใช้เทมเพลตสำเร็จรูปในการทดลองสร้างและพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อการเข้าถึงข้อมูล โดยใช้ชื่อเว็บไซต์ว่าศูนย์การเรียนรู้และการวิจัยพหุวัฒนธรรม (MLC BRBC) โดยในการพัฒนาเว็บไซต์ในครั้งนี้ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการเสริมสร้างการเรียนรู้บนพื้นฐานความเท่าเทียมของทุกคนในสังคมและเพื่อสร้างความเข้าใจในการศึกษาด้านศาสนาบนพื้นฐานความหลากหลาย โดยเน้นการ เสริมสร้าง เท่าเทียม เรียนรู้ จะเป็นการพัฒนาข้อมูลเบื้องต้น แบ่งกลุ่มข้อมูล ดังนี้

- ฐานข้อมูลศาสนาพุทธ
- ฐานข้อมูลศาสนาคริสต์
- ฐานข้อมูลศาสนาอิสลาม

โดย ฐานข้อมูลทั้ง ๓ ฐานข้อมูล ประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของศาสนา องค์ประกอบความสำคัญของศาสนา หลักคำสอน ภาพกิจกรรม ข่าวประชาสัมพันธ์ ฐานข้อมูลวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและเครือข่ายวิทยาลัยทั่วประเทศ เครือข่ายหมู่บ้าน ๙ ดี เครือข่ายชุมชนสันติสุข เครือข่ายฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้นงานวิจัย และมีลิ้งค์กระดานตอบคำถาม สำหรับผู้มีข้อสงสัยในการสอบถามข้อมูลต่างๆซึ่ง ฐานข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวนี้ จะถูกกำหนดไว้ในแถบสืบค้นภายในเว็บไซต์โครงการ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ควรมีการทำวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการทำกิจกรรมด้านนวัตกรรมว่าส่งผลต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านต่าง ๆ อย่างไร

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยเล่มนี้สำเร็จด้วยดี ด้วยความเมตตาของ พระสุธีรัตนบัณฑิต,ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ พระมหาชุตีภัก อภินนุโท ผู้อำนวยการส่วนวางแผนและส่งเสริมการวิจัย สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย กราบขอขอบคุณพระศรีปริยัติธาดา ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ ที่ได้เมตตาให้โอกาสในการทำวิจัย และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่านที่อำนวยความสะดวกในการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยมีความซาบซึ้งในเมตตากรุณาของอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัยขอขอบคุณ ดร.ธนันต์ชัย พัฒนะสิงห์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ และตรวจรูปแบบรายงานวิจัยให้ถูกต้องตามรูปแบบของงานวิจัย ขอขอบคุณ คณาจารย์ เจ้าหน้าที่วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ที่เป็นกัลยาณมิตร ขอขอบคุณและขออนุโมทนา เจ้าของผลงานประพันธ์ ตำรา หนังสืองานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ขอขอบคุณครูบาอาจารย์ทุกท่าน ที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ให้ผู้วิจัย ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ขอขอบคุณคุณพ่อ คุณแม่ และญาติพี่น้องที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยเสมอมา

ขอบคุณทุกๆ ท่านที่มีส่วนร่วมและเป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยทำรายงานวิจัยให้สำเร็จลงได้ เพื่อความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

สมาพร มังคลังและคณะ

สารบัญ

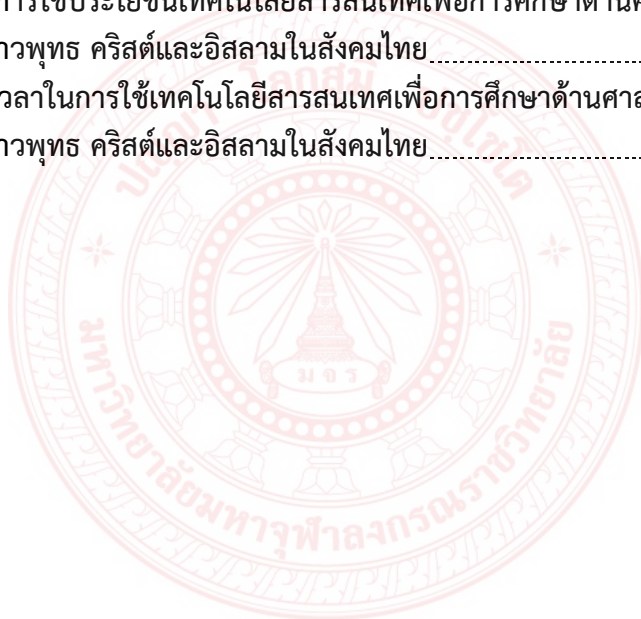
เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ ๑ บทนำ.....	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	๓
๑.๓ ขอบเขตการวิจัย.....	๓
๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย.....	๔
๑.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	๕
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๗
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรม.....	๗
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ.....	๑๑
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร.....	๑๗
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์.....	๒๒
๒.๕ แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยสันติภาพ.....	๒๘
๒.๖ แนวคิดทฤษฎีการสร้างเครือข่าย.....	๔๔
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	๔๘
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย.....	๕๓
๓.๑. รูปแบบการวิจัย.....	๕๓
๓.๒ พื้นที่การวิจัย.....	๕๔
๓.๓ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง.....	๕๔
๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	๕๕
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	๕๕
๓.๖ แผนการดำเนินงานของโครงการวิจัย.....	๕๗
๓.๗ วิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย.....	๕๘

สารบัญ

บทที่ ๔ ผลการวิจัย.....	๕๙
๔.๑. รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนา.....	๕๙
๔.๒. ระดับการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนา.....	๖๓
๔.๓. นวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อการเสริมสร้างกิจกรรม ที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนา.....	๖๘
บทที่ ๕ วิธีการดำเนินการวิจัย.....	๗๔
๕.๑. สรุปลผลการวิจัย.....	๗๔
๕.๒. อภิปรายผล.....	๗๘
๕.๓. ข้อเสนอแนะ.....	๘๒
บรรณานุกรม.....	๘๓
ภาคผนวก.....	๘๗

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล.....๕๙
๒	รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาด้านศาสนา ของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย.....๖๑
๓	การใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาด้านศาสนา ของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย.....๖๓
๔	ระดับการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาด้านศาสนา ของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย.....๖๕
๕	ระยะเวลาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาด้านศาสนา ของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย.....๖๕

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖
๒ ระบบสารสนเทศ	๑๑
๓ กระบวนการประมวลข้อมูลในระบบสารสนเทศ	๑๒
๔ ตัวอย่างช่องทางการประชาสัมพันธ์ของศาสนาอิสลามผ่านเฟซบุ๊ก	๖๖
๕ ตัวอย่างช่องทางการประชาสัมพันธ์ของศาสนาคริสต์ผ่านเฟซบุ๊ก	๖๗
๖ ตัวอย่างช่องทางการประชาสัมพันธ์ของศาสนาพุทธผ่านเฟซบุ๊ก	๖๘
๗ ตัวอย่างเว็บไซต์ (http://mlcbrbc.com)	๗๐
๘ การอบรมให้ความรู้เกี่ยวสื่อสารสนเทศ	๗๒

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับความขัดแย้งในระดับที่รุนแรง โดยเฉพาะความขัดแย้งในระดับโครงสร้างเป็นเรื่องของการแย่งชิงอำนาจและการใช้อำนาจนอกจากนี้ ยังเป็นความขัดแย้งจากผลประโยชน์ (Interest Conflict) ที่มีการแย่งชิงผลประโยชน์กันประกอบกับความขัดแย้งนี้ยังเกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะที่มีผู้ที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เกี่ยวข้องกันเป็นจำนวนมาก ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวที่เกิดขึ้น อาจก่อให้เกิดผลดีผลเสียแตกต่างกัน ถ้าความขัดแย้งที่รุนแรงก็อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคม แต่ถ้าความขัดแย้งไม่รุนแรงก็อาจก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมได้ โดยการหันหน้ามาพูดคุยเจรจาต่อกัน เพื่อหาแนวทางในการยุติความขัดแย้ง อันนำไปสู่การพัฒนาสังคม ชุมชนโดยการร่วมมือกันทุกภาคส่วน ทั้งในภาครัฐและประชาชน

การปรับตัวเข้าสู่เศรษฐกิจโลกแบบหลายศูนย์กลาง รวมทั้งภูมิภาคเอเชีย มีความสำคัญเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ อาทิ ฮองกง เกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน และกลุ่มประเทศอาเซียน ที่มีแนวโน้มเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมโลก ขณะที่นโยบายการเปิดประเทศของจีน รัสเซีย พลวัตการขยายตัวของบราซิลและอินเดีย และการเพิ่มขึ้นของชนชั้นกลางในภูมิภาคเอเชียจะเพิ่มกำลังซื้อในตลาดโลก นอกจากนี้ การรวมกลุ่มเศรษฐกิจที่สำคัญต่อประเทศไทยในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑ ได้แก่ การรวมกลุ่มในภูมิภาคเอเชียภายใต้กรอบการค้าเสรีของอาเซียนกับจีน ญี่ปุ่น และอินเดีย และการเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ รวมทั้งกรอบความร่วมมืออื่น ๆ อาทิ กรอบความร่วมมือเอเชีย – แปซิฟิก จะมีผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของไทยซึ่งต้องมีการเตรียมความพร้อมในหลายด้านโดยเฉพาะการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาเทคโนโลยีต่าง ๆ^๑

ยุทธศาสตร์การสร้างเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ เชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจตามแนวพื้นที่ชายแดน เขตเศรษฐกิจชายแดน ตลอดจนเชื่อมโยงระบบการผลิตกับพื้นที่ตอนในของประเทศ พัฒนาพื้นที่ในภูมิภาคต่าง ๆ ของ

^๑ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สรุปลงสาระสำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๑, สำนักนายกรัฐมนตรี. กรุงเทพมหานคร. ๒๕๕๔ หน้า ๒.

ประเทศให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ให้เป็นฐานการพัฒนา ด้านอุตสาหกรรม การเกษตร และการท่องเที่ยว เสริมสร้างความร่วมมือที่ีระหว่างประเทศในการ สนับสนุนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมีจริยธรรมและไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม มุ่ง เสริมสร้างศักยภาพชุมชนท้องถิ่นให้รับรู้และเตรียมพร้อมรับกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและ ภายนอกประเทศ สนับสนุนกลไกการพัฒนาในระดับพื้นที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับ จังหวัดและกลุ่มจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดชายแดนให้สามารถพัฒนาเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมศักยภาพด้านวิชาการและเครือข่ายของสถาบันการศึกษาของไทยที่สร้างความใกล้ชิด และ ปฏิสัมพันธ์กับประเทศในอนุภูมิภาคเศรษฐกิจชายแดนและเมืองชายแดน รวมทั้งบูรณาการ แผนพัฒนาพื้นที่เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านให้บรรลุประโยชน์ร่วมกันทั้งด้านความมั่นคงและ เสถียรภาพของพื้นที่^๒ เป็นต้น

ปัจจุบันรัฐบาลได้พยายามกำหนดกรอบเป้าหมาย อาทิ Thailand ๔.๐ ยุทธศาสตร์ ๒๐ ปี ดำเนินไปข้างหน้าอย่างพอเพียงตามปรัชญาของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ จำเป็นต้อง บูรณาการ และขับเคลื่อนการปฏิรูปทั้งทางด้านยุทธศาสตร์ บุคลากร งบประมาณ กฎหมายและปัจจัยเอื้อ ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยหวังจะเห็นผลที่เกิดต่อเศรษฐกิจ และสังคม อย่างเป็นรูปธรรม นั่นคือ ให้สามารถใช้ประโยชน์จากงานวิจัยได้จริง ทั้งในด้านการสร้างขีด ความสามารถทางเทคโนโลยี นวัตกรรม การผลักดันให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และการ พัฒนาในมิติ ทางสังคม รวมทั้งได้ทบทวนนโยบายและแผนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยและนวัตกรรมใน ประเทศไทย การก้าวสู่ระบบอินเทอร์เน็ตกำลังจะเปลี่ยนแปลงสรรพสิ่ง ทั้งวิถีคิด วิถีดำรงชีวิต เศรษฐกิจ สังคม การเมือง นั่นทำให้โลกดิจิทัล ๔.๐ เทคโนโลยีที่อยู่เบื้องหน้า กลายเป็นโจทย์ใหญ่ สำหรับมนุษย์ทุกคนบนโลก ความท้าทายที่สุดของประชากรในทุกศาสนาไม่ว่าจะเป็นชาวพุทธ ชาว คริสต์ และอิสลามในการเจริญสติยุคไซเบอร์ซึ่งถือว่าเป็นความท้าทายที่ต้องศึกษาเพื่อนำไปสู่การ พัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสร้างกิจกรรมต่างๆของประชากรในทุกกลุ่มศาสนา ทั้งการ เข้าถึงได้สะดวก และความพร้อมของการค้นคว้าข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้า รวมถึงการ นำมาปรับใช้ในชีวิตจริงได้อย่างสะดวกซึ่งแนวทางการศึกษาวิจัยสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนา กลุ่มจังหวัดภาคตะวันออก ฉียงเหนือตอนล่าง ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) ยุทธศาสตร์ที่ ๘ การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม จาก ข้อมูล เบื้อง ต้น กล่าวได้ว่า เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้เข้ามามีความสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบัน เป็นอย่างมาก โดยอยู่ในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ ทั้งเสียง ภาพและตัวอักษร ด้วยวิถีทางอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีโทรคมนาคม ระบบมีสายและไร้สาย รวมทั้งระบบ

^๒ นิธิ เอียวศรีวงศ์, “ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของกลุ่มน้ำแม่ตาช้างที่เชียงใหม่”, ในศิลปวัฒนธรรม (ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๑๐) : สิงหาคม ๒๕๕๖.

สื่อมวลชน จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบการเข้าใช้เทคโนโลยี ระดับการเข้าใช้เทคโนโลยี เพื่อการศึกษาทางด้านศาสนาเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลาม ในสังคมไทย ทั้งนี้ผู้วิจัยคาดหวังว่า การวิจัยนี้จะเป็นงานวิจัยที่จะสร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศให้ทุกศาสนาได้เข้าถึงหลักคำสอนและเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการสร้างเครือข่ายสังคมสันติสุขในสังคมไทยอย่างยั่งยืน ต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทางด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย
๒. เพื่อศึกษาระดับการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทางด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย
๓. เพื่อสร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ทางด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

โครงการวิจัยนี้เลือกดำเนินการในพื้นที่ดังต่อไปนี้

๑.๓.๑ พื้นที่หลัก

ชุมชนสะพานยาว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๓.๒ พื้นที่เครือข่าย

ภาคเหนือ	บ้านโคกกระตี่ ตำบลตาคลี อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์
ภาคกลาง	ชุมชนลินสุขสอง ตำบลลำตาเสา อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ภาคใต้	บ้านมะปรางงาม ตำบลละอาย อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านสภาพปัญหา เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางด้านศาสนา

ด้านองค์ประกอบของชุมชน ชุมชนมีเอกภาพและอัตลักษณ์ทางศาสนาที่เด่นชัดของกลุ่ม มีวัด โรงเรียน รัฐและซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการดำเนินกิจกรรมพื้นฐานทางสังคมได้อย่างดีต่อไป

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศด้านการเสริมสร้างกิจกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย พร้อมนำเสนอผลงานวิจัยที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

ขอบเขตด้านกลุ่มประชากร (Population) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ประชากรที่ศึกษาเป็นกลุ่มพระภิกษุสงฆ์หรือผู้นำศาสนา ผู้บริหารภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น และตัวแทนชุมชน ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

- (๑) กลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๕๕ คน
- (๒) กลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลามในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕๕ คน
- (๓) กลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน ๕๕ คน
- (๔) กลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน ๕๕ คน

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

ศาสนา หมายถึง ลัทธิความเชื่อของมนุษย์ เกี่ยวกับการกำเนิดและสิ้นสุดของโลก หลักศีลธรรม ตลอดจนลัทธิพิธีที่กระทำตามความเชื่อนั้น ๆ ^๓

ระบบสารสนเทศ (Information system) หมายถึง ระบบที่ประกอบด้วยส่วนต่างๆ ได้แก่ ระบบคอมพิวเตอร์ทั้งฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์ ระบบเครือข่าย ฐานข้อมูล ผู้พัฒนาระบบ ผู้ใช้ระบบ พนักงานที่เกี่ยวข้อง และ ผู้เชี่ยวชาญในสาขา ทุกองค์ประกอบนี้ทำงานร่วมกันเพื่อกำหนด รวบรวม จัดเก็บข้อมูล ประมวลผลข้อมูลเพื่อสร้างสารสนเทศ และส่งผลลัพธ์หรือสารสนเทศที่ได้ให้ผู้ใช้เพื่อช่วยสนับสนุนการทำงาน การตัดสินใจ การวางแผน การบริหาร การควบคุม การวิเคราะห์และติดตามผลการดำเนินงานขององค์กร

^๓ ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว, กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๖, หน้า ๑๑๔๒.

อัตลักษณ์ หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะตัว ที่บ่งบอกหรือมีความซึ่ชัดของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้น ๆ เช่น เชื้อชาติ ภาษา ศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่ไม่มีทั่วไปและเป็นสากลกับสังคมอื่น ๆ

วัฒนธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่สืบทอดกันมาโดยมุ่งกระทำความอยู่ดี มีสุขของคน และสังคม

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่มีการกระทำให้เกิดขึ้น หรือมีการวางแผนกำหนดทิศทางไว้ล่วงหน้า โดยผ่านลำดับขั้นต่างๆ ไปสู่ลำดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้นและเหมาะสมไปกว่าเดิม

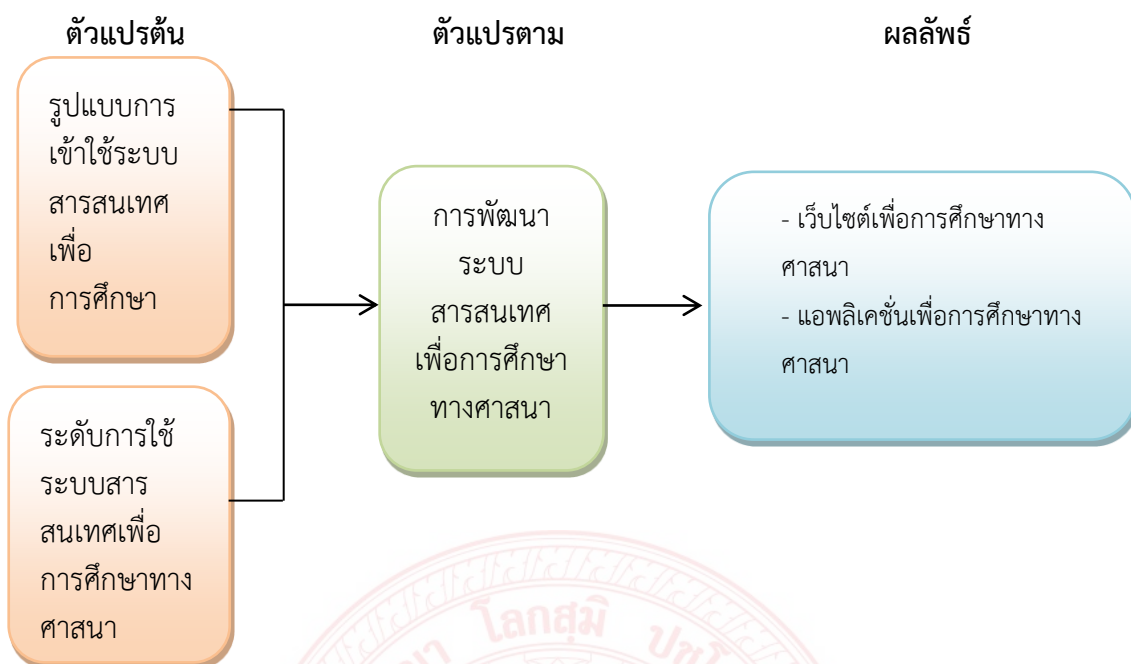
นวัตกรรม หมายถึง การใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาหรือประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ เช่น บริการ ผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการใหม่ๆ (Service, Product, Process) เป็นต้น ที่มีคุณค่า(Value Creation) และมีประโยชน์ต่อผู้อื่น เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเมื่อมีคุณค่าและมีประโยชน์แล้วจะสามารถขยายผลต่อได้

เทคโนโลยี หมายถึง การใช้ความรู้ เครื่องมือ ความคิด หลักการ เทคนิค ความรู้ ระเบียบวิธี กระบวนการตลอดจน ผลงานทางวิทยาศาสตร์ทั้งสิ่งประดิษฐ์และวิธีการ มาประยุกต์ใช้ในระบบงาน เพื่อช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำงานให้ดียิ่ง ขึ้นและเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานให้มากยิ่งขึ้น

รูปแบบ หมายถึง ช่องทางการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ รวมถึงความถี่และระยะเวลา ในการเข้าใช้เทคโนโลยีสารสนเทศนั้นๆ

๑.๕ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ และอิสลามในสังคมไทย” ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดจากหลักคิดที่สำคัญ ไว้ดังต่อไปนี้

ภาพที่ ๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์สารสนเทศของประชาชนในสังคมไทย
๒. ทำให้ทราบถึงระดับการของการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย
๓. ผลวิจัยสามารถนำไปพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการดำเนินกิจกรรมที่แสดงถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาาระบบสารสนเทศและกิจกรรมการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย” ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเอกสารต่างๆ เพื่อกำหนดเป็นกรอบและแนวทางในการวิจัยดังต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรม

๒.๒ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

๒.๔ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์ทางศาสนา

๒.๕ แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยสันติภาพ

๒.๖ แนวคิด ทฤษฎี และหลักการสร้างเครือข่าย

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสังคมพหุวัฒนธรรม

๒.๑.๑ ความหมายของวัฒนธรรม

ผจงจิตต์ อธิคมนันท์^๑ อธิบายความหมายและลักษณะของวัฒนธรรมว่าวัฒนธรรม คือ สิ่งอันเป็นวิถีชีวิตของสังคม คนในสังคมมีส่วนร่วมและคิดเห็นอย่างไร มีความเชื่ออย่างไรถึงแสดงออกให้ปรากฏเห็น เป็นรูปภาพ ประเพณี กิจกรรมงาน การละเล่น ศาสนา เป็นต้น ตลอดจนสิ่งต่างๆ ที่คนในสังคมมีส่วนร่วมสร้างขึ้น เช่น สิ่งอันจำเป็นแก่วิถีชีวิต และการครองชีพ ได้แก่ ปัจจัยสี่ เครื่องมือ เครื่องใช้ ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อ ซึ่งแสดงปรากฏให้เห็นเป็นสิ่งที่ต่างๆ ซึ่งมีการสะสมเป็นความรู้ในความทรงจำ จดไว้ในหนังสือและสิ่งต่างๆ ที่สร้างขึ้นและถ่ายทอดไว้ให้แกกัน เป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมาชั่วอายุคน มีการเพิ่มเติมเสริมสร้างขึ้นมาใหม่และปรับปรุงสิ่งเก่าให้เข้ากันได้และมีความเจริญก้าวหน้า โดยวัฒนธรรมจะมีลักษณะต่างๆดังต่อไปนี้

๑. เป็นแบบแผนของพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ การเรียนรู้เป็นเรื่องสำคัญทำให้มนุษย์สร้างสิ่งที่เราเรียกว่า วัฒนธรรม เกิดขึ้น มนุษย์จะต่างจากสัตว์ เนื่องจากการกระทำต่างๆ เป็นเรื่องของการเรียนรู้ เช่น การหิวผม การแปร่งฟัน การเย็บผ้าเขียนหนังสือ ฯลฯ ส่วนสัตว์จะใช้สัญชาตญาณการเรียนรู้ นั้น จะมีลักษณะสั่งสมจากประสบการณ์ ที่มนุษย์ได้เผชิญในชีวิตไม่ได้ถูกถ่ายทอดทางชีวภาพหรือพันธุกรรมการเรียนรู้ นั้นเกิดจากการเป็นสมาชิกของกลุ่มสังคม

^๑ ผจงจิตต์ อธิคมนันท์, สังคมและวัฒนธรรมไทย, กรุงเทพมหานคร : มปป, ๒๕๔๓, หน้า ๕๗.

๒. เป็นสิ่งซึ่งสืบทอดจากบรรพบุรุษ เป็นมรดกทางสังคม ซึ่งส่งต่อกันมาหลายชั่วอายุคนซึ่งคนรุ่นต่อมาได้นำมาใช้ปฏิบัติทำให้คงอยู่ไม่สูญหาย แต่อาจปรับเปลี่ยนไป เช่น การแต่งกาย ภาษา ฯลฯ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมนั้น จะขึ้นอยู่กับภาวะสังคมในขณะนั้นๆ

๓. เป็นส่วนรวมในสังคม มิใช่เป็นผู้นิ่งผู้ใดโดยเฉพาะแต่จะช่วยกันคิดสร้างสรรค์ร่วมกันปฏิบัติ ทำให้วัฒนธรรมนั้นยืดยาว เช่น ภาษาการแต่งกาย และวัฒนธรรม จึงเป็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนจำนวนมากหรือของสังคมนั้น

งามพิศ สัตย์สงวน^๒ กล่าวว่า วัฒนธรรม คือ พฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ รวมทั้งผลผลิตที่เกิดจากการเรียนรู้ และนักมานุษยวิทยาใช้เป็นเครื่องมือ เพื่อทำความเข้าใจ ประเพณีและวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของมนุษย์ในสังคมต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งเข้าใจตัวเองและสังคม โดยได้แบ่งประเภทของวัฒนธรรม ออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. วัฒนธรรมวัตถุ (Material Culture) ซึ่งได้แก่ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่างๆ เช่น ตู้เย็น หม้อหุงข้าว แก้วน้ำ มีด โต๊ะ รถ เครื่องบิน โทรศัพท์ โทรทัศน์ จรวด บ้าน วัด หอประชุม เป็นต้น ไปจนถึงเครื่องจักรกลประเภทต่างๆ

๒. วัฒนธรรมไม่เกี่ยวกับวัตถุ (Non Material Culture) หมายถึง อุดมการณ์ ค่านิยม แนวคิดในเรื่องการแข่งขันอย่างมีเหตุผล ประเพณี การปฏิบัติสืบทอดกันมา และเป็นที่ยอมรับกันในชนกลุ่มของตนว่า ดีงาม เหมาะสม เช่น ศาสนา ความเชื่อ ความสนใจ ทักษะคิด ความรู้ ความสามารถ ซึ่งเป็นนามธรรมที่มองเห็นไม่ได้ วัฒนธรรมประเภทนี้แบ่งเป็น ๕ ประเภท ได้แก่ ๑) สถาบันสังคม ๒) ศิลปะ ๓) ภาษา ๔) พิธีกรรมและ ๕) วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับการควบคุมทางสังคม เช่น ศาสนา ความเชื่อทางสังคม นิยม ประเพณี และกฎหมาย

ได้สรุปลักษณะพื้นฐานที่สำคัญของวัฒนธรรมไว้ ๖ ประการดังต่อไปนี้

๑. วัฒนธรรมเป็นความคิดร่วมและค่านิยมทางสังคม ซึ่งเป็นตัวกำหนดมาตรฐานของพฤติกรรม

๒. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ ได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง โดยผ่านกระบวนการถ่ายทอดทางวัฒนธรรมหรือกระบวนการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงการอบรมสั่งสอน ของพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ และประสบการณ์ต่างๆที่มนุษย์ได้รับการสั่งสมมาจากการเป็นสมาชิกสังคม จากกระบวนการต่างๆที่มนุษย์สามารถเข้าใจได้ว่าตนควรมีพฤติกรรมอย่างไรในแต่ละสถานการณ์

^๒ งามพิศ สัตย์สงวน, หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓, หน้า ๒๓-๒๔.

๓. วัฒนธรรมมีพื้นฐานมาจากการใช้สัญลักษณ์ พฤติกรรมของมนุษย์มีต้นกำเนิดมาจาก การใช้สัญลักษณ์ ไม่ว่าจะเป็นเงินตรา สัญญาณไฟจราจร หรือสัญลักษณ์ทางศาสนา และรวมถึงภาษา ซึ่งเครื่องมือสื่อความหมายทั้งหมดนี้ สามารถถ่ายทอดความรู้นั้นไปยังคนรุ่นหลังต่อไปได้

๔. วัฒนธรรมเป็นองค์รวมของความรู้และภูมิปัญญา ในลักษณะนี้ วัฒนธรรมมีหน้าที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ เช่น สอนให้มนุษย์รู้จักหารอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ วางกฎเกณฑ์ให้มนุษย์ดำรงชีวิตอย่างมีระเบียบแบบแผน เพื่อให้สังคมทำงานไปได้ อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังช่วยให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีเพื่อความเจริญก้าวหน้าและความอยู่รอดของมนุษย์

๕. วัฒนธรรมคือกระบวนการที่มนุษย์กำหนดนิยามความหมายให้กับสิ่งมีชีวิตและสิ่งต่างๆที่อยู่รอบตัว ซึ่งอาจแสดงออกได้ในรูปแบบของศาสนา พิธีกรรม แนวคิดพื้นฐานของระบบการเมือง ก่อให้เกิดการสร้างสถาบัน หรือองค์กรขึ้นมา เพื่อรองรับการนิยามความหมายต่างๆและเปลี่ยนแปลงได้ตามกาลเวลา

๖. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ไม่หยุดนิ่ง หากมีการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอยู่ตลอดเวลาที่อาจจะมีสาเหตุจากความคิดและค่านิยมที่มีวัฒนธรรมอื่น การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความพยายามที่จะควบคุมธรรมชาติและใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติที่สืบทอดกันมาโดยมุ่งกระทำความอยู่ดี มีสุขของคนและสังคม โดยส่วนรวมวัฒนธรรม จึงต้องเชื่อมโยงระหว่างสภาพในอดีตสู่ปัจจุบันและสู่อนาคต ต้องเชื่อมโยงระหว่างคนในสังคม ซึ่งมีวัยต่างกัน ต้องเชื่อมโยงระหว่างสภาพตนเองต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และสภาพรอบโลก และต้องเชื่อมระหว่างคนกับธรรมชาติ วัฒนธรรมจะพัฒนาองงามได้ ต้องอาศัยความเชื่อมโยงและความเข้าใจในหลากหลาย ความแตกต่างและจุดร่วมของวัฒนธรรมท้องถิ่น วัฒนธรรมของชาติและวัฒนธรรมของโลก

๒.๑.๒ ความหมายของสังคมพหุวัฒนธรรม

วลัยลักษณ์ ทรงศิริ และคณะ กล่าวถึงสังคมพหุลักษณะหรือพหุสังคม (Plural Society) ว่าหมายถึงกลุ่มสังคมที่แยกย่อยออกเป็นกลุ่มภาษา กลุ่มชาติพันธุ์ กลุ่มศาสนาหรือเชื้อชาติต่าง ๆ และกลุ่มชุมชนซึ่งเป็นคำเดียวกับ Multicultural Society หรือสังคมหลากหลายวัฒนธรรมที่นำมาใช้กับรัฐที่มีความแตกต่างหลากหลาย ซึ่งแนวคิดแบบ Multiculturalism นี้เป็นการมองความหลากหลายด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในสังคมเป็นเกณฑ์ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเห็นว่าพหุสังคมและพหุวัฒนธรรมมีความแตกต่างกันอยู่ โดยลักษณะของพหุสังคมนั้นเป็นสังคมที่มีความหลากหลาย

แยกย่อยหากแต่ไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมากนัก ในขณะที่ลักษณะของสังคมพหุวัฒนธรรมนั้น เป็นลักษณะของสังคมที่มีการยอมรับในความหลากหลายและมีการติดต่อเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน^๓

อานันท์ กาญจนพันธุ์ ได้อธิบายเกี่ยวกับความเป็นมาของแนวคิดพหุวัฒนธรรมในประเทศไทยว่าแนวคิดดังกล่าวได้เข้ามาพร้อม ๆ กับการเปลี่ยนแปลงผ่านทางสังคมวัฒนธรรม ซึ่งเป็นช่วงเวลาไม่กี่ปีที่ผ่านมาประชาชนชาวไทยไม่ค่อยรู้จักคำว่าพหุวัฒนธรรมเท่าใดนักนอกจากแวดวงวิชาการเท่านั้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประเทศในช่วงระยะเวลา ๕๐ ปีที่ผ่านมาเป็นช่วงของการสร้างรัฐชาติที่เน้นอุดมการณ์ความเป็นหนึ่งเดียวทางวัฒนธรรมและความเป็นไทย ดังนั้น ความหลากหลายทางชาติพันธุ์วัฒนธรรม ได้ถูกบดบัง สลาย และกลบกลืนเป็นอย่างมากในช่วงของการสร้างรัฐชาติ^๔

Will Kymlicka (๒๐๐๗ อ้างถึงใน ศิริจิต สุนันตะ, ๒๕๕๖: ๙) เห็นว่าหัวใจสำคัญของพหุวัฒนธรรมนิยม (Multiculturalism) คือการเรียกร้องให้มีการยอมรับอัตลักษณ์ที่ถูกเบียดขับ โดยเฉพาะอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติชาติพันธุ์ และวัฒนธรรม การเรียกร้อง และการให้สิทธิทางวัฒนธรรมพหุนิยมเป็นแนวคิดที่เป็นลักษณะของทางสายกลาง กล่าวคือ ยอมรับในความแตกต่างหลากหลายที่มีอยู่ในสังคม ส่วนประเด็นที่ผูกพันกับแนวคิดพหุนิยมในทางตรงกันข้ามคือ “ชาตินิยม หรือ Nationalism” ซึ่งถูกนำมาเป็นเครื่องมือทางการเมือง การปลูกฝังความเป็นชาตินิยมมากทำให้เกิดแนวคิดที่สุดโต่ง ในอดีตรัฐพยายามใช้วิธีการแบบ “Assimilation” หรือการกลืนกลาย” ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการสร้างรัฐชาติในหลายสังคมซึ่งเป็นการทำลาย กัดกัน บังคับวัฒนธรรมกลุ่มย่อย (Sub-Culture) ให้กลายมาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสังคมใหญ่ โดยในระยะหลังนี้รัฐได้ปรับเปลี่ยนแนวนโยบายมาเป็น “Integration” หรือการบูรณาการผสมผสาน”โดยนโยบายพหุวัฒนธรรมเน้นการยอมรับ การอยู่ร่วมกันและการบูรณาการของความหลากหลายทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติภายในประเทศเดียวกัน ซึ่งจะเป็วิธีที่ทำให้ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ลดลงกว่าเดิม เพราะมุ่งนำสังคมไปสู่การตระหนักรู้ถึงการรวมอยู่ร่วมกันและความเป็นหนึ่งเดียวกันของสังคมทั้งหมดจึงต้องปรับเปลี่ยนวิธีการมองแต่ประโยชน์เรื่อง “วัฒนธรรมเดียว” มาเป็น “พหุนิยมทาง

^๓ วลัยลักษณ์ ทรงศิริ, แนวคิดเรื่องพหุนิยมเบื้องต้น ในรื้อเสาะ พหุวัฒนธรรม : ความหลากหลายและมิตรภาพจากความทรงจำของ “คนใน” บนพื้นที่สีแดง, นาฎย บิน อดิหมัด, (กรุงเทพฯ : มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์, ๒๕๕๖), หน้า ๙-๑๓.

^๔ อานันท์ กาญจนพันธุ์, แนวคิดชาตินิยมกับพหุวัฒนธรรม พหุวัฒนธรรมในบริบทของการเปลี่ยนผ่านทางสังคมและวัฒนธรรม, (เชียงใหม่ : ศูนย์ภูมิภาคด้านสังคมศาสตร์และการพัฒนาอย่างยั่งยืน คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑), หน้า ๕.

วัฒนธรรม” กล่าวคือ ไม่มีต้นแบบวัฒนธรรมเพียงอย่างเดียว เช่นไม่มีแต่วัฒนธรรมไทยที่เป็นวัฒนธรรมหลวงเป็นหลักเพียงอย่างเดียว แต่มีความหลากหลายมากมายอยู่ร่วมกันด้วย^๕

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ

๒.๒.๑ ความหมายของระบบสารสนเทศ^๖

ระบบสารสนเทศเป็นการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลและสารสนเทศอย่างเป็นลำดับขั้นตอนจนทำให้เกิดระบบสารสนเทศขึ้น ข้อมูล สารสนเทศ และระบบสารสนเทศมีความหมาย ดังนี้

ข้อมูล (Data) คือ ข้อเท็จจริงที่ได้จากการรวบรวมข้อมูล ซึ่งมีทั้งที่อยู่ในรูปแบบตัวอักษร, ข้อความ, ตัวเลข, เสียง รูปภาพ และ ภาพเคลื่อนไหว

สารสนเทศ (Information) คือ ข้อมูลที่ผ่านการประมวลผล เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ เช่น เกรดเฉลี่ยของนักเรียน, ยอดขายประจำเดือน สถิติการขาดงาน เป็นต้น

ระบบสารสนเทศ (Information System) คือ ระบบที่สามารถจัดการข้อมูลตั้งแต่การรวบรวมและตรวจสอบข้อมูล การประมวลผลข้อมูล รวมถึงการดูแลรักษาข้อมูลเพื่อให้ได้สารสนเทศที่ถูกต้องและทันต่อความต้องการของผู้ใช้ และผู้ใช้งานสามารถนำสารสนเทศที่ได้ไปประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ ๒ ภาพแสดงระบบสารสนเทศ

๒.๒.๒ กระบวนการทำงานของระบบสารสนเทศ

ระบบสารสนเทศประกอบด้วยกระบวนการทำงานหลักๆ ดังต่อไปนี้

๑. การนำเข้าข้อมูล (Input) เป็นการนำข้อมูลดิบ (Data) ที่ได้จากการเก็บรวบรวมเข้าสู่ระบบ เพื่อนำไปประมวลผลให้เป็นสารสนเทศ เช่น การบันทึกการขายรายวัน, บันทึกคะแนนเก็บของนักเรียน ฯลฯ

^๕ ศิริจิต สุนันตะ, สถานะการโต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย, วารสารภาษาและวัฒนธรรม, ปีที่ ๓๒ (ฉบับที่ ๑), มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖, หน้า ๕-๓๐.

^๖ สุชาติ กิระนันท์. เทคโนโลยีสารสนเทศสถิติ : ข้อมูลในระบบสารสนเทศ. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑)

๒. การประมวลผลข้อมูล (Process) เป็นการคิด คำนวณ หรือเปลี่ยนแปลงข้อมูลดิบให้เป็นสารสนเทศ อาจทำได้ด้วยการเรียงลำดับ การคำนวณ การจัดรูปแบบ และการเปรียบเทียบตัวอย่าง การประมวลผล เช่น การคำนวณรายได้ของผู้ปกครอง การนับจำนวนวันหยุดราชการบนปฏิทิน ฯลฯ

๓. การแสดงผล (Output) เป็นการนำผลลัพธ์ที่ได้จากการประมวลผลมาแสดงในรูปแบบที่ผู้ต้องการ เพื่อส่งเสริมหรือช่วยในการตัดสินใจ

๔. การจัดเก็บข้อมูล (Storage) เป็นการจัดเก็บข้อมูลดิบหรือสารสนเทศทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศ เนื่องจากการนำข้อมูลดิบเข้าสู่ระบบมีการจัดเก็บจนถึงระยะยาวระยะหนึ่งแล้วจึงนำไปประมวลผล

ภาพที่ ๓ ภาพแสดงกระบวนการประมวลของข้อมูลในระบบสารสนเทศ

๒.๒.๓ ประเภทของระบบสารสนเทศ^๗

ระบบสารสนเทศสามารถจำแนกได้ตามลักษณะการดำเนินงานได้ดังนี้

๑. ระบบสารสนเทศแบบประมวลรายการ (TPS : Transaction Processing Systems) เป็นระบบสารสนเทศที่เกี่ยวกับการบันทึกและประมวลผลข้อมูลที่เกิดจาก ธุรกิจหรือการปฏิบัติงานประจำหรืองานขั้นพื้นฐานขององค์การ เช่น การซื้อขายสินค้า การบันทึกจำนวนวัสดุคงคลัง เมื่อใดก็ตามที่มีการทำธุรกรรมหรือปฏิบัติงานในลักษณะดังกล่าวข้อมูลที่เกี่ยวข้องจะเกิดขึ้นทันที เช่น ทุกครั้งที่มีการขายสินค้า ข้อมูลที่เกิดขึ้นก็คือ ชื่อลูกค้า ประเภทของลูกค้า จำนวนและราคาของสินค้าที่ขายไป รวมทั้งวิธีการชำระเงินของลูกค้า

๒. ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (MIS : Management Information System) คือระบบที่ให้สารสนเทศ ที่ผู้บริหารต้องการ เพื่อให้สามารถทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะรวมทั้งสารสนเทศภายในและภายนอกสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับองค์กรทั้งในอดีตและปัจจุบัน นอกจากนี้

^๗ สุชาติดา กิระนันท์. เทคโนโลยีสารสนเทศสถิติ : ข้อมูลในระบบสารสนเทศ. (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑)

ระบบนี้จะต้องให้สารสนเทศในช่วงเวลาที่เป็นประโยชน์ เพื่อให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการวางแผนการควบคุม และการปฏิบัติการขององค์กรได้อย่าง ถูกต้อง แม้ว่าผู้บริหารที่จะได้รับประโยชน์จากระบบนี้สูงสุดคือผู้บริหารระดับกลาง แต่โดยพื้นฐานของระบบนี้แล้วจะเป็นระบบที่สามารถสนับสนุนข้อมูลให้ผู้บริหารทั้งสาม ระดับ คือทั้งผู้บริหารระดับต้น ผู้บริหารระดับกลางและผู้บริหารระดับสูง โดยระบบนี้จะให้รายงานที่สรุปสารสนเทศซึ่งรวบรวมจากฐานข้อมูลทั้งหมดของบริษัท

๓. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ (DSS : Decision Support System) เป็นระบบที่พัฒนาขึ้นจากระบบ MIS อีกระดับหนึ่ง เนื่องจาก ถึงแม้ว่าผู้ที่มีหน้าที่ในการตัดสินใจจะสามารถใช้ประสบการณ์หรือใช้ข้อมูลที่มีอยู่แล้วในระบบเอ็มไอเอส ของบริษัท สำหรับทำการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพในงานปกติ แต่บ่อยครั้งที่ผู้ตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารในระดับสูงและระดับกลางจะเผชิญกับการตัดสินใจที่ประกอบด้วยปัจจัยที่ซับซ้อนเกินกว่าความสามารถของมนุษย์ที่จะประมวล เข้าด้วยกันได้อย่างถูกต้อง จึงทำให้เกิดระบบนี้ขึ้น ซึ่งเป็นระบบที่สนับสนุนความต้องการเฉพาะของผู้บริหารแต่ละคน (made by order) ในหลายๆ สถานการณ์ ระบบ นี้มีหน้าที่ช่วยให้การตัดสินใจเป็นไปได้อย่างสะดวก

๔. ระบบสนับสนุนการตัดสินใจแบบกลุ่ม (GDSS : Group Decision Support System) เป็นระบบย่อยหนึ่งในระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ โดยที่ระบบสนับสนุนการตัดสินใจ จะช่วยผู้บริหารในเรื่องการตัดสินใจในเหตุการณ์หรือกิจกรรมทางธุรกิจที่ไม่มีโครงสร้างแน่นอน หรือ กิ่งโครงสร้าง ระบบสนับสนุนการตัดสินใจอาจจะใช้กับบุคคลเดียวหรือช่วยสนับสนุนการตัดสินใจเป็นกลุ่ม นอกจากนี้ ยังมีระบบสนับสนุนผู้บริหารเพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์

๕. ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS : Geographic Information System) ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ หรือ Geographic Information System : GIS คือกระบวนการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลในเชิงพื้นที่ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ ที่ใช้กำหนดข้อมูลและสารสนเทศ ที่มีความสัมพันธ์กับตำแหน่งในเชิงพื้นที่ เช่น ที่อยู่ บ้านเลขที่ สัมพันธ์กับตำแหน่งในแผนที่ ตำแหน่ง เส้นรุ้ง เส้นแวง ข้อมูลและแผนที่ใน GIS เป็นระบบข้อมูลสารสนเทศที่อยู่ในรูปของตารางข้อมูล และฐานข้อมูลที่มีส่วนสัมพันธ์กับข้อมูลเชิงพื้นที่ (Spatial Data) ซึ่งรูปแบบและความสัมพันธ์ของข้อมูลเชิงพื้นที่ทั้งหลาย จะสามารถนำมาวิเคราะห์ด้วย GIS และทำให้สื่อความหมายในเรื่องการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับเวลาได้ เช่น การแพร่ขยายของโรคระบาด การเคลื่อนย้าย ถิ่นฐาน การบุกรุกทำลาย การเปลี่ยนแปลงของการใช้พื้นที่ ฯลฯ ข้อมูลเหล่านี้ เมื่อปรากฏบนแผนที่ทำให้สามารถแปลและสื่อความหมาย ใช้งานได้ง่าย

๖. ระบบสารสนเทศเพื่อผู้บริหารระดับสูง (EIS : Executive Information System) เป็นระบบที่สร้างขึ้น เพื่อสนับสนุน สารสนเทศและการตัดสินใจสำหรับผู้บริหารระดับสูง โดยเฉพาะ หรือ สามารถกล่าวได้ว่าระบบนี้คือส่วนหนึ่งของ DSS ที่แยกออกมา เพื่อเน้นการให้สารสนเทศที่สำคัญต่อการบริการแก่ผู้บริหาร

๗. ปัญญาประดิษฐ์ (AI : Artificial Intelligence) ระบบที่ทำให้เครื่องคอมพิวเตอร์ กลายเป็นผู้ชำนาญการ ในสาขาใดสาขาหนึ่ง คล้ายกับมนุษย์ ระบบผู้เชี่ยวชาญมีส่วนคล้ายคลึงกับระบบอื่นๆ คือเป็นระบบคอมพิวเตอร์ที่ช่วยผู้บริหารแก้ไขปัญหาหรือทำการ ตัดสินใจได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ก็ที่ระบบผู้เชี่ยวชาญจะแตกต่างกับระบบอื่นอยู่มาก เนื่องจากระบบผู้เชี่ยวชาญจะเกี่ยวข้องกับการ

จัดการ ความรู้ (Knowledge) มากกว่าสารสนเทศ และถูกออกแบบให้ช่วยในการตัดสินใจโดยใช้วิธีเดียวกับผู้เชี่ยวชาญที่ มนุษย์ โดยใช้หลักการทำงานด้วยระบบ ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence)

๘. ระบบสำนักงานอัตโนมัติ (OAS : Office Automation System) เป็นระบบที่ใช้บุคลากรน้อยที่สุด โดยอาศัยเครื่องมือแบบอัตโนมัติและระบบสื่อสารเชื่อมโยงข่าวสารระหว่างเครื่องมือเหล่านั้นเข้าด้วยกัน QAS มีจุดมุ่งหมายให้เป็นระบบที่ไม่ใช้กระดาษ (Paperless System) ส่งข่าว สารถึงกันด้วยข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Data Interchange) แทน ซึ่งมีรูปแบบในการใช้งาน ๒ ลักษณะคือ

(๑) รูปแบบของระบบงานพิมพ์และการประมวลผลทางอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Publishing & Processing System) ได้แก่การสื่อสารด้วยข้อความ รูปภาพ จดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Mail : E-Mail) โทรสาร (FAX) หรือ เสียงอิเล็กทรอนิกส์ (Voice Mail) เป็นต้น

(๒) รูปแบบการประชุมทางไกลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Meeting System) เป็นเทคนิคที่ทำให้กลุ่มคนทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ คล้ายการพูดคุยกันโดยตรง เช่น การประชุมทางไกลแบบมีแต่เสียง (Audio Conferencing), การประชุมทางไกลแบบมีทั้งภาพและเสียง (Video Conferencing) หรือ ทั้งจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ โทรสาร และ เสียงอิเล็กทรอนิกส์ รวมกัน เป็นต้น

๒.๒.๔ ความหมายของเทคโนโลยีสารสนเทศ

เทคโนโลยี (Technology) หมายถึง การนำความรู้ด้านวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ในการพัฒนาเครื่องมือ เครื่องใช้ อุปกรณ์ วิธีการและกระบวนการต่างๆ เพื่อให้การดำรงชีวิตของมนุษย์ง่ายและสะดวกยิ่งขึ้น

สารสนเทศ (Information) หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดจากการนำข้อมูลมาผ่านกระบวนการต่างๆ อย่างมีระบบ

เทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology : IT) หมายถึง การนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างหรือจัดการสารสนเทศอย่างเป็นระบบและรวดเร็ว โดยอาศัยเทคโนโลยีทางด้านคอมพิวเตอร์

ประเภทของเทคโนโลยีสารสนเทศ

เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่ในโลก ณ ปัจจุบันสามารถแบ่งออกได้ เป็น 4 ประเภท คือ

๑. **เทคโนโลยีด้านการรับข้อมูล (Sensing Technology)** เป็นอุปกรณ์ที่ช่วยให้เราสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลข่าวสารที่อยู่รอบตัวเราแล้วเปลี่ยนให้อยู่ในรูปแบบที่คอมพิวเตอร์สามารถเข้าใจได้ อุปกรณ์เหล่านี้ได้แก่ เครื่องสแกนภาพ (image scanners) เครื่องอ่านรหัสแถบ (bar code scanners) และ อุปกรณ์รับสัญญาณ (Sensors) เป็นต้น

๒. เทคโนโลยีการสื่อสาร (Communication Technology) เช่น โทรสาร
โทรศัพท์ไร้สาย เครือข่ายท้องถิ่น
(LAN)

๓. เทคโนโลยีวิเคราะห์ (Analyzing Technology) ได้แก่ คอมพิวเตอร์ต่างๆ ทั้งส่วนที่เป็น Hardware และ Software

๔. เทคโนโลยีการแสดงผล (Display Technology) เช่น จอภาพ เครื่องพิมพ์
โปรเจคเตอร์

ประโยชน์และตัวอย่างของการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๑. ด้านการศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารถูกนำมาใช้เพื่ออำนวยความสะดวกในการบริหารด้านการบริหารด้านการศึกษา เช่น ระบบการลงทะเบียน และระบบการจัดตารางสอน นอกจากนี้ยังใช้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มโอกาสทางด้านการศึกษาและเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอน

๒. ด้านการแพทย์และสาธารณสุข เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารถูกนำมาใช้เริ่มตั้งแต่การทำทะเบียนคนไข้ การรักษาพยาบาลทั่วไป ตลอดจนการวินิจฉัยและรักษาโรคต่างๆได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ นอกจากนี้ยังใช้ในห้องทดลอง การศึกษาและการวิจัยทางการแพทย์ งานศึกษาโมเลกุลสารเคมี สามารถค้นคว้าข้อมูลทางการแพทย์ รักษาคนไข้ด้วยระบบการรักษาทางไกล ตลอดเวลาผ่านเครือข่ายการสื่อสาร เครื่องเอกซเรย์คอมพิวเตอร์ที่เรียกว่า อีเอ็มไอสแกนเนอร์ (EMI scanner) ถูกนำมาถ่ายภาพสมองมนุษย์เพื่อตรวจหาความผิดปกติในสมอง

๓. ด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารถูกนำมาใช้ประโยชน์ในด้านเกษตรกรรม เช่น การจัดทำระบบข้อมูลเพื่อการเกษตรและพยากรณ์ผลผลิตด้านการเกษตร นอกจากนี้ยังช่วยพัฒนาความก้าวหน้าทางด้านอุตสาหกรรม การประดิษฐ์หุ่นยนต์เพื่อใช้ทำงานบ้าน และหุ่นยนต์เพื่องานอุตสาหกรรมที่ต้องเสี่ยงภัยและเป็นอันตรายต่อสุขภาพ เช่น โรงงานสารเคมี โรงผลิตและการจ่ายไฟฟ้า รวมถึงงานที่ต้องทำซ้ำๆ

๔. ด้านการเงินธนาคาร เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารถูกนำมาใช้ในด้านการเงินและการธนาคาร โดยใช้ช่วยด้านการบัญชี การฝากถอนเงิน โอนเงิน บริการสินเชื่อ และเปลี่ยนเงินตรา บริการข่าวสารธนาคาร การใช้คอมพิวเตอร์ด้านการเงินการธนาคารที่รู้จักและนิยมใช้กันทั่วไป เช่น บริการฝากถอนเงิน การโอนเงินแบบอิเล็กทรอนิกส์

๕. ด้านความมั่นคง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารกันอย่างแพร่หลาย เช่น ใช้ในการควบคุมประสานงานวงจรสื่อสารทหาร การแปรรหัสลับในงานจารกรรมระหว่างประเทศ การส่งดาวเทียมและการคำนวณวิถีโคจรของจรวดไปสู่อวกาศ สำนักงานตำรวจแห่งชาติของประเทศไทยมีศูนย์ประมวลข่าวสาร มีระบบจัดทำทะเบียนปืน ทะเบียนประวัติอาชญากร ทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการสืบค้นข้อมูลเพื่อการสืบสวนคดีต่างๆ

๖. ด้านการคมนาคม มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในส่วนที่เกี่ยวกับการเดินทาง เช่น การเดินทางโดยรถไฟ มีการเชื่อมโยงข้อมูลการจองที่นั่งไปยังทุกสถานี ทำให้สะดวกต่อ

ผู้โดยสาร การเช็คอินของสายการบิน ได้จัดทำเครื่องมือที่สะดวกต่อลูกค้า ในรูปแบบของการเช็คอินด้วยตนเอง

๗. ด้านวิศวกรรมและสถาปัตยกรรม มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการออกแบบ หรือจำลองสภาพการณ์ต่างๆ เช่น การรับแรงสั่นสะเทือนของอาคารเมื่อเกิดแผ่นดินไหว โดยการคำนวณและแสดงภาพสถานการณ์ใกล้เคียงความจริง

๘. ด้านการพาณิชย์ องค์กรในภาคธุรกิจใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการ เพื่อช่วยเพิ่มความยืดหยุ่นให้กับองค์กรในการทำงาน ทำให้การประสานงานหรือการทำกิจกรรมต่างๆ ของแต่ละหน่วยงานในองค์กรหรือระหว่างองค์กรเป็นไปได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถใช้ปรับปรุงการให้บริการกับลูกค้าทั่วไป สิ่งเหล่านี้ นับเป็นการสร้างโอกาสความได้เปรียบในการแข่งขันให้กับองค์กร

แนวโน้มการใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๑. ด้านอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เมื่อพิจารณาเครือข่ายการสื่อสารทั่วไปจากอดีตจนถึงปัจจุบัน เห็นได้ชัดว่ามนุษย์ใช้อุปกรณ์การสื่อสารแบบพกพามากขึ้นเรื่อยๆ เริ่มจากวิทยุเรียกตัว (pager) ซึ่งเป็นเครื่องรับข้อความ มาเป็นถึงโทรศัพท์เคลื่อนที่ อุปกรณ์สื่อสารชนิดนี้ได้ถูกพัฒนาจนสามารถใช้งานด้านอื่นๆ ได้ นอกจากการพูดคุยธรรมดา โทรศัพท์เคลื่อนที่รุ่นใหม่สามารถถ่ายภาพ ฟังเพลง ฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ บันทึกข้อมูลสั้นๆ บางรุ่นมีลักษณะเป็นเครื่องช่วยงานส่วนบุคคล (Personal Digital Assistant : PDA) ซึ่งสามารถเชื่อมต่อกับอินเทอร์เน็ตได้ อีกทั้งยังมีหน้าจอแบบสัมผัส ทำให้สะดวกต่อการใช้งานมากขึ้น บางรุ่นมีอุปกรณ์สไตลัส (stylus)

๒. ด้านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ในอดีตมักเป็นระบบที่ใช้คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์เชื่อมต่อตรงโดยจุดเดียว (stand alone) ต่อมา มีการเชื่อมต่อคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกันภายในองค์กร เพื่อให้สามารถใช้ข้อมูลร่วมกัน หรือใช้เครื่องพิมพ์ร่วมกัน จนเกิดเป็นระบบรับและให้บริการ หรือที่เรียกว่าระบบรับ-ให้บริการ (client-server system) โดยมีเครื่องให้บริการ (server) และเครื่องรับบริการ (client) การให้บริการบนเว็บก็นำหลักการของระบบรับ-ให้บริการมาใช้ช่วยให้การทำงานง่ายขึ้น สะดวก รวดเร็ว เพราะสามารถทำงานจากที่ใดก็ได้โดยผ่านระบบอินเทอร์เน็ต โดยมีเว็บเซิร์ฟเวอร์ (web server) เป็นเครื่องให้บริการ

๓. ด้านเทคโนโลยี ระบบทำงานอัตโนมัติที่สามารถตัดสินใจได้เองจะเข้ามาแทนที่มากขึ้น เช่น ระบบแนะนำเส้นทางจราจร ระบบจอดรถ ระบบตรวจหาตำแหน่งของวัตถุ ระบบควบคุมความปลอดภัยภายในอาคาร ระบบที่ทำงานอัตโนมัติเช่นนี้ อาจกลายเป็นระบบหลักในการดำเนินการของหน่วยงานต่างๆ โดยเข้ามาแทนที่การทำงานของมนุษย์ มีการเชื่อมต่ออย่างกว้างขวางไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ความเปลี่ยนแปลงจากการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ความก้าวหน้าของอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว เพื่อนสนองความต้องการด้านต่างๆ ของผู้ใช้ปัจจุบันซึ่งมีจำนวนผู้ใช้งานเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทั่วโลกประมาณพันล้านคน และเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทุกปี ผู้ใช้สามารถใช้งานอุปกรณ์ดังกล่าวได้ทุกที่ ทุกเวลา จึงทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดประโยชน์และโทษ เช่น

๑. ด้านสังคม สภาพเสมือนจริง การใช้อินเทอร์เน็ตเชื่อมโยงการทำงานต่างๆ จนเกิดเป็นสังคมที่ติดต่อผ่านทางอินเทอร์เน็ต หรือที่รู้จักกันว่า ไซเบอร์สเปซ (cyber space) ซึ่งมีกิจกรรมต่างๆ เช่น การพูดคุย การซื้อสินค้า และบริการ การทำงานผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ทำให้เกิดสภาพที่เสมือนจริง (virtual) เช่น เกมเสมือนจริง ห้องเรียนเสมือนจริง ซึ่งทำให้ลดเวลาในการเดินทางและสามารถใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลา

๒. ด้านเศรษฐกิจ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารส่งผลให้เกิดสังคมโลกาภิวัตน์ (globalization) เพราะสามารถขมข่าว ชมรายการโทรทัศน์ที่ส่งกระจายผ่านดาวเทียมของประเทศต่างๆ ได้ทั่วโลก สามารถรับรู้ข่าวสารได้ทันที ใช้อินเทอร์เน็ตในการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ระบบเศรษฐกิจซึ่งแต่เดิมมีขอบเขตจำกัดภายในประเทศ ก็กระจายเป็นเศรษฐกิจโลก เกิดกระแสการหมุนเวียนแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ระบบเศรษฐกิจของทุกประเทศในโลกจึงเชื่อมโยงและผูกพันกันมากขึ้น

๓. ด้านสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มีประโยชน์ในด้านธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ระบบป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง โดยใช้ภาพถ่ายดาวเทียม หรือภาพถ่ายทางอากาศ ร่วมกับการจัดเก็บรักษาข้อมูลระดับน้ำทะเล ความสูงของคลื่นจากระบบเรดาร์ เป็นการศึกษาเพื่อหาสาเหตุ และนำข้อมูลมาวางแผนและสร้างระบบเพื่อป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งแต่ละแห่งได้อย่างเหมาะสม

๒.๓ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการสื่อสาร

๒.๓.๑ ความหมายและความสำคัญของการสื่อสาร

การสื่อสารหรือการติดต่อ (Communication) มาจากรากศัพท์ภาษาลาตินว่า “Communis” ซึ่งแปลว่าการสร้างอย่างสามัญ (common) ดังนั้น communication จึงหมายถึง การกระทำและ / หรือ พฤติกรรมต่างๆ ที่ดำเนินไปในลักษณะที่แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันทั่วไปอย่างสามัญ

เนตร์พัฒนา ยาวีราช (๒๕๕๓ : ๒๑๑) ได้ให้ความหมายของการสื่อสาร “เป็นกระบวนการสื่อข้อมูลซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นระหว่างผู้บริหารและระหว่างพนักงาน การสื่อสารเกี่ยวข้องกับข่าวสารของบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มคนที่ต้องการสื่อเพื่อให้ทุกคนเข้าใจในข่าวสารนั้น”

Reilly & Di Argello Jr., ๑๙๙๐ อ้างถึงใน Samuel C., (๒๕๕๒ : ๒๑๕ – ๒๑๖) ได้กล่าวว่า “เป็นการ ส่งข้อมูลข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลอื่นทำให้ทุกคนที่เข้าถึงข่าวสารนั้นทราบและเข้าใจ แนวคิด หรือทัศนคติของผู้ส่งสาร”

เสนาะ ตีเยวาร์ (๒๕๕๑ : ๒๓) ได้นิยามความหมายของการสื่อสารไว้ กล่าวคือ “การสื่อสาร หมายถึงการกระทำโดยบุคคลเดียวหรือหลายคนในการส่งและการรับข่าวสาร ซึ่งอาจถูกบิดเบือนด้วยสิ่งรบกวนภายใต้สภาพและผลกระทบและโอกาสที่ทำให้เกิดข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งการสื่อสาร เป็นปฏิกริยาระหว่างกันทางสังคมโดยอาศัยระบบสัญลักษณ์และข่าวสาร”

Norman B., ๑๙๙๖ อ้างถึงใน สร้อยตระกูล อรรถมานะ (๒๕๕๒ : ๓๓๑) ให้คำนิยามว่า “การ สื่อสารเป็น ลักษณะที่เป็นการส่งและการรับความคิดความรู้สึก และทัศนคติโดยใช้ถ้อยคำ หรือ ภาษาเพื่อก่อให้เกิดปฏิกริยาโต้ตอบ”

จากนิยามการสื่อสารที่มีความหมายแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการรับรู้ของแต่ละบุคคล ความเป็นปัจเจกบุคคลและสภาพแวดล้อมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษา หน้าที่การทำงาน สภาพครอบครัว สภาพเศรษฐกิจ สังคม ศาสนา การเมือง สภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และอื่นๆ ปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ล้วนเป็นบริบทล้นก่อให้เกิดการตีความ และเข้าใจความหมายของการสื่อสารที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถสรุปลักษณะของการสื่อสารได้ดังนี้ (เสนาะ ตีเยวาร์ , ๒๕๕๖ : ๒๕-๒๗)

๒.๓.๑.๑ การสื่อสารเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะด้วยความตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ พฤติกรรมการสื่อสารเป็นสิ่งที่บุคคลหลีกเลี่ยงไม่ได้ การสื่อสารเกิดขึ้นแม้ในขณะที่เราตัดขาดจาก โลกภายนอกหรือแม้แต่ขณะที่เราหลับ ทั้งนี้เนื่องจากการสื่อสารไม่ได้ครอบคลุมแค่การถ่ายทอด ข้อมูลข่าวสารจากตนเองไปสู่บุคคลหนึ่งเท่านั้น แต่ยังหมายถึงการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารภายใน ตนเอง ที่เรียกว่า “การสื่อสารภายในบุคคล ” (ภัสวาลี นิติเกษตรสุนทร , ๒๕๕๑ : ๑๒๔) ซึ่งสามารถ สื่อสารพร้อมๆ กันหลายอย่างได้

๒.๓.๑.๒ การสื่อสารมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งในรูปแบบวิธีการ เนื้อหา ช่องทางการสื่อสาร ข่าวสาร สัญลักษณ์ที่ใช้ ตลอดจนผู้รับสารและผู้ส่งสารไม่ได้เกิดขึ้นตามรูปแบบที่กำหนดขึ้นตามกฎเกณฑ์เสมอไป ดังนั้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องสื่อสารอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยอาจกล่าวได้ว่าการสื่อสารเป็นกิจกรรมที่เคลื่อนไหวตลอดเวลา โดยไม่มีจุดเริ่มต้นหรือจุดสิ้นสุด (Berlo, ๑๙๖๐ : ๒๓-๒๔ อ้างถึงใน ภัสวาลี นิติเกษตรสุนทร, ๒๕๕๑ : ๑๒๓)

๒.๓.๑.๓ การสื่อสารทุกอย่างย่อมมีเป้าหมาย เพื่อให้บุคคลบรรลุสิ่งที่ต้องการ ทั้งการเข้าใจตนเอง บุคคลอื่นและสภาพแวดล้อม เมื่อต้องเผชิญหน้ากับความไม่แน่นอนในเหตุการณ์ใด ก็จะมีการสื่อสารเพื่อลดความไม่แน่นอนเหล่านั้น ด้วยการเรียนรู้จากบุคคลอื่นๆ แสวงหาข้อมูล ที่เป็นประโยชน์กับตนเองเพื่อปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การสื่อสารระหว่างบุคคลสามารถสื่อสารได้ด้วยคำพูด (Verbal communication) เป็น วิธีการสื่อสารทางหนึ่งที่นิยมใช้กันมากที่สุด แต่ก็มักจะประสบปัญหาจากการใช้คำที่ใช้เฉพาะใน วงการหนึ่ง ๆ (jargon) หรือคำเทคนิคเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีเรื่องของความ ซับซ้อนของภาษาซึ่ง เป็นระบบที่มนุษย์คิดสร้างขึ้นเพื่อแทนความหมายในวัฒนธรรมกลุ่มของ ตนเอง ซึ่งอาจพบได้ว่าภาษาที่สื่อสารเองก็มีข้อบกพร่องที่ไม่สามารถใช้คำๆ หนึ่งที่จะอธิบาย ความหมายได้สมบูรณ์

การสื่อสารโดยไม่ใช้คำพูด (Non-verbal communications) บางครั้งอาจเรียกว่า “ภาษาร่างกาย” (Body language) หรือ “ภาษาท่าทาง” การสื่อสารด้วยร่างกายมีทั้งที่แสดงออกมาโดยตั้งใจ และไม่ตั้งใจ ไม่ว่าจะเป็นการแสดงออกทางสีหน้า สายตา น้ำเสียง ระดับเสียง การสัมผัส

อื่นๆ ซึ่ง ขึ้นอยู่กับบริบททางวัฒนธรรม ประเพณี สถานที่ สถานะภาพทางสังคม เพศ และความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล ฯลฯ การสื่อสารโดยใช้สัญลักษณ์ (Symbolic communication) เป็นวิธีการสื่อสารที่ใช้ สัญลักษณ์แสดงออกมาในรูปแบบคำพูด เครื่องหมาย รูปร่าง หรือเสียงซึ่งใช้แทนความหมายอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่ละวัฒนธรรมก็จะมี การสร้างระบบสัญลักษณ์เพื่อสื่อสารให้กับสมาชิกใน กลุ่มของ ตนเอง แต่ปัญหาที่มักพบในการสื่อสารด้วยวิธีนี้คือการที่สมาชิกอาจไม่ทราบ หรือไม่เข้าใจใน เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ดังกล่าวเหมือนกันทุกคน

ดังนั้นการสื่อสารของมนุษย์นั้นเป็นสิ่งที่ซับซ้อน เป็นกระบวนการทางสังคมที่มี สามารถทำให้เกิดผลกระทบไม่ทางใดก็ทางหนึ่งกับสมาชิกคนใดคนหนึ่งหรือคนอื่นๆ ตลอดจน สถานการณ์ต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้รับสาร ทั้งในด้านความรู้ ความเชื่อ ทัศนคติ และพฤติกรรม ซึ่งสิ่งต่างเหล่านี้ล้วนเป็นเป้าหมายของการสื่อสารของมนุษย์ทั้งสิ้น

๒.๓.๒ แนวคิดเกี่ยวกับระดับของการสื่อสาร เสนาะ ตีแยว (๒๕๕๒ : ๒๗-๓๒) ได้ แบ่งระดับของการสื่อสารออกเป็น ๖ ระดับ ดังนี้

๒.๓.๒.๑ การสื่อสารระดับตัวเอง (Intrapersonal Communication) เป็นกิจกรรม การสื่อสารอย่างหนึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการสื่อสารกับตนเอง ทั้งคิด วิเคราะห์ ตัดสินใจหรือพูดกับตนเอง กิจกรรมต่างๆ เกิดขึ้นในใจของบุคคลเพียงลำพัง ที่สำคัญความหมายของการสื่อสารที่เกิดขึ้นนั้น ตนเองเป็นผู้แปลความหมายนั้นๆ

๒.๓.๒.๒ การสื่อสารระดับบุคคล (Interpersonal Communication) เป็นกิจกรรม การสื่อสารตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อสร้างความเข้าใจกันและรู้ข่าวสารต่างๆ ของโลก รวมถึงทำให้รู้จักตนเองด้วยเพราะการสื่อสารเป็นเสมือนภาพสะท้อนของตนเอง การสื่อสารระดับบุคคลนั้นจะ ก่อให้เกิดผล ๓ ประการ คือ ๑) ลดความกลัว หรือความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในตนเองที่จะติดต่อบุคคลอื่น ๒) ความสอดคล้องของการกระทำที่ตรงกับความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยมของตนเอง ๓) สร้างความ ไว้วางใจกัน การสื่อสารที่มีความจริงใจย่อมมีประสิทธิภาพและเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี ระหว่างบุคคล

๒.๓.๒.๓ การสื่อสารระดับกลุ่มย่อยเป็นกระบวนการที่มีลักษณะพิเศษ แตกต่างจากการสื่อสารในรูปแบบอื่นๆ การสื่อสารระดับกลุ่มย่อยมีประสิทธิภาพสูงกว่าที่ต่างคนต่าง ทำและ ความสัมพันธ์มีความสลับซับซ้อนมากกว่า พลังภายในของกลุ่มหรือระหว่างกลุ่มมีผลกระทบโดยตรงต่อความสำเร็จและความล้มเหลวส่วนตัวและสมาชิกในกลุ่มและต่อเป้าหมายของกลุ่มด้วยการสื่อสารระดับกลุ่มย่อยเป็นรากฐานของการทำงานแบบประชาธิปไตย ความเสมอภาค สมาชิก ในกลุ่มจะเรียนรู้การทำงานในบรรยากาศที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยมีวัตถุประสงค์ของ กลุ่มชัดเจนและแน่นอน ทำให้การทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ และที่ เน้นการศึกษาหารือมากกว่ามุ่งที่จะคัดค้านหรือเอาชนะกัน

๒.๓.๒.๔ การสื่อสารระดับเทคโนโลยีเป็นเทคโนโลยีทางการสื่อสาร ต่างๆ ในแง่ของการใช้สื่อทางการสื่อสาร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การสื่อสารระดับนี้ต้องมีความรู้ความเข้าใจในการใช้อุปกรณ์ทางการสื่อสารอย่างดี เป็นผู้สร้าง เนื้อหาที่สามารถส่งข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว และมีปริมาณการส่งที่แพร่กระจายได้ มาก รวมถึง

มีความเชี่ยวชาญด้านการสื่อสารโดยสามารถเข้าใจภาษาในรูปแบบต่างๆ เพื่อที่จะนำเอาเครื่องมือทุกอย่างมาใช้กับภาษาในรูปแบบต่างๆ กันเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการสื่อสาร

๒.๓.๒.๕ การสื่อสารระดับชุมชน (Public Communication) เกิดขึ้นเมื่อผู้รับข่าวสารจำนวนมาก โดยโอกาสที่จะก่อให้เกิดข้อมูลย้อนกลับมีน้อย ในแง่ของจำนวนผู้รับสารอาจเป็นการยากที่จะระบุจำนวนที่แน่นอนแต่จะมีจำนวนที่มากกว่ากลุ่มย่อยแต่น้อยกว่าระดับมวลชน การสื่อสารระดับชุมชนเกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง เป็นแนวทางเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ มักจะเกิดขึ้น ในโอกาสพิเศษ ซึ่งการเตรียมตัวสำหรับการสื่อสารในระดับชุมชนจึงต้องจัดทำเป็นการเฉพาะ กำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ซึ่งส่วนใหญ่จะสื่อสารเพื่อแจ้งข้อมูลหรือชักชวนให้ คล้อยตาม และเพื่อความบันเทิง ที่สำคัญการแจ้งข้อมูลจะต้องมีลักษณะการนำเสนอที่ผู้รับสารไม่เคยรู้มาก่อน หรือวิธีการนำเสนอที่แปลกใหม่ไปกว่าเดิม เพื่อให้การสื่อสารระดับชุมชนเกิดการ เปลี่ยนแปลง ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้รับสาร

๒.๓.๒.๖ การสื่อสารระดับมวลชน (Mass Communication) เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าทางสื่อหรือตัวกลางของการสื่อสาร ต้องอาศัยสื่ออย่างมากจึง จะทำให้การ สื่อสารมวลชนประสบความสำเร็จ โดยมีผู้รับสารจำนวนมากอย่างไม่จำกัด ซึ่งมีความแตกต่างกัน อย่างสิ้นเชิง ทั้งด้านชนชั้นทางสังคม และพฤติกรรมส่วนบุคคล รูปแบบของการสื่อสารมวลชนมี ลักษณะแตกต่างกันโดยอาศัยสื่อหลากหลายประเภท เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือ เป็นต้น

๒.๓.๓ แนวคิดที่เกี่ยวกับเครือข่ายของการสื่อสาร (Communication Network) Schermerhorn, Hunt, and Osborn (๒๐๐๓) (อ้างถึงในธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ, ๒๕๕๐ : ๒๐๔) นำเสนอว่าเครือข่ายการสื่อสารที่ดีจะช่วยให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้ง่ายขึ้น โดยแบ่งเป็นกลุ่มเครือข่ายการสื่อสารได้ ๓ กลุ่ม ดังนี้

๒.๓.๓.๑ กลุ่มปฏิกริยา (Interacting Groups) เป็นการสื่อสารแบบเผชิญหน้า (Face to Face Communication) ซึ่งสมาชิกในองค์กรจะทำงานร่วมกัน มีการประสานกิจกรรมอย่างใกล้ชิด ข้อมูลจะมีการเคลื่อนย้ายไปยังทุกคน ซึ่งมีรูปแบบเครือข่ายการสื่อสารแบบกระจายอำนาจ (Decentralized communication networks) ที่เชื่อมสมาชิกทุกคนโดยตรงกับอีกฝ่ายหนึ่ง โดยสื่อสาร กันโดยตรงและใช้ข้อมูลร่วมกับอีกฝ่ายหนึ่ง เครือข่ายของการสื่อสารแบบกระจายอำนาจเหมาะสำหรับงานที่มีความสลับซับซ้อนและงานไม่ประจำ (Non-routine Tasks) มีแนวโน้มที่จะสร้างความ พึงพอใจให้กับสมาชิกในระดับสูง

๒.๓.๓.๒ กลุ่มปฏิบัติการร่วมกัน (Co-acting Groups) สมาชิกในองค์กร จะทำงาน เป็นอิสระต่อกัน เครือข่ายของการสื่อสารแบบรวมอำนาจ (Centralized Communication) เป็นการ สื่อสารของกลุ่มซึ่งสมาชิกภายในกลุ่มจะติดต่อไปยังบุคคลเพียงคนเดียวที่เป็นศูนย์กลางของการ สื่อสาร ซึ่งทำหน้าที่ในการแก้ปัญหาหรือทำการตัดสินใจ เครือข่ายการสื่อสารแบบรวมอำนาจจะมี ประสิทธิภาพสูงในการแก้ปัญหาที่ง่าย ๆ เมื่องานนั้นเป็นงานประจำหรือเป็นงานที่อาศัยข้อมูลเพียง ด้านเดียวเท่านั้น

๒.๓.๓.๓ กลุ่มเผชิญหน้า (Counteracting Groups) เป็นความไม่ลงรอยกันหรือเป็น ปัญหาซึ่งเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มในองค์กร ความขัดแย้งเหล่านี้เกิดขึ้นเนื่องจากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ความต้องการในการรับรู้ ทศนคติ และขาดความเข้าใจกัน หรือเป็นความขัดแย้ง

ทางด้าน เหตุผล และอารมณ์ซึ่งเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มต่างๆ ภายในองค์กร ซึ่งอาจเป็นกลุ่มงานในหน้าที่ หรือ กลุ่มงานข้ามหน้าที่ได้ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความยากลำบากในการร่วมมือกันและการประสาน กิจกรรมในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ในกลุ่มเผชิญหน้าจะมีเครือข่ายการสื่อสารแบบจำกัด (Restricted Communication network) โดยที่กลุ่มหรือสมาชิกในองค์กรบางตำแหน่งพยายามจะใช้การสื่อสาร ที่มีความไม่เป็นกลาง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่มตนเอง ซึ่งการสื่อสารเพื่อรักษาความขัดแย้งที่ เหมาะสมจะป้องกันความเฉื่อยชา เป็นการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนผ่อนคลายความตึง เครียด และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง แต่ถ้ามากเกินไปจะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุเป้าหมาย และความสำเร็จขององค์กร

๒.๓.๔ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารภายในองค์กรให้เกิดประสิทธิผล Hodgetts and Hegar (๒๐๐๕) (อ้างถึงใน รัตติกรณ ังวิศาล ๒๕๕๐ : ๒๒๙) ระบุวิธีการเอาชนะ อุปสรรคในการสื่อสารดังนี้

๒.๓.๔.๑ รู้จักขั้นตอนในกระบวนการสื่อสาร (Knowing the step in the Communication Process) ถ้าผู้บริหารรู้จักขั้นตอนในการสื่อสารจะทำให้สามารถหลีกเลี่ยงความ ล้มเหลวในกระบวนการสื่อสารได้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

๑) ความตั้งใจ (Attention) เกิดขึ้นได้เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือ สมาชิกในองค์กรพยายามขจัดสิ่งรบกวนสมาธิทั้งหมดออกไป ผู้บริหารสามารถช่วย ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้ด้วยการพยายามทำให้ข่าวสารน่าสนใจและให้ความรู้แก่พวกเขา

๒) ความเข้าใจ (Understanding) เป็นความสามารถที่ ผู้ใต้บังคับบัญชาจะเข้าใจข่าวสารหรือจับประเด็นความหมายได้ ผู้บริหารส่วนใหญ่มักจะใช้วิธีการ ตั้ง คำถามที่ไม่เหมาะสม และสร้างความกดดันให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา แต่ควรจะต้องตั้งคำถามด้วยการ ทำให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาได้ทบทวนข่าวสารด้วยคำพูดของตนเอง และผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้ว่า พวกเขา เข้าใจถูกต้องหรือไม่ และย้ำหรือส่งเสริมให้มีการถามตอบเพื่อให้เกิดความมั่นใจระหว่าง ผู้บริหารกับ ผู้ใต้บังคับบัญชา

๓) การยอมรับ (Acceptance) เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาหรือสมาชิก ใน องค์กรตั้งใจที่จะทำตามข่าวสารก็จะเกิดการยอมรับขึ้น แต่ในบางกรณีที่พวกเขาคัดค้านหรือ ปฏิเสธ ถ้าข้อมูลนั้นเป็นอันตรายหรือคุกคามต่อความสนใจหรือความมั่นคงในหน้าที่การงานของพวกเขา

๔) การกระทำ (Action) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่ผู้ใต้บังคับบัญชา ได้รับ ข้อมูลจะต้องทำตามสิ่งที่ได้รับมา ถ้ามาถึงขั้นตอนนี้ก็แสดงว่ากระบวนการสื่อสารเสร็จสมบูรณ์ อย่างไรก็ตามอาจไม่เป็นไปตามนั้นเสมอไป ซึ่งบางครั้งอาจเกิดปัญหาหรืออุปสรรคได้ตลอดเวลา

๒.๓.๔.๒ การใช้ภาษาที่เรียบง่าย และมีการทบทวนซ้ำ (Using Simple, Repetitive Language) ผู้บริหารส่วนใหญ่มักใช้ภาษาที่ยาวและพูดอย่างรวดเร็ว ทำให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่สามารถจับประเด็นได้ทัน และอาจไม่กล้าขัดหรือถามคำถามหรือกล้าบอกให้พูดซ้ำ ดังนั้นผู้บริหาร ที่มีประสิทธิผลควรจะมีการสื่อสารที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถเข้าใจได้ง่าย และ สามารถให้ ผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถมีโอกาสตั้งคำถามได้

๒.๓.๔.๓ การใช้ความรู้สึกร่วม (Using Empathy) ผู้บริหารต้องนึกภาพตนเองเป็น บุคคลอื่น เป็นหนึ่งเดียวกับความคิดของผู้ใต้บังคับบัญชา หรือสมาชิกคนอื่นๆ ในองค์กร ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ Barker (๑๙๗๘) ที่ได้กล่าวว่า ความรู้สึกร่วมเป็นการรู้สึกเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ในบุคคลอื่น รู้สึกถึงความเจ็บปวดของพวกเขา รวมถึงแบ่งปันความยินดีกับพวกเขา รู้สึกร่วมเป็น สัญลักษณ์ของความสัมพันธ์ที่เข้มแข็ง ดังนั้นผู้บริหารที่จะประสบความสำเร็จจะมีความรู้สึกร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาของตนเอง รู้ว่าเมื่อไรควรจะเน้นเรื่องงาน หรือเน้นที่ตัวบุคคล ให้ความสำคัญกับการอธิบายเหตุผลเพิ่มเติมที่จะแก้ไขปัญหา หรือให้ความช่วยเหลือกับสมาชิกใน องค์กร

๒.๓.๔.๔ ความเข้าใจภาษาท่าทาง (Understanding Language) ซึ่งภาษาท่าทางเป็น รูปแบบที่สำคัญที่สุดในการสื่อสารแบบไม่ใช้คำพูด บุคคลใช้การสื่อสารท่าทางในการส่งต่อ ข่าวสารไปยังบุคคลอื่น ทั้งที่รู้สึกตัวและไม่รู้สึกตัว เช่น การแสดงออกทางใบหน้า การใช้มือ แขน และลำตัว เป็นต้น การเรียนรู้เรื่องภาษาท่าทางจะทำให้ผู้บริหารทราบความต้องการที่ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการจะสื่อสารออกมาแต่ไม่สามารถพูดออกมาทางวาจาได้ และควรศึกษาภาษาท่าทางให้กว้างขวางและลึกซึ้ง โดยพิจารณาทั้งบริบทสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และองค์ประกอบอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๒.๓.๔.๕ เรียนรู้ที่จะให้หรือรับข้อมูลย้อนกลับ (Learning to receive and give feedback) ผู้บริหารจะพัฒนาความสามารถในการสื่อสาร ต้องเรียนรู้ที่จะให้และรับการประเมิน เพื่อให้ผู้ใต้บังคับบัญชา หรือสมาชิกในองค์กรได้แสดงความคิดเห็นให้ข้อมูลเพิ่มเติม และสิ่งสำคัญ คือ สนับสนุนให้เกิดการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรต่อไป

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับอัตลักษณ์

๒.๔.๑ ความหมายของอัตลักษณ์

สังคมมนุษย์คือการอยู่ร่วมกันของมนุษย์โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน หลากรูปแบบ เช่น อาชีพ อายุ เพศ ศาสนา ฐานะ ที่อยู่อาศัย สังคมของมนุษย์เกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันไม่ว่าจะในด้านใด เช่น ประเทศ จังหวัดและอื่น ๆ และมักจะมีวัฒนธรรมหรือประเพณี รวมถึงภาษา การละเล่นและอาหารการกินของตนเองในแต่ละสังคม การที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคมนั้น เพราะมนุษย์มีพฤติกรรมการอยู่ร่วมกันในสังคมพฤติกรรมเหล่านั้นได้ขัดเกลามาโดยลำดับจนกลายเป็นวัฒนธรรม ดังนั้นในแต่ละสังคมจึงยอมมีวัฒนธรรมเฉพาะตัวถือเป็นเอกลักษณ์อันโดดเด่น แม้ว่าจะมีชนกลุ่มต่าง ๆ ตามภาษาพูดที่หลากหลายแต่วัฒนธรรมจะแสดงถึงความเป็นปึกแผ่น การมีวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์อย่างเด่นชัดและหลากหลายจนกลายเป็นวัฒนธรรมหลักของประเทศ

दारง ฐานดี (๒๕๔๖ : ๗๓) มนุษย์ได้สร้างวัฒนธรรมขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการด้านต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินชีวิตในสังคมเป็นไปอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้เกิดการหล่อหลอม ให้สมาชิกในสังคมมีทัศนคติความเชื่อ ความสนใจ ความคิดสร้างสรรค์ไปในทางเดียวกัน ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือการนิยามตัวตนหรือบอกว่าตนเป็นใครตรงกับศัพท์ทางวิชาการด้านมานุษยวิทยาที่ว่า “อัตลักษณ์”

ยุรฉัตร บุญสนิท (๒๕๔๖ : ๖๕) อัตลักษณ์ คือจิตสำนึกส่วนตัวและจิตสำนึกร่วมในสังคมที่เกิดจากการนิยามตัวเองว่าตัวเองคือใครมีความเป็นมาอย่างไร แตกต่างจากคนอื่นอย่างไรและจะใช้อะไรเป็นเครื่องหมายของการ แสดงออก คำว่า “อัตลักษณ์” นั้น หมายถึงอะไร ซึ่งถ้าพูดกันง่าย ๆ ก็คือสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนของคน ซึ่งส่วนหนึ่งก็จะเป็นลักษณะของตัวตนภายนอก เช่น กิริยาท่าทาง ภาษาและการแสดงออก ต่อบุคคลอื่นกับลักษณะของตัวตนภายใน ได้แก่ ความรู้สึกนึกคิด นิสัยใจคอ คตินิยม ความเชื่อและสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ อัตลักษณ์นั้นเป็นเพียงคำที่ต้องการสื่อถึงคำพูดบางประการเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของบุคคลและเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไปหรือสากลกับสังคมอื่น ๆ กล่าวคือ ลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ

ประสิทธิ์ ลีปรีชา (๒๕๔๗ : ๓๒) “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อุตต รวมกับคำว่า ลักษณะ โดยที่ “อุตต” มีความหมายว่า ตัวตน ของตน ส่วน “ลักษณะ” หมายถึงสมบัติเฉพาะตัว อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการให้คานิยามและ ติความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้รับความเป็นสากลแต่ เป็นความหลากหลาย ทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยก็ได้ ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งพหุลักษณะทาง สังคมซึ่งไม่เหมือนกับเอกลักษณ์ในคานิยามสมัยแรกๆ จะต้องสร้างเพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคม เท่านั้น แต่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกอย่างจริงจัง ในสมัยก่อนนั้น เมื่อพูด ถึงคนไทยในสายตาของชาวต่างประเทศ ก็คือการยิ้มแย้มจนได้รับสมญาว่าเป็น “Land of Smiles” หรือ “ดินแดนแห่งรอยยิ้ม” ถัดมาก็คือ การเป็นมิตรกับชาวต่างชาติและความเอื้ออารีโดยปกติคนไทยมักจะเป็นคนที่สุภาพเรียบร้อย รักสนุก ชอบความสะอาดสบาย และเก็บความรู้สึก นอกจากรอยยิ้มแล้ว คนไทยไม่ค่อยแสดงอะไรออกมาทางสีหน้าหรืออากัปกริยาไม่ว่าชอบหรือไม่ชอบ จะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ดังนั้นจึงออกจะเป็นการยากที่จะคาดเดาความหมายจากรอยยิ้มของคนไทย

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (๒๕๕๔ : ๑๕๕) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบสังคม กล่าวคือประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่จำเป็นต้อง มีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่เกิดขึ้นมา พร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ซึ่งบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะ ลักษณะพิเศษที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้น

อภิญา เพ็ญพสุกุล (๒๕๔๓ : ๔) ได้กล่าวว่า อัตลักษณ์มีความหมายเป็นปัจเจกที่เชื่อมต่อ และสัมพันธ์กับสังคม ซึ่งสังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และคุณค่าที่ติดตามมากับความเป็นสมาชิก-ภรรยา ความเป็นศิษย์-อาจารย์ อัตลักษณ์จึงเป็นเรื่องของสัญลักษณ์ด้วย อัตลักษณ์ (Identity) เป็นความรู้สึก นึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตนเองและการที่คนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) ในตัวเราและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือ ยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ ที่เราเลือก ความสำคัญของการแสดงตนก็คือ การระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่ง และมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่นอย่างไรและ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาคนอื่นคำว่า “อัตลักษณ์” ไม่มีบันทึกไว้ในพจนานุกรม แต่มีตำราหลายเล่มให้ความหมายคำว่า “อัตลักษณ์” ไว้ว่า คุณลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งเป็นตัวบ่งชี้ของลักษณะเฉพาะของตัวบุคคล สังคม ชุมชน หรือประเทศนั้น ๆ

เช่น เชื้อชาติ ภาษา วัฒนธรรมท้องถิ่นและศาสนา ฯลฯ ซึ่งมีคุณลักษณะที่ไม่ทั่วไป หรือสากลกับสังคมอื่น ๆ กล่าวคือลักษณะที่ไม่เหมือนกับของคนอื่น ๆ “อัตลักษณ์” มาจากภาษาบาลีว่า อุตต ผสมกับคำว่าลักษณ โดยที่ “อุตตะ” มีความหมายว่า ตัวตน , ของตน ส่วน “ลักษณ” หมายถึงสมบัติเฉพาะตัว หากมองเพียงแค่รูปศัพท์ “อัตลักษณ์” จึงเหมาะจะนำมาใช้หมายถึงลักษณะ เฉพาะตัวของสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากกว่า ส่วนคำว่า “เอกลักษณ์” มีคำว่า “เอก” ซึ่งหมายถึงหนึ่งเดียวจึงน่าจะหมายความว่าลักษณะหนึ่งเดียว (ของหลาย ๆ สิ่ง) หรือลักษณะที่ของหลาย ๆ สิ่งมีร่วมกัน ซึ่งเป็นความหมายแรกตามพจนานุกรม

อัตลักษณ์ คือ ความรู้สึกนึกคิดต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการปฏิสังสรรค์ ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดยผ่านการมองตัวเองและคนอื่นมองเราและในขณะเดียวกัน มโนทัศน์ อัตลักษณ์จะถูกกล่าวควบคู่ไปกับเรื่องของอำนาจ นิยามความหมายหรือการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เมื่ออัตลักษณ์ไปสัมพันธ์กับแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว ดูจะมีความหมายที่ แตกต่างจากความหมายที่เข้าใจกันโดยสามัญสำนึกมาก

อัตลักษณ์แตกต่างจากบุคลิกภาพในประเด็นที่สำคัญหลายประการ เราอาจมีบุคลิกภาพร่วมกับบุคคลอื่น แต่การมีอัตลักษณ์ร่วมมีนัยของการเกี่ยวพันกับการตื่นตัว (Active) บางอย่างในตัวของเรา เช่น เราเลือกที่จะแสดงตัวตนกับกลุ่มหรืออัตลักษณ์ที่เฉพาะ ซึ่งบางครั้งเราอาจมีตัวเลือก มากกว่าคนอื่นและอัตลักษณ์ต้องการความตระหนัก (Awareness) บางอย่างที่เกี่ยวข้องกับส่วนที่เป็นของเรา บุคลิกภาพอธิบายลักษณะต่าง ๆ ที่บุคคลทั่วไปจะมี เช่น การเข้าสังคมเก่งหรืออาจเป็น คุณลักษณะภายใน แต่อัตลักษณ์ต้องการพื้นฐานบางอย่างอาจถูกจัดประเภทด้วยการมีลักษณะ บุคลิกภาพ แต่เราต้องแสดงตนเอง (นั่นคือการยอมรับอย่างตั้งใจ) กับอัตลักษณ์ ความสำคัญของการ แสดงตัวตน (Marking Oneself) คือการมีอัตลักษณ์เหมือนกับกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างกับอีก กลุ่มอื่น หากลองคิดถึงสถานการณ์ที่เราพบกับใครสักคนในครั้งแรก และรำลึกรายายามค้นหาว่า เขาคือใคร ด้วยการตั้งคำถามว่าเขามาจากไหนและเขาทำอะไรในสถานการณ์ต่าง ๆ สิ่งเหล่านี้เป็นการกำลังพยายามค้นหาสิ่งเกี่ยวกับตัวของบุคคลนี้ และสิ่งที่ทำให้เขาเหมือนกับเราด้วย (สิ่งที่มีร่วมกับเขา) และสิ่งที่ทำให้เขาแตกต่างจากเรา หรือการพิจารณาถึงสถานการณ์การเดินทางไกล สถานที่ที่คุณจะไป คุณได้ยินเสียงคนกลุ่มหนึ่งกำลังสนทนาแล้วพูดภาษาเดียวกับคุณ คุณจะรับรู้ด้วย ความรู้สึกของการระลึก (Recognition) และความเป็นเจ้าของร่วมกับกลุ่มนั้นการที่คุณมีบางอย่าง ร่วมนี้ ได้นำเสนอช่วงของการระลึกและการมีบางอย่างร่วมกับผู้อื่นผู้มีอัตลักษณ์ร่วมกับคุณอัตลักษณ์ถูกแสดงออกให้เห็นด้วยการคล้ายกัน นั่นคือมันเกี่ยวกับบุคคลที่เหมือนเราและความ แตกต่างของบุคคลที่ไม่เหมือนกับเรา

ฉลาดชาย รมิตานนท์ (๒๕๔๕ : ๓๔) กล่าวว่าอัตลักษณ์นั้นไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นลอย ๆ ตามธรรมชาติ แต่เป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในช่วงเวลาหนึ่งและวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งก่อสร้างทางสังคม (Social Construct) นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ไม่ใช่สิ่งที่หยุดนิ่งหรือตายตัว หากแต่มีรูปแบบ เป็นวงจรที่เรียกว่า “วงจรแห่งวัฒนธรรม” (Circuit of Culture) ดังนั้นอัตลักษณ์ทั้งหลายมีกระบวนการ ถูกผลิต (Produced) ให้เกิดขึ้น สามารถถูกบริโภค (Consumed) และถูกควบคุมจัดการ (Regulated) อยู่ในวัฒนธรรมเหล่านั้น และทั้งนี้ยังมีการสร้างความหมายต่าง ๆ (Creating Meanings) ผ่านทางระบบต่าง ๆ ของการสร้างภาพตัวแทน (Symbolic Systems of

Representation) ที่เกี่ยวกับตำแหน่ง แห่งที่ต่าง ๆ ทางอัตลักษณ์อันหลากหลายที่เราเลือกใช้หรือ นำเอามาสร้างเป็นอัตลักษณ์ของเรา เพราะฉะนั้น คำว่า อัตลักษณ์ ประกอบด้วยคำว่า อัต (อัต-ตะ) ซึ่งหมายถึง ตนหรือตัวเอง กับ ลักษณะ ซึ่งหมายถึง สมบัติเฉพาะตัวคำว่า อัตลักษณ์จึงมีความหมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใด สิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือจำได้ซึ่งมีความหมายตรงกับ คำภาษาอังกฤษว่า Identity

ประสิทธิ์ ลีปรีชา (๒๕๔๖ : ๓๒) อธิบายอัตลักษณ์ (Identity) ว่า มีรากศัพท์มาจาก ภาษาลาติน คือคำว่า Indentitas เดิมใช้คำว่า Idem ซึ่งมีความหมายว่าเหมือนกัน (The Same) หมายถึงความเป็นลักษณะเฉพาะของกลุ่มคนที่แตกต่างกันแต่ละกลุ่มคน อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่แล้ว ที่เกิดขึ้นมา พร้อมกับคนหรือสิ่งของแต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ดังนั้นจึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้

อภิญา เพ็ญฟูสกุล (๒๕๔๖ : ๒๖) กล่าวว่า อัตลักษณ์ (Identity) เป็นมโนทัศน์ที่ คาบเกี่ยว ความสัมพันธ์กับหลายแขนงทางสังคมศาสตร์วิทยา มานุษยวิทยา จิตวิทยาและปรัชญาใน สาขาเหล่านี้ มีมโนทัศน์ที่มีความหมายใกล้เคียงที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับอัตลักษณ์

ยุรัตน์ บุญสนิท (๒๕๔๖ : ๖๕) ได้กล่าวไว้ว่า อัตลักษณ์มีความสำคัญต่อระบบ สังคม กล่าวคือ ประการแรกทำให้เรารู้สึกว่าเป็นตัวเราหรือพวกเราที่แตกต่างจากคนอื่น โดยไม่ จำเป็นต้องมีเพียงหนึ่ง แต่อาจมีหลายลักษณะที่ประกอบขึ้นมา อัตลักษณ์ไม่ใช่สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติที่ เกิดขึ้นมาพร้อมกับคนหรือสิ่งของ แต่เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งบ่งบอกถึง ลักษณะเฉพาะลักษณะพิเศษ ที่จะบ่งบอกตัวตนของสิ่งนั้นหรือบุคคลนั้นประการต่อมา

อัตลักษณ์ของคนอีสานเป็นสิ่งสะท้อนความเป็นตัวตนของคนอีสานได้อย่างดีและสิ่ง ที่สะท้อนถึงความเป็นตัวตนที่ทุกคนมองที่ทุกคนเห็นบอกได้เลยว่านั้นคือคนอีสาน สิ่งที่บอกหรือ แสดงให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของคนอีสานก็คือ ภาษาอีสานมีทั้งภาษาที่เป็นบทกลอนหรือเรียกอีกอย่างว่า ญาเป็นวัฒนธรรมทางภาษาที่ถ่ายทอดมาจากบรรพชนเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมภาษา และ วัฒนธรรมภาษาอีสานได้มีความทุกข์ยากเพราะปลงตกว่าชีวิตนี้ มีทุกข์อยู่แล้วหากมีหนทางใด ที่จะ ทำให้เกิดความสุขได้มักตัดสินใจทำก่อนจึงทำให้คนอีสานชอบฮิฮิระ รักสนุกไม่เป็นคนเจ้าทุกข์ แม้ว่า ตนจะมีชีวิตที่ลำบากก็ทำตามจึงทำให้สังคมอีสานมีลักษณะที่พิเศษแตกต่างจากสังคมเมื่อเทียบภาคอื่น

พรทิพย์ ชังธาดา (๒๕๔๘ : ๓) สิ่งที่สะท้อนความเป็นอัตลักษณ์ของคนอีสานอีก อย่างหนึ่ง คืออาหาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นตัวตนและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนอีสาน ประเพณี วัฒนธรรมและความเชื่อที่อยู่เหนือธรรมชาติ ยึดมั่นในศาสนาและเชื่อในกฎแห่งกรรม ทั้งหมดนี้คือ สิ่งที่บ่งบอกถึงความเป็นอัตลักษณ์ของคนอีสานถึงแม้ว่าคนอีสานจะไปประกอบอาชีพใน ทั่วทุกภาคของประเทศเขาก็จะนำวิถีชีวิตและความเชื่อในสิ่งเหล่านี้ไปด้วยและนี่คือความเป็นตัวตน ของคนอีสาน

พัฒนา กิตติอาษา (๒๕๔๖ : ๑๓๙) ได้กล่าวไว้ว่า เนื้อหาสำคัญของอัตลักษณ์ คือ จิตสำนึกส่วนตัว และจิตสำนึกส่วนรวมในระดับสังคมที่เกิดจากการนิยามตัวเองว่าตัวเองคือใครเป็นมา อย่างไร แตกต่าง จากคนกลุ่มอื่นหรือสังคมอื่นอย่างไรและจะใช้อะไรเป็นเครื่องหมายในการ แสดงออก นอกจากนี้ ยังมีนักวิชาการที่ให้ความหมาย อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ว่า หมายถึง ความรู้สึกหรือวัฒนธรรมร่วมของกลุ่มหรือการที่ปัจเจกชนมีอิทธิพลหรือการได้รับการยอมรับจาก วัฒนธรรมของกลุ่มนั้น ๆ นอกจากนี้การยอมรับวัฒนธรรมของกลุ่มคนยังมีความเกี่ยวเนื่องกับ

บรรทัดฐานของสังคม (Norms) ซึ่งบุคคลต้องยอมรับความเป็นเอกลักษณ์หรืออัตลักษณ์ของกลุ่มให้ได้ ความสำคัญของการสร้าง เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมทำให้เห็นความแตกต่างและความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ทั้งนี้ความ แตกต่างดังกล่าวควรได้รับการยอมรับมากกว่าการตำหนิหรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม เพราะ เกิดจากความแตกต่างและการไม่ยอมรับวัฒนธรรมเฉพาะของกลุ่มนั้น ๆ นอกจากนี้การยอมรับ ในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของกลุ่มทำให้บุคคลได้รับการยอมรับเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มได้ ง่ายมากขึ้นด้วย

ดังนั้นพอสรุปได้ว่า “อัตลักษณ์” ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ต่อเมื่อมีความรู้สึกร่วมกัน ในด้านการตระหนักรู้บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเราเกี่ยวกับการยอมรับในความเป็นตัวตนประกอบกับ การแสดงตัวตนให้เห็ว่ามีคามเหมือนหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่น อัตลักษณ์เกิดขึ้นจากการ ปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างสังคมและตัวบุคคล แต่จะเลือกอัตลักษณ์ใดอัตลักษณ์หนึ่งที่ยอมรับเพื่อนำมาใช้ ภายใต้งื่อนไขของเวลาและพื้นที่ อัตลักษณ์นี้อาจกำหนดได้ทั้งจากบุคคลเป็นผู้กำหนดตนเองหรือ กำหนดโดยสังคม อัตลักษณ์กับสังคมจึงเป็นเรื่องที่แยกจากกันไม่ได้

๒.๔.๒ ประเภทของอัตลักษณ์

อัตลักษณ์ คือความเชื่อมต่อและสัมพันธ์กับสังคม เพราะการแสดงออกซึ่ง ความสัมพันธ์ต่าง ๆ กระทำผ่านระบบสัญลักษณ์หลายแบบในอีกด้านหนึ่ง อัตลักษณ์เกี่ยวกับมิติ ภายใต้งื่อนไขของความเป็นเราอย่างมากทั้งในด้านอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือ เปลี่ยนแปลงความหมาย เกี่ยวกับตนเองที่สัมพันธ์กับโลก (อภิญา เพ็องสุกุล . ๒๕๔๓ : ๔) จึงได้ แบ่งอัตลักษณ์เป็น ๒ ระดับ ได้แก่อัตลักษณ์ส่วนบุคคลและอัตลักษณ์ทางสังคม อธิบายได้ดังต่อไปนี้

๒.๔.๒.๑ อัตลักษณ์ส่วนบุคคล

ประสิทธิ์ สิปรีชา (๒๕๔๓ : ๓๓) กล่าวว่าอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) เป็นการมองตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ของสังคมว่าเราเป็นใคร เช่น นางสาว ก. มองตนเองว่าเป็นคนไทย เป็นคนใต้ เป็นผู้หญิง เป็นนักศึกษา เป็นพุทธศาสนิกชน ซึ่งการมองตนเองในแง่มุมต่าง ๆ ของ นางสาว ก. ก็คือ อัตลักษณ์ในแง่มุมต่าง ๆ ของนางสาว ก. นั่นเอง

นันทนา น้าฟัน (๒๕๔๖ : ๓๖) กล่าวถึงอัตลักษณ์ส่วนบุคคล สรุปได้ว่าอัตลักษณ์ของ บุคคล เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งในตัวบุคคลที่ทำให้บุคคลนั้นมีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งแตกต่างจาก ผู้อื่น เห็นได้ว่าอัตลักษณ์เป็นคุณลักษณะประการหนึ่งในตัวบุคคล ซึ่งในทางสังคมวิทยามองว่า เมื่อ บุคคลมาอยู่ร่วมกันในสังคม ต้องมีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการกระทำทางสังคมระหว่างกัน โดย พฤติกรรมที่แต่ละบุคคลแสดงออกมาเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ขึ้นอยู่กับปัทสนทางสังคมตาม โครงสร้างทางสังคมนั้น ๆ การกระทำระหว่างกันทางสังคมทำให้บุคคลมีบทบาทตามสถานการณ์ที่ตน สัมพันธ์อยู่

๒.๔.๒.๒ อัตลักษณ์ทางสังคม

อภิญา เพ็องสุกุล (๒๕๔๖ : ๓๓) อัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) เป็น ลักษณะอย่างหนึ่งในตัวบุคคลที่จะทำให้บุคคลนั้น มีความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งแตกต่างจากผู้อื่นเห็น ได้ว่าอัตลักษณ์เป็นคุณลักษณะประการหนึ่งในตัวบุคคล ซึ่งในทางสังคมวิทยามองว่า เมื่อบุคคลมาอยู่ ร่วมกันในสังคมก็มีการติดต่อสื่อสารกันหรือมีการกระทำทางสังคมระหว่างกัน (Social Interaction)

โดยพฤติกรรมที่บุคคลแสดงออกมาเป็นปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic Interaction) ขึ้นอยู่กับสังคม (Social Norms) ตามโครงสร้างทางสังคมนั้น ๆ การกระทำระหว่างกันทางสังคมทำให้บุคคลมีบทบาทตามสถานการณ์ที่ตนสัมพันธ์อยู่ เพื่อศึกษาความคาบเกี่ยวและปฏิสัมพันธ์ของทั้งสองระดับนี้ บุคลิกภาพ ไม่ได้หมายถึงการตอบสนอง ต่อสิ่งเร้าข้างนอกแต่ เป็นความพร้อมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนอง

นัทธนี ประสานนาม (๒๕๕๐: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงอัตลักษณ์ว่า อัตลักษณ์ เป็นความรู้สึก นึกคิดที่บุคคลมีต่อตนเองว่า “ฉันคือใคร” ซึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างตัวเรากับคนอื่น โดย ผ่านการมองตนเองและคนอื่นมองเรา อัตลักษณ์ต้องการความตระหนักในตัวเองและพื้นฐานของการเลือกบางอย่าง นั่นคือเราจะต้องแสดงตนหรือยอมรับอย่างตั้งใจกับอัตลักษณ์ที่เราเลือก ความสำคัญ ของการแสดงตนก็คือการระบุได้ว่าเรามีอัตลักษณ์เหมือนกลุ่มหนึ่งและมีความแตกต่างจากกลุ่มอื่น อย่างไรและ “ฉันเป็นใคร” ในสายตาของคนอื่น “อัตลักษณ์” มีความแตกต่างจากคำว่า บุคลิกภาพ เนื่องจากบุคคลอาจมีความเหมือนกันได้ในแง่ของบุคลิกภาพ เช่น การมีนิสัยหรือลักษณะบางอย่างที่อาจจะเหมือนกันได้ แต่การเหมือนกันในด้านอัตลักษณ์ของบุคคลนั้นจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความ รู้สึกร่วมกันในด้านตระหนักรู้ บางอย่างเกี่ยวกับตัวตนของเรา หมายถึงการยอมรับในความเป็นตัวตน ประกอบเข้ากับการแสดงตัวตนให้เห็นว่ามีความเหมือนกันหรือแตกต่างอย่างไรกับกลุ่มอื่น หรือ บุคคลอื่น

จากที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าอัตลักษณ์ที่แสดงออกมีอยู่ ๒ ลักษณะ คืออัตลักษณ์ ส่วนบุคคล คือลักษณะบุคคลที่นิยามตัวเองว่าคือใคร เป็นสิ่งที่ป็นรูปธรรมจนเกือบจะจับต้องและรู้สึกได้ เช่น รูปร่าง หน้าตา เพศ สถานะ ความรู้และอัตลักษณ์ทางสังคมเป็นภาพที่บุคคลอื่นมีต่อ บุคคลหนึ่ง โดยอาศัยสัญลักษณ์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ดังนั้นอัตลักษณ์กับสังคมจึงแยกกันไม่ออก เนื่องจากการนิยามความเป็นตัวตนของอัตลักษณ์นั้นต้องมีการอ้างอิงกับสังคม แม้จะเป็นในระดับตัวบุคคลก็ยังคงต้องมีการนิยามตนเองว่ามีบทบาทอย่างไรในสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ อัตลักษณ์เป็นเรื่องที่มีส่วนร่วมกันอยู่หลายประการ เช่น อัตลักษณ์เป็นเรื่องของปัจเจกชน อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการสร้างจากบริบทเชิงพื้นที่และเวลา (วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์) อัตลักษณ์ เป็นเรื่องของการให้ค่านิยมและตีความมีความหมายเชิงคุณค่า ซึ่งคุณค่าเหล่านั้นไม่จำเป็นต้องได้รับ ความเป็นสากล แต่ความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการสร้างตัวตนจากวัฒนธรรมย่อยก็ได้ ทำให้เกิดการยอมรับซึ่งพหุลักษณะทางสังคม ซึ่งไม่เหมือนกับเอกลักษณ์ในค่านิยมสมัยแรกที่จะต้องสร้าง เพื่อความเป็นปึกแผ่นของสังคมเท่านั้น แต่อัตลักษณ์เป็นเรื่องของการยอมรับในการมีอยู่ของปัจเจกอย่างจริงจัง

ลักษณะสำคัญอัตลักษณ์ยังเป็นเรื่องของการใช้สัญลักษณ์ (Symbol) เพราะการแสดงออกซึ่งความสัมพันธ์ต่าง ๆ จะกระทำโดยผ่านระบบสัญลักษณ์ที่หลายรูปแบบในอีกด้านหนึ่งอัตลักษณ์ก็เกี่ยวข้องข้องกับมิติ “ภายใน” ของความเป็นตัวเราอย่างมากทั้งในด้านของอารมณ์ ความรู้สึกเรา เพราะมนุษย์ให้ความหมายหรือเปลี่ยนแปลงความหมายที่เกี่ยวกับตนเอง ในกระบวนการที่เขาสัมพันธ์กับโลก และปริมณฑลของอัตลักษณ์และตัวตนที่มันซ้อนทับกันอยู่ จึงมีการจัดแบ่งประเภทของอัตลักษณ์ เป็น ๒ ระดับคือระดับอัตลักษณ์ส่วนบุคคล (Personal Identity) และอัตลักษณ์ทางสังคม (Social Identity) ที่จะใช้แสดงตน เช่น การที่สังคมกำหนดบทบาทหน้าที่และระบบคุณค่าที่ติดตัวมา ความเป็นพ่อ ความเป็นเพื่อน ความเป็นสามีภรรยา เข็มโรงเรียน ผ้าที่พันคอของทีม ภาษา

หรือบางที่อาจเห็นได้ จากเสื้อผ้าที่ใส่ สัญลักษณ์และการสร้างภาพแทนความจริง (Representation) เป็นสิ่งสำคัญในการแสดงให้เห็นแนวทางหรือที่เรามีอัตลักษณ์ร่วมกับบุคคลบางคนและการแยกแยะตัวเราด้วยการสร้างความต่างจากคนอื่น ในความเข้าใจนี้เองแม้ว่าในฐานะของบุคคลเราควรระยยอมรับในอัตลักษณ์ต่าง ๆ อย่างตั้งใจอัตลักษณ์เหล่านั้นยังเป็นผลผลิตที่สำคัญของสังคมที่เราอาศัยอยู่และความสัมพันธ์ ระหว่างตัวเรากับคนอื่น อัตลักษณ์จึงได้จัดเตรียมการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลกับโลกที่เขาอาศัยอยู่ นอกจากนี้ อัตลักษณ์ยังรวมถึงเรื่องราว “ฉันมองตัวฉันเองอย่างไรและคนอื่นมองฉันอย่างไร ” มันเข้าไปเกี่ยวกับตัวตน (Self) และสิ่งที่อยู่ภายใน มันเป็นการกำหนดตำแหน่งที่ระลึกจู้จากสังคม ซึ่งเกิดขึ้น จากการที่คนอื่นรับรู้ด้วยไม่ใช่แค่ เรารับรู้เท่านั้น อย่างไรก็ตามการที่เรามองตัวเราอย่างไรและคนอื่น มองเราอย่างไรมันอาจไม่สอดคล้องกันเสมอไป

๒.๕ แนวคิดทฤษฎีว่าด้วยสันติภาพ

สันติภาพ หมายถึง ความสงบ เป็นสภาพการแก้ปัญหาโดยไม่ใช้กำลัง สภาวะที่ปราศจากความรุนแรง ไม่ว่าจะเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้าง หรือความรุนแรงในมิติต่างๆ ที่เกิดขึ้นแล้วทำให้สังคมปราศจากสันติสุข สันติภาพมีอาจเกิดขึ้นได้ด้วยความบังเอิญ แต่เกิดขึ้นได้จากกระบวนการหรือวิธีการที่เป็นระบบและรูปแบบชัดเจนและพิสูจน์ได้ กล่าวคือ สันติภาพเกิดขึ้นได้ต้องใช้สันติวิธี นอกจากนี้สันติภาพยังหมายรวมถึงหนทางหรือแนวทางที่จะกระทำ วิธีที่จะก่อให้เกิดความสงบ เช่น เจริญสงบศึกโดยสันติวิธี สันติวิธีมีหลายความหมาย ได้แก่ “วิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง วิธีการปฏิบัติที่ไม่รุนแรงในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิต” “สันติวิธีเป็นวิธีที่กลุ่มบุคคลหรือมวลชนใช้ต่อสู้เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ”^๕

ดังนั้น สันติวิธีจึงหมายถึงวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมในการบริหารจัดการชีวิตของตนเองและสังคม เป็นเครื่องมือในการจัดการกับความขัดแย้งได้ด้วยความสงบและไม่ใช้ความรุนแรง รวมไปถึงการใช้ชีวิตด้วยสันติวิธี โดยสันติวิธีจำแนกออกเป็น ๓ ประเภท คือ

- ๑) สันติวิธีในการต่อสู้และเรียกร้อง (Peaceful Demonstrate/Protest) การเรียกร้องจากผู้มีอำนาจอย่างสงบ โดยสันติ ไม่มีอาวุธ และไม่ใช้ความรุนแรงทั้งต่อตนเองและผู้อื่น
- ๒) สันติวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง (Peaceful Conflict Resolution) ความพยายามยุติความขัดแย้งโดยใช้สันติ เพื่อระงับยับยั้งไม่ให้ความขัดแย้งขยายไปสู่ความรุนแรงต่อไป โดยการใช้เจรจา การไกล่เกลี่ย การประนีประนอม เป็นต้น
- ๓) สันติวิธีในการดำเนินชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ทางสังคม

สังคมมนุษย์เรียกร้องหาสันติภาพและให้ร่วมมือกันสร้างสันติภาพ สันติภาพในสังคมจะเกิดขึ้นได้ ถ้ามนุษย์ในสังคมทุกระดับ รู้จักสันติภาพที่แท้จริง สันติภาพที่มนุษย์เข้าใจกันนั้นมีหลายนัยยะ กล่าวคือ สันติภาพ คือ ความสงบเรียบร้อย การไม่รบราฆ่าฟันกัน ไม่มีสงคราม อยู่กันโดยไม่เบียดเบียนกัน ความอยู่ดีมีสุขของประชาชน ไม่กระทบกระทั่งกันและกัน ไร้ความขัดแย้ง ภาวะไร้สงครามและความมีจิตใจสูง คือรู้จักทำตนให้อยู่เหนือปัญหา และความทุกข์ทั้งปวง การปลอด

^๕ พระโสภณคณาภรณ์, “ความขัดแย้งในจิตมนุษย์หน้า”, ใน สันติศึกษากับการแก้ปัญหาความขัดแย้ง, วลัย อรุณี บรรณาธิการ, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๓๘.

สงคราม มิใช่ความรุนแรง การแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี แต่อย่างไรก็ตาม สันติภาพนั้นก็มีหลายสำนักซึ่งมีขอบเขตและการนิยามที่อาจจะแตกต่างกันไปตามบทบาทหน้าที่ของแต่ละสำนัก กล่าวคือ การนิยามความหมายของ “สันติภาพ” อาจสรุปแบ่งออกเป็น ๔ กลุ่มคือ ๑. สันติภาพคือสภาวะที่ปราศจากสงคราม ๒. สันติภาพคือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง ๓. สันติภาพคือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงและความขัดแย้ง ๔. สันติภาพคือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรงและเกิดความขัดแย้งได้^๙

นอกจากนี้ แนวคิดสันติภาพยังสามารถกล่าวโดยสรุปเป็นภาพกว้าง ๆ ก็คือ ภาวะการไม่ใช้ความรุนแรง สามารถแบ่งแยกออกได้เป็น ๒ ลักษณะใหญ่ ๆ คือ สันติภาพเชิงลบและสันติภาพเชิงบวก

๑) สันติภาพเชิงลบ (negative peace)

สันติภาพเชิงลบ คือ สภาวะที่ปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรง และทางอ้อม ไม่มี การกระทำรุนแรงทางร่างกายหรือการทำสงคราม สังคมมีความสงบ ซึ่งเราสามารถเรียกได้ว่าสังคมมีความปกติสุข ซึ่งการตีความของนักสันตินิยมแต่ละกลุ่มนั้น มีอาจที่จะตัดสินได้ว่า การตีความของกลุ่มใดถูกต้องหรือไม่ มองได้หลายมิติ

๒) สันติภาพเชิงบวก (positive peace)

สันติภาพเชิงบวก สันติภาพเชิงบวก คือ การเคารพมีสิทธิเสรีภาพ มีความยุติธรรม เคารพในสิทธิมนุษยชน การยอมรับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และทัศนคติที่แตกต่าง

นอกจากนี้ สันติภาพยังจำแนกประเภทออกเป็น ๒ ประเภท หรือที่เรียกว่า สันติภาพเชิงทวิภาวะ คือ สันติภายใน (Inner Peace) และสันติภายนอก(Outer Peace)

๑. สันติภาพภายใน (Inner Peace) หมายถึง สภาวะที่จิตหลุดจิตพ้น จากพันธนาการของกิเลส หรือจากการครอบงำของสิ่งต่างๆ อันเป็นสภาพจิตที่ไร้ความขัดแย้ง ไร้ความรุนแรงทุกชนิด ซึ่งพระพุทธศาสนาเรียกภาวะนี้ว่า “นิพพาน”^{๑๐}

๒. สันติภาพภายนอก หมายถึง สภาวะที่บุคคล สังคม หรือโลก ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน มีความรัก และความสามัคคีประสมกลมกลืนระหว่างมนุษย์ด้วยกัน มีเสรีภาพ และเคารพในสิทธิมนุษยชน เป็นการหาทางออกเพื่อยุติปัญหาความขัดแย้งเพื่อไม่ให้รุกรานไปสู่ความรุนแรง หรือเมื่อเกิดความรุนแรงแล้วก็พยายามหาทางออกด้วยสันติวิธี

๒.๕.๑ สันติภาพในมิติของนักวิชาการ

การสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นในสังคมนั้น นักวิชาการส่วนใหญ่เชื่อว่าสันติภาพเกิดจากความรู้ความตั้งใจในการที่จะสร้างให้มีขึ้น กล่าวคือ การสร้างสันติภาพเป็นทฤษฎีที่มีหลักการหรือขั้นตอนวิธีการ เป็นกระบวนการและแนวทางที่แน่นอนและหลากหลาย ดังที่ปรากฏให้เห็นในสังคมโลก ๓ แนวทาง หรือ ๑๖ วิธีการได้แก่^{๑๑}

^๙ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), *วิถีสันติภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒.

^{๑๐} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, “รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี กรณีลุ่มน้ำแม่ตาซ่าง จ.เชียงใหม่”, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ๒๕๕๔. หน้า ๑๒.

^{๑๑} ประชุมสุข อาชวอำรุง, *ประมวลความรู้เรื่องสันติภาพ*, กรุงเทพฯ ๒๕๕๓. หน้า ๑๓๓.

(๑) การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีทางการทูต หรือ การปรึกษาหารือ (Peaceful Diplomatic Means, Consultation) มี ๔ วิธี คือ

๑. การเจรจาต่อรอง (Negotiation)
๒. การไต่สวน (Inquiry)
๓. การไกล่เกลี่ย Reconciliation คือ
 - ๓.๑ การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (Mediation)
 - ๓.๒ การประนีประนอมตกลง
 - ๓.๓ การไกล่เกลี่ยโดยคนกลางเป็นเพียงผู้ช่วยติดต่อ (Good Officers or Facilitator)
๔. การประนีประนอม (Compromising)

(๒) การจัดการความขัดแย้งโดยวิธีทางกฎหมาย (Peaceful Legal Means) มี ๓ วิธี คือ

๑. อนุญาโตตุลาการ (Arbitration)
๒. กระบวนการตัดสินทางศาลยุติธรรม (Judicial Approach) หรือ การดำเนินคดี (litigation)
๓. กระบวนการออกกฎหมายบังคับของรัฐ (Legislative Approach)

(๓) ทางเลือกเชิงสันติอื่น ๆ (Peaceful Alternative Means) มี ๙ วิธีการ คือ

- (๑) การหลีกเลี่ยง หรือการถอนตัว (Avoiding or withdrawing)
- (๒) การเผชิญหน้า ไม่หนีปัญหาหรือยื้อรอเวลา (Confrontation)
- (๓) การโน้มน้าว การชักชวน การรบเร้า (Persuasion)
- (๔) การสนับสนุน การให้โอกาส ช่วยให้การตัดสินใจว่าจะทำอะไร (Supporting)

(๕) การบังคับ ผลักดัน เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายมากกว่าความสัมพันธ์ (Competing, Forcing and compelling)

(๖) การโอนอ่อนผ่อนตาม การเอื้อประโยชน์ (Accommodating or smoothing)

(๗) การร่วมมือกัน การแบ่งปันปันส่วน สร้างความสัมพันธ์และเป้าหมาย (Collaborating, integrating, or problem solving) หรือ การมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด

(๘) การมีส่วนร่วม (Participation)

(๙) ลงมติ หรือการลงคะแนนเสียง (Voting)

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างแนวคิดสันติวิธีที่ปรากฏในตำราเรียน ซึ่งเป็นวิธีการที่นักสันติภาพได้เสนอไว้ ตัวอย่างเช่น ยีน ชาร์ป ได้นำเสนอวิธีการสร้างสันติวิธีเพื่อต่อสู้กับกลุ่มอำนาจนิยม สามารถสรุปย่อๆ ได้ ๓ ประเภท และภายหลังได้มีการประยุกต์ได้ถึงร้อยกว่าวิธีการ ดังนี้

๑) การประท้วง หรือชก้างโดยไม่ใช้ความรุนแรง เป็นวิธีการในเชิงสัญลักษณ์เพื่อแสดงให้เห็นถึงความไม่พอใจของกลุ่ม เช่น การชุมนุมเดินขบวน การเสียดสี ล้อเลียน การส่งจดหมายผืนก

๒) การไม่ให้ความร่วมมือ วิธีการนี้อาจแบ่งเป็นกลุ่มใหญ่ๆ ได้ ๓กลุ่มคือการไม่ให้ความร่วมมือทางสังคม การไม่ให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการไม่ให้ความร่วมมือทางการเมือง

๓) การแทรกแซงโดยไร้ความรุนแรง เช่น การอดอาหารประท้วง การนั่งยึดเยื่อการขวางกั้นพาหนะกีดขวางทางเดิน การยึดพื้นที่ก่อสร้าง การแสดงมหรสพล้อการเมืองเผด็จการ การทุ้มสินค้าในตลาด การตั้งองค์การเศรษฐกิจแบบใหม่ขึ้นมา การตั้งรัฐบาลหรือสถาบันซ้อน

มหาตมะ คานธี ก็เป็นนักสันติภาพคนหนึ่งที่ได้เสนอวิธีการเพื่อการสร้างสันติภาพในรูปแบบ ๓ แนวคิดหลัก ๆ กล่าวคือ สัตย์ (Satya) อหิงสา (Ahimsa) และสัตยาเคราะห์ (Satyagraha) หรือพลังแห่งสัจจะซึ่งมีนัยยะเพื่อการปฏิบัติ ดังนี้^{๑๒}

๑. สัตย์ หรือ สัจจะ คือ พระเป็นเจ้า คานธีได้ให้ความสำคัญกับสัจจะอย่างสูงส่งโดยมีความพยายามอย่างยิ่งในการที่จะรักษาสัจจะ

๒. อหิงสา คือ แนวทางที่จะทำให้มนุษย์เข้าถึง “สัจจะ” อหิงสาเป็นการฝึกและบังคับใจไม่ยอมให้มีการทำร้ายหรือแค้นผู้ใด อหิงสามิใช่เป็นการยอมจำนนหรือสิโรราบ หากจะมีการยอมจำนนหรือสิโรราบแล้วไซ้ การใช้หิงสาหรือกำลังจะดีกว่า ฉะนั้น เงื่อนไขที่สำคัญของอหิงสาหรือการไม่ใช้ความรุนแรงก็คือ การสร้างความเป็นธรรมให้แก่ชีวิตทุกชนิด และทุกระดับ สรุปว่า การไม่ใช้ความรุนแรงหรืออหิงสา ที่ใดมีอหิงสา ที่นั่นย่อมมีสัจจะ และสัจจะก็คือพระเป็นเจ้า

๓. สัตยาเคราะห์ คือ การต่อสู้เพ่ง กล่าวคือ ไม่มีความเกลียดชัง มีความอดทน มีการสวดภาวนาเป็นลักษณะสำคัญของสัตยาเคราะห์^{๑๓}

ความเป็นจริงทางสังคมย่อมเป็นไปได้ที่จะทำให้คนในสังคมไม่มีความขัดแย้งกัน เพราะความขัดแย้งทำให้เกิดการปรับตัวและเปลี่ยนแปลง หากเปลี่ยนแปลงในทางสร้างสรรค์เรียกว่าเป็นการพัฒนา แต่หากเปลี่ยนแปลงในทางร้ายก็จะทำให้เกิดความรุนแรง ดังนั้นสันติวิธีจึงเป็นทางเลือกที่ให้แต่ละสังคมได้เรียนรู้และนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมของตนเอง

๒.๕.๒ สันติภาพในมิติของศาสนา

เราได้เห็นข้อเสนอแนะในมิติทั้งแนวคิดและวิธีการในการสร้างสันติภาพของเหล่านักวิชาการ ยังมีแนวคิดสันติภาพอีกมิติหนึ่งที่น่าสนใจ คือ สันติภาพในมุมมองของศาสนา ศาสนาเป็นความเชื่อถือของมนุษย์ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ ทุกศาสนาล้วนมุ่งสอนให้คนเป็นคนดีสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขอุดมการณ์ของการก่อตั้งศาสนาเป็นไปเพื่อให้โลกสงบร่มเย็น อุดมการณ์ของศาสนาไม่ใช่เพื่อทำลายล้าง แต่เป็นการสร้างสัมพันธภาพระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสัตว์ หรือระหว่างมนุษย์กับสิ่งที่อยู่รอบตัว คุณค่าของศาสนาย่อมมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในอันที่จะเข้าไปช่วยฟื้นฟู และเชื่อมสมานสังคมโลกให้

^{๑๒} พระเทพวิสุทธิเมธี (ปัญญาันทกิกขุ), *มองสันติภาพของโลก*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๓๖), หน้า ๑๐๖.

^{๑๓} คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, *เอกสารมนุษย์กับสันติภาพ*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๒๓.

สามารถปรับวิธีคิด^{๑๔} และท่าทีของการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข สามารถยอมรับ และอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา ภาษา อุดมการณ์และความเชื่ออย่างมีสติ

ในสถานการณ์สังคมโลกปัจจุบันกำลังเป็นสิ่งที่ท้าทายการทำหน้าที่ของศาสนาว่าจะช่วยสร้างสันติสุขหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสังคมโลกได้อย่างไร ศาสนาจะเป็นส่วนหนึ่งของการร่วมนำเสนอทางรอด และร่วมแก้ปัญหาให้มวลมนุษยชาติได้จริงหรือ หรือว่าศาสนาจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาหรือสร้างความขัดแย้งเสียเอง แต่โดยหลักการและเป้าหมายของศาสนาก็เพื่อสอนให้คนเป็นคนดีมีศีลธรรม ดังนั้น ทุกศาสนาจะต้องมีหลักการหรือแนวคิดและวิธีการสร้างสันติภาพไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง เพราะหน้าที่หลักของศาสนาต่างๆ ในโลกนี้ คือ การทำให้ผู้นับถือมีความสุข มั่นคงและปลอดภัยในการใช้ชีวิตอย่างยั่งยืน อยู่ร่วมกับคนอื่น สัตว์อื่น และสิ่งอื่นอย่างสงบ ศาสนามีคุณค่าสำหรับทำหน้าที่ในการสร้างความมั่นใจ และเชื่อมั่นในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของกันและกัน ดังนั้น หลักสันติวิธีในมิติของศาสนาย่อมเป็นทางเลือกอีกทางเลือกหนึ่ง ในการสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดสันติภาพในสังคม กล่าวคือ ควรเน้นย้ำให้นำหลักคำสอนในแต่ละศาสนามาปฏิบัติเพื่อให้เกิดความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินทั้งในเชิงปัจเจก และสังคม เป็นการหันกลับมาสู่เป้าหมายของศาสนาที่แท้จริง เพราะการเกิดขึ้นของศาสนามีเป้าหมายสำคัญสูงสุดคือการอยู่ร่วมกันอย่างร่มเย็น และเป็นสันติสุขของมวลมนุษยชาติการสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน เราควรใช้ศาสนาเป็นสะพานเชื่อมสู่สันติภาพ ดังนั้น ในการวิจัยนี้จึงเป็นการค้นหาแนวคิด หลักการ รูปแบบ และวิธีการการสร้างสันติภาพในมิติของศาสนา ๕ ศาสนา กล่าวคือ ศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ซิกข์ ฮินดู เพื่อเป็นทางเลือกและทางรอดของสังคมโลกในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข^{๑๕} เพราะแม้ว่าโลกจะก้าวไกลไปขนาดไหน ศาสนาก็ยังเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อชีวิตมนุษย์ชนิดที่ไม่อาจมองข้ามได้ ดังนั้น สันติวิธี ในมิติของศาสนาจะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน และจะเป็นพื้นฐานแห่งสันติภาพที่ยั่งยืน

๒.๕.๓ สันติภาพในพระพุทธศาสนา

สันติภาพพื้นฐานในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สังคมแห่งสันติ สภาวะที่ปราศจากความรุนแรง สันติภาพในบริบทนี้ อาจจะมี ความขัดแย้งกันได้ トラบเท่าที่ความขัดแย้งมิได้นำไปสู่ความรุนแรงในมิติต่าง ๆ ซึ่งจัดว่าเป็นสังคมสันติเชิงโลกียะ หรือ สมมติสันติ คือ บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอาจมีความขัดแย้งกันทางการกระทำ การพูด และความคิดเห็นได้ トラบเท่าที่การคิด การพูด หรือการกระทำนั้นไม่พัฒนาตัวเองไปสู่ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม การไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา เครื่องมือวิธีการในการจัดการความขัดแย้งโดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมและเป็นวิธีที่ประกอบไปด้วยความรัก ความสงสาร ความเป็นธรรม เช่น ความโปร่งใส บริสุทธิ์ยุติธรรม และเที่ยงธรรม สันติภาพในพระพุทธศาสนาเป้าหมายสูงสุด คือ สภาวะแห่งสันติภาพกับสภาวะแห่งนิพพานว่าเป็นสิ่งเดียวกัน เพราะสันติ แปลว่า ความสงบ เป็นชื่อหนึ่งของพระนิพพาน คือ คำที่ใช้แทนกันได้ สรุปว่า สันติ คือ นิพพานนั่นเอง เป็นสภาวะที่รู้แจ้งโลกและชีวิต เข้าใจสภาพความเป็นจริง ปราศจากภาวะของความขัดแย้งและความ

^{๑๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษาเพื่อสันติภาพ, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙), หน้า ๕.

^{๑๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๖๖.

รุนแรงทั้งภายในและภายนอก “เป็นอิสรภาพ คือ หลุดพ้นจากความบีบคั้น ทำให้เกิดความสงบสุข สันติภาพที่ปราศจากความขัดแย้งและความรุนแรงจึงมีความหมายเกินความไปถึงสันติภาพภายในคือ การที่จิตสงบระงับดับกิเลสและกองทุกข์ ภาวะที่เป็นสุขสูงสุด เพราะไร้กิเลสไร้ทุกข์ เป็นอิสรภาพ สมบูรณ์

๒.๕.๓.๑ ประเภทของสันติภาพ

สันติภาพในทางพระพุทธศาสนานั้น สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท คือ สันติภาพภายนอกและสันติภาพภายใน หรือสันติภาพระดับโลกียะ และสันติภาพระดับโลกุตตระ คือ ในเชิงกายภาพไม่ใช่ความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา และในเชิงตัวบุคคลคือภาวะของความสงบร่มเย็น ไม่ถูกบีบคั้นครอบงำจากกิเลสต่าง ๆ ดังจะเห็นได้จากแนวคิดของนักวิชาการทางศาสนาที่กล่าวไว้ ดังนี้

องค์ทะไลลามะ มองว่า “สันติภาพจึงเริ่มต้นที่เราแต่ละคน เมื่อเรามีความสุข สงบ ภายใน เราจะมีความสุขต่อทุกคนรอบตัวเราเอง เมื่อสังคมของเรามีความสุข ก็จะแบ่งปัน ความสงบสุขแก่สังคมใกล้เคียงเรื่อยไป” “สันติภาพที่แท้จริงต่อตัวเราเอง และโลกรอบตัวเรา เป็นสิ่ง ที่จะเข้าถึงได้ด้วยการพัฒนาสันติสุขทางใจ” ดังนั้น “สันติภาพในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการไม่มีสงคราม เท่านั้น... สันติภาพจะคงอยู่ก็ต่อเมื่อเราได้ให้ความเคารพในสิทธิมนุษยชน เมื่อประชาชนได้รับการ ดูแลอย่างดี”

สันติภาพคือถ้อยคำที่ตรงกันข้ามกับวิกฤติการณ์ ซึ่งคำว่า “วิกฤติการณ์” หมายถึง “มันผิดปกติ” ผิดปกติหรือไม่สงบ” ท่านชี้ว่า “วัตถุวิกฤติซึ่งวัตถุหมายถึงโลก ธรรมชาติ บุคคล และ จิตวิกฤติท่านอุปมาว่า สิ่งเหล่านั้น ถูกตี ถูกเผา ถูกมัด และถูกกดให้จมน้ำ” ดังนั้น สันติภาพใน ความหมายของท่านก็คือ “สันติภาพมีอาการไม่กระทบกระทั่งกันและกัน และสันติภาพมี ปราบกฏการณ์ คือ ทุกคนยิ้มกันได้” ซึ่งการมองในลักษณะนี้เป็นการชี้ให้เห็นว่า สังคมใด หรือกลุ่มใด ก็ตาม ไม่กระทบกระทั่งกัน มีความสงบสุข อยู่ร่วมกันด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส ลักษณะเช่นนี้ก็มีน้อย ที่สื่อแสดงให้เห็นถึง “สันติเชิงสังคม” อันเป็นสันติเชิงโลกียะ^{๑๖}

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) มองว่า แม้ว่าจะไม่ได้มีการรบราฆ่าฟันกันก็ตาม เช่น สังคมที่มีการแก่งแย่งแข่งขันกัน ต่างคนต่างมุ่งหาผลประโยชน์ เอารอดเอาเปรียบข่มเหงกัน ไม่มีการ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จึงจัดได้ว่าเป็นสันติภาพไม่ได้ เพราะไม่มีความสงบและความสุขที่แท้จริง” ดังนั้น “ภาวะขาดสันติภาพในโลกนี้จึงมีหลายแบบ”^{๑๗}

พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร มีฤกษ์) สันติภาพเชิงสังคมนั้น หมายถึง ความเป็น เอกภาพ ความประสานสอดคล้อง หรือประสมกลมเกลียว เสรีภาพ และความยุติธรรมของบุคคล

^{๑๖} ฉัตรสุมาลย์ กบิลสิงห์ แปล, *อัตชีวประวัติขององค์ทะไลลามะ: อิสรภาพในการลี้ภัย*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประพันธ์สาสน, ๒๕๓๘), หน้า ๓๑๗-๓๑๘.

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). *การศึกษาเพื่อสันติภาพ*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธ ธรรม, ๒๕๓๘), หน้า ๕.

หรือกลุ่มบุคคลในสังคม และสังคมจะสามารถเต็มไปด้วยสันติภาพ トラบเท่าที่สมาชิกในสังคมมีจิตใจที่เต็มไปด้วยสันติภาพเช่นเดียวกัน^{๑๘}

พระไพศาล วิสาโล มองว่า “เมื่อพูดถึงสันติภาพ เรามักนึกถึงสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสงคราม ภาวะที่ปลอดพ้นจากการรบราฆ่าฟันกัน และความโกลาหลอลหม่าน แต่ถึงอย่างนั้นเราต้องมองความหมายในเชิงบวกด้วย กล่าวคือภาวะที่สงบ ราบรื่น ผู้คนดำรงชีวิตเป็นสุข และมีสมานฉันท์ต่อกัน^{๑๙}

สรุปได้ว่า สันติภาพในพระพุทธศาสนา มีสันติภาพที่ปราศจากความรุนแรงและปราศจากความขัดแย้ง และสันติภาพภายนอก หรือสันติภาพเชิงสังคม สังคมเชิงโลกิยะ พร้อมทั้งสันติภาพภายใน หรือ สันติภาพสูงสุด หรือ สันติภาพเชิงโลกุตระ ก็คือ นิพพาน อันเป็นสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง และความขัดแย้งภายในจิต

๒.๕.๓.๒ หลักการพื้นฐานแห่งสันติภาพ

สังคมโลกจะสงบสุข เจริญหรือเสื่อมได้ก็ด้วยการกระทำของมนุษย์ (กรรม) มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ พัฒนา และสร้างวิถีชีวิตของตนเอง ชีวิตของมนุษย์ขึ้นอยู่กับตัวของมนุษย์เอง พระพุทธศาสนาได้มีชุดคำสอนที่เป็นหัวใจพื้นฐาน หรือเป็นแนวปฏิบัติหรือเป็นกรอบและทิศทางในการดำเนินชีวิต หลักโอวาทปาฏิโมกข์ยังจัดได้ว่าเป็นกรอบและทิศทางในการเผยแผ่ศาสนา และได้กลายมาเป็นอัตลักษณ์ที่สะท้อนบริบทสันติภาพของพระพุทธศาสนา โดยทรงวางหลักการ ๓ ข้อ อุดมการณ์ ๔ ข้อ และ วิธีการ ๖ ข้อ ดังนี้

หลักการ ๓ คือ

๑. สัพพะปาปัสสะ อะกะระณัง การไม่ทำบาปทั้งปวง
๒. กุสลัสสูปะสัมปะทา การทำกุศลให้ถึงพร้อม
๓. สะจิตตะปะริโยทะปะนัง การชำระจิตของตนให้ขาวรอบ

อุดมการณ์ ๔ คือ

๑. ขันตี ประระมัง ตะโป ตีติกขา ความอดทน ได้แก่ ความอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งทางกาย วาจาใจ

๒. นิพพานัง ประระมัง วัหันทิ พุทธา นิพพาน ได้แก่ การดับทุกข์เป็นเป้าหมายพระพุทธศาสนา

๓. นะ หิ ปัพพะชิตโต ปะรุปะฆาตี ความไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้าย รบกวน หรือเบียดเบียนผู้อื่น^{๒๐}

๔. สะมะโณ โหติ ประรัง วิหะฐะยันโต ความสงบทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ

^{๑๘} พระเมธีธรรมาภรณ์. **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, (กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๖๖.

^{๑๙} พระไพศาล วิสาโล **สันติภาพโดยสันติวิธี**, , , (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๒๓.

^{๒๐} Phra MedhiDhammaporn (Prayoon mererk), **Buddhist Morality**, (Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press, 1994), p.19, p.60.

วิธีการ ๖ คือ

๑. อนุปะวาโท การไม่ว่าร้าย ได้แก่ ไม่กล่าวให้ร้ายหรือกล่าวโจมตีใคร
๒. อนุปะฆาโต การไม่ทำร้าย
๓. ปาฏิโมกเข จะ สังฆะโร สำรวมในปาติโมกข์ ได้แก่ ความเคารพระเบียบวินัย กฎกติกา กฎหมาย
๔. มัตตัญญูตา จะ ภัตตัสมิง รู้จักประมาณ ได้แก่รู้จักความพอดีในการบริโภคอาหารหรือการใช้สอย
๕. ปันตัญจะ สะยะนาสะนัง อยู่ในสถานที่ที่สงัด ได้แก่ อยู่ในสถานที่สงบมีสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม
๖. อะธิจิตเต จะ อาโยโค ฝึกหัดจิตใจให้สงบได้แก่ฝึกหัดชำระจิตให้สงบมีสุขภาพคุณภาพ

หลักโอวาทปาฏิโมกข์ คือ หลักการที่สะท้อนสันติภาพสูงสุดหรือเป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน จากหลักการดังกล่าว ทำให้นักวิชาการทางศาสนามองสันติภาพของพระพุทธศาสนาแตกต่างกันไปหลายระดับหรือปรากฏได้หลาย ๒ มิติ กล่าวคือ

๑. สันติภาพ คือ สภาวะที่ปราศจากความรุนแรงและปราศจากความขัดแย้ง โดยพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) พระเทพโสมถ (ประยูร มีฤกษ์) พระไพศาล วิสาโล และติช นัท ฮันท์ สันติภาพสูงสุดภายในพระพุทธศาสนา คือ สันติภาพเชิงโลกุตระ คือ “นิพพาน” อันเป็น “สภาวะที่ปราศจากความรุนแรง และความขัดแย้งภายในจิต เป็นศาสนาที่ปฏิเสธความขัดแย้งที่นำไปสู่การใช้ความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อมทุกรูปแบบนั้น

๒. สันติภาพคือสภาวะที่ปราศจากความรุนแรง แต่ขัดแย้งกันได้ โดยท่านพุทธทาสภิกขุ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) พระไพศาล วิสาโล และกัลตุง มองว่าพระพุทธศาสนาในเชิงสังคมเชิงเป็นโลกียะนั้นสามารถที่จะขัดแย้งกันได้ แต่ปัญหาก็คือ “ขัดแย้งอย่างไร ให้ได้ประโยชน์” หรือ ขัดแย้งอย่างไร จึงจะไม่นำไปสู่ความรุนแรง^{๒๑}

๒.๕.๓.๓ สาเหตุของความขัดแย้ง

พระพุทธศาสนามองความขัดแย้งมีมูลเหตุมาจากตัณหา มานะ ทิฐิที่คอยลิดรอนสันติภาพหรือทำลายสันติ และเนื่องจากกิเลส ๓ ตัวนี้ก่อตัวขึ้นในจิตใจของมนุษย์ กล่าวคือ

๑. ตัณหา คือ ความอยาก ก่อให้เกิด ความอยาก การแสวงหา การได้มา การพินิจพิจารณา ความกำหนดด้วยอำนาจแห่งความพอใจ ความหมกมุ่นฝังใจ การยึดถือครอบครอง ความตระหนี่ ความหวงกั้น สูการถือท่อนไม้ การถือคัสตรา การทะเลาะ การแก่งแย่ง การวิวาท ความอยากแยกเป็น ๒ ประเด็นใหญ่ ๆ ด้วยกัน กล่าวคือ^{๒๒}

^{๒๑} พระไพศาล วิสาโล “องค์กรร่วมแห่งสันติภาพ”, ใน สู่ศานติเสรี: ๕๐ ปี สันติภาพไทย,(กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์, ๒๕๓๘), หน้า ๒๔-๒๗.

^{๒๒} พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, ศีกรูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติ: ศึกษาวิเคราะห์กรณีกลุ่มน้ำแม่ตาซ่าง จ.เชียงใหม่, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๕๘.

๑) ความอยากในวัตถุ (วัตถุภว) ได้แก่ (๑) ความอยากได้ส่วนที่ดีหรือส่วนที่อร่อย ที่เรียกว่า กามคุณ คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (๒) ความอยากได้ทรัพย์ทั้งส่วนที่เรียกว่า สวิญญานทรัพย์ (ทรัพย์ที่มีชีวิต) และอวิญญานทรัพย์ (ทรัพย์ที่ไม่มีชีวิต) ที่น่าใคร่ น่าปรารถนา

๒) ความอยากได้ที่เป็นตัวกิเลส (กิเลสภว) ได้แก่ ความกำหนัด ความพอใจ หรือความปรารถนากามคุณ เป็นต้น

๒. ทิฏฐิ คือ การยึดมั่นจุดยืน เมื่อมนุษย์เกิดยึดถือในทิฏฐิทั้งหลายว่ายอดเยียมมองเห็นว่าทิฏฐิอื่นทุกอย่างนอกจากทิฏฐินั้นว่า ‘เลว’ มนุษย์เหล่านั้นจึงไม่ล่วงพ้นการวิวาทไปได้ ทิฏฐิในบริบทนี้ได้แก่ทิฏฐิในแง่ “ลบ” ประกอบไปด้วยสักกายทิฏฐิ ๒๐ มิจฉาทิฏฐิ ๑๐ อันตคาหิกทิฏฐิมีวัตถุ ๑๐ จนถึงทิฏฐิ ๖๒ การที่มนุษย์ยึดมั่นถือมั่นในทิฏฐิ (ทิฏฐุปาทาน) อย่างใดอย่างหนึ่งดังที่ได้กล่าวแล้ว จึงทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกัน

๓. มานะ คือ การถือตัว กิริยา ลำพอง ทะนงตน มานะการถือตัวในสถานะของความเป็นชาติ โคตร ความเป็นบุตรของผู้มีตระกูล ความเป็นผู้มีรูปร่าง ทรัพย์ การศึกษา หน้าที่การงาน หลักแห่งศิลปวิทยา วิทยฐานะ ความคงแก่เรียน ปฏิภาณว่า เราเลิศกว่าเขา ประเด็นจึงอยู่ตรงที่ว่า “การถือตัว ความลำพอง หรือความทะนงตน” นั้น ทำให้เกิด การทะเลาะวิวาทจนนำไปสู่การฆ่ากัน หรือการทำสงครามฆ่าล้างเผ่าพันธุ์กันได้^{๒๓}

กิเลส ๓ ตัว กล่าวคือ ตัณหา มานะ และทิฐิจะเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์ขาดแคลนสันติภาพทั้งภายในและภายนอก เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความเนิ่นช้าในการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ และเหนี่ยวรั้งการพัฒนาองค์กรและสังคมด้วย ทำให้สังคมทะเลาะวิวาทจนนำไปสู่การฆ่ากัน หรือทำลายกัน

๒.๕.๓.๔ รูปแบบการจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธี

เมื่อเกิดความขัดแย้งแล้ว พระพุทธศาสนาได้นำเสนอทางออก หรือจัดการความขัดแย้งโดยพุทธสันติวิธีด้วยการมุ่งประเด็นที่ว่าด้วยความจริงขั้นโลกียะ แต่ก็ส่งผลสืบเนื่องถึงการแก้ไขปัญหาล้นโลกุตระด้วย สันติในลักษณะดังกล่าว คือ ความสงบที่เกิดขึ้นจากการไม่ทะเลาะวิวาทกันด้วยทิฏฐิหรือยึดมั่นในความคิดเห็นของตนเอง จนนำไปสู่ความรุนแรงในมิติต่าง ๆ เช่น การทะเลาะ แก่งแย่ง บาดหมาง วิวาท และมุ่งร้ายต่อกัน เป็นต้น ซึ่งสันติในลักษณะนี้เราสามารถที่จะเรียกได้ว่าเป็นสันติภายนอก เป็นสันติเชิงสังคม คือ ไม่มีสงครามหรือว่าไม่มีความขัดแย้ง หรือว่าไม่มีความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือว่า มีความขัดแย้งได้ แต่ปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม

แนวทางปฏิบัติเพื่อการป้องกัน แก้ไขความขัดแย้งและเสริมสร้างสันติภาพทางพระพุทธศาสนานั้นจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักศีลธรรม คือ ทั้งศีลและธรรมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาความเป็นมนุษย์ เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาจิตใจมนุษย์ แก้ปัญหาแบบมนุษย์ด้วยตัวมนุษย์เอง พระพุทธเจ้าทรงใช้ชุดของแนวคิด “แนวคิดเชิงรับ” “แนวคิดเชิงรุก” และ “แนวคิดแบบคู่ขนาน” มาเป็นแบบในการจัดการความขัดแย้ง ดังนี้

^{๒๓} พุ.จ. (ไทย) ๓๐/๑๐๓/๓๕๑-๓๕๓. ดูเทียบใน พ.ม. (ไทย) ๒๙/๑๗๘/๕๐๘-๕๑๐.

๑ แนวคิดพื้นฐาน “เชิงรับ” หมายถึง แนวคิดที่มุ่งเน้นพัฒนา หรือกล่อมเกลาคณภาพจิตของมนุษย์ให้มี “ภูมิต้านทาน” ๒ ประการ คือ

๑.๑ หลักขันติธรรม “ขันติ” หมายถึง ความอดทนที่เกิดขึ้นจากการที่เราถูกกระทำโดยฝ่ายตรงข้าม ลักษณะขันติ เช่น “สมณะในธรรมวินัย ไม่ด่าตอบบุคคลผู้ด่าอยู่ ไม่เสียดสีตอบบุคคลที่เสียดสีอยู่ ไม่ประหารตอบบุคคลผู้ประหารอยู่”

๑.๒ หลักอนัตตา “อนัตตา” หมายถึง “การลดทอน รื้อถอน ทำลาย และสลายการยึดมั่นถือมั่นในความเป็นอัตลักษณ์” เพราะอรรถาต์ตวนทำให้เกิดการยึดมั่นในความเป็น “ชาตินิยม” หรือ “ชาติพันธุ์” ของตัวเองจนเป็นที่มาของการ “ดูถูก” “ดูหมิ่น” “เหยียดหยาม” และ “เกลียดชัง” คนอื่น ลักษณะของคนที่จะอรรถาต์ตวน เช่น “มนิยอมไม่กล่าวยกย่องตนในบุคคลที่เสมอกัน ผู้ต่ำกว่า ผู้สูงกว่า และยอมไม่ยึดมั่นถือมั่น”

๒. แนวคิดพื้นฐาน “เชิงรุก” หมายถึง การสร้างปฏิสัมพันธ์ ๒ ประการ คือ

๒.๑ หลักการวธธรรม หมายถึง “ความเคารพผู้ใหญ่ หรือบุรุษอาวุโสผู้ทรงธรรมซึ่งทำหน้าที่ในการชี้ ‘ขุมทรัพย์’ ให้แก่เรา ความเคารพในองค์ความรู้ที่เราได้รับการชี้แนะจากบุคคลอื่น และความเคารพที่ประชุม หรือมติที่ประชุม” การแสดงความเคารพ ยกย่อง ให้เกียรติ หรือให้ความสำคัญแก่ “บุคคล” “ข้อมูล หรือองค์ความรู้ธรรม” และ “ประชาคม” โดยลำดับ

๒.๒ หลักสามัคคีธรรม หมายถึง “ความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ” ดังที่พระพุทธเจ้าได้ทรงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญว่า “ธรรมอย่างหนึ่ง เมื่อเกิดขึ้นในโลก ย่อมเกิดขึ้นเพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เพื่อความสุขแก่คนหมู่มาก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูลแก่คนหมู่มาก เกิดขึ้นเพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ธรรมอย่างหนึ่ง คือ ความสามัคคี

๓. แนวคิดพื้นฐาน “แบบคู่ขนาน” คือ การจัดการความขัดแย้งโดย “แนวคิดเชิงรุก” และ “แนวคิดเชิงรับ” อยู่ในชุดของแนวคิดเดียวกัน ได้แก่

๓.๑ พรหมวิหารธรรม ได้แก่ “เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา” แนวคิดเชิงรับ” ได้แก่ “เมตตาและอุเบกขา” และ “แนวคิดเชิงรุก” ได้แก่ “กรุณา และมุทิตา”

๓.๒ อปริหานิยธรรม หมายถึง ธรรมที่เป็นเหตุให้เกิดความเจริญโดยส่วนเดียว ไม่มีเสื่อมคือ (๑) หมั่นประชุมกันเนื่องนิത്യ ประชุมกันบ่อยๆ (๒) เมื่อจะประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิก และพร้อมเพรียงกันช่วยทำกิจที่ควรจะช่วยกัน ไม่บัญญัติ (๓) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติ ไม่ลบหลู่สิ่งที่ยังบัญญัติไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นในวัชชีธรรมที่วางไว้ตามเดิม (๔) สักการะ เคารพ นับถือผู้ใหญ่ในชุมชน และพร้อมที่จะรับฟังข้อเสนอแนะจากท่านเหล่านั้น (๕) ไม่ข่มเหง ไม่ฉุดคร่าขึ้นใจกุลสตรี หรือกุลกุมารี (๖) สักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ทั้งในเมือง และนอกเมือง และไม่ละเลยการบูชาอันชอบธรรมที่เคยให้ เคยกระทำต่อเจดีย์เหล่านั้นให้เสื่อมสูญไป (๗) จัดการ รักษา คุ้มครอง ป้องกันพระอรหันต์ทั้งหลายโดยชอบธรรมด้วยตั้งใจว่า “ทำอย่างไร พระอรหันต์ที่ยังไม่มี ฟังมาสู่แว่นแคว้นของเรา และท่านที่มาแล้วพึงอยู่อย่างผาสุก”^{๒๔}

^{๒๔} ที่.ม.อ. ๒/๑๓๔-๑๓๖/๑๖๖-๑๖๘.

อภิธานิยธรรม แนวคิดเชิงรุก คือ กระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม (Participation) โดยการประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันทั้งก่อนการประชุม ขณะประชุม และหลังประชุม ให้พร้อมเพรียงกัน สอดรับกับแนวคิด “หลักเสวนาประชาชน” หรือ “สานเสวนา” (Citizen’s Dialogue)

อภิธานิยธรรม แนวคิดเชิงรับ คือ การพยายามรักษาสิ่งที่ดีและมีคุณค่าในสังคม ไม่ว่าจะเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของท้องถิ่นอันเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นการแสดงออกซึ่งการให้เกียรติและเคารพ

๓.๓. สาราณียธรรม หมายถึง “ธรรมเป็นเหตุ หรือเป็นที่ตั้งแห่งการระลึกถึงกัน” เป็น “กำแพง” หรือ “ภูมิคุ้มกัน” สำหรับ “ป้องกัน” ความขัดแย้ง กล่าวคือ (๑) ตั้งเมตตากายกรรม ในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยชวนขวยกิจธุระของเพื่อนด้วยกาย เช่น พยาบาลภิกษุที่เป็นไข้ เป็นต้นด้วยจิตที่เมตตา (๒) ตั้งเมตตาวาจากรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้า และลับหลัง คือ ช่วยชวนขวยในกิจธุระของเพื่อนด้วยวาจา เช่น กล่าวตักเตือน เป็นต้น ด้วยจิตเมตตา (๓) ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ คิดแต่สิ่งที่ดีก่อให้เกิดประโยชน์แก่เพื่อน (๔) แบ่งปันลาภที่ตนได้มาแล้วโดยชอบธรรม ให้แก่เพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ไม่หวังเอาไว้บริโภคนผู้เดียว (๕) รักษาศีลของตนเองให้บริสุทธิ์เหมือนกับเพื่อนพรหมจรรย์อื่นๆ และไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจ หรือตำหนิจากผู้อื่นในแง่ของศีลาจารวัตร (๖) เมื่อเกิดปัญหาได้บทสรุปไปในทิศทางเดียวกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ไม่วิวาทกับใครๆ จนนำไปสู่ความรุนแรง^{๒๕}

สาราณียธรรมเป็น “แนวคิดเชิงรุก” ประกอบไปด้วยการเข้าไปมีส่วนร่วม เพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ทางร่างกาย วาจา และใจในกิจกรรมต่างๆ หรือแม้กระทั่งการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ “วัตถุ” เป็นการป้องกันความขัดแย้งเชิงรุก ช่วยสร้างความสัมพันธ์ (Relationship) และเป็นกระบวนการ ปรับทัศนคติ ปรับทำที่เกี่ยวกับกระบวนการที่ “ยืดหยุ่น” (Flexibility) และไม่แข็งตัวจนเกินไป ช่วยสร้างบรรยากาศของความ “สมานฉันท์” ให้เกิดขึ้น

๓.๔ สัจหวัตถุธรรม หมายถึง “คุณเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้” หรือ “หลักการสงเคราะห์ คือ ช่วยเหลือกัน ยึดเหนี่ยวใจกันไว้” กล่าวคือ

ก. การให้ (ทาน) การให้วัตถุ” (วัตถุทาน) “การให้ความรู้” (ธรรมทาน) และ “การให้อภัย” (อภัยทาน) คือ

ข. วาจาเป็นที่รัก คือ การพยายามหลีกเลี่ยงถ้อยคำที่ขัดแย้งกัน อันนำไปสู่การทะเลาะวิวาทกัน ต่อกันและเสียดสี มีหลักเกณฑ์ ดังนี้

(๑) ตลาคตรู้วาจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาจานั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตลาคตไม่กล่าวคำนั้น

^{๒๕} ชู.อุ. (บาลี) ๒๕/๔๑/๑๕๙, ชู.อุ. (ไทย) ๒๕/๔๑/๒๕๕, ส.ส. (บาลี) ๑๕/๑๑๙/๙๑, ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๑๙/๑๓๗.

(๒) ตลาคตรู้ว่าจาที่จริง ที่แท้แต่ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาทันั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตลาคตรู้ว่าคำนั้น^{๒๖}

(๓) ตลาคตรู้ว่าจาที่จริง ที่แท้ และประกอบด้วยประโยชน์ แต่ วาทันั้นไม่เป็นที่รัก ไม่เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ในข้อนี้ ตลาคตรู้กาลที่จะกล่าววาทันั้น

(๔) ตลาคตรู้ว่าจาที่ไม่จริง ไม่แท้ ไม่ประกอบไปด้วยประโยชน์ แต่วาทันั้นเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตลาคตรู้ว่าวาทันั้น

(๕) ตลาคตรู้ว่าจาที่จริง ที่แท้ ที่ประกอบด้วยประโยชน์ และ วาทันั้นเป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ตลาคตรู้ว่าวาทันั้น

(๖) ตลาคตรู้ว่าจาที่จริง ที่แท้ ที่ประกอบด้วยประโยชน์ และวาทันั้น เป็นที่รัก เป็นที่ชอบใจของคนอื่น ในข้อนี้ ตลาคตรู้กาลที่จะกล่าววาทันั้น ข้อนี้เพราะเหตุไร เพราะตลาคตรู้ความเอ็นดูในหมู่มสัตว์ทั้งหลาย

กล่าวโดยสรุป สิ่งที่เราเรียกว่าเป็น “วาทสุภาสิต” ของพระพุทธเจ้านั้น ต้องประกอบไปด้วย คำที่ “จริง ไพเราะ เหมาะกาล ประสานสามัคคี มีประโยชน์ และประกอบไปด้วยเมตตาธรรม”

ค. การประพฤติประโยชน์ (อรรถจริยา) การประพฤตีสั่งที่เป็นประโยชน์ ๓ ข้อ คือ การสร้างสรรค์ประโยชน์ให้เกิดแก่ตน แก่หมู่ญาติ และชาวโลก การทนนิ่งอยู่ไม่ได้ เมื่อเพื่อนมนุษย์กำลังประสบกับปัญหาความขัดแย้งในลักษณะต่าง ๆ

๓.๕ หลักศีลธรรม คือ ข้อปฏิบัติ เพื่อการจัดระเบียบสังคม

ศีลข้อที่ ๑ คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิต การเข้าไปเบียดเบียนทาง ทั้งทางตรงและทางอ้อม การเคารพและให้เกียรติ สัตว์เหล่าอื่นรักตน เหมือนกัน เพราะฉะนั้น ผู้รักตนจึงไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น

ศีลข้อที่ ๒ การงดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้ให้ การเคารพในทรัพย์สิน และสิทธิทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อมของคนอื่น ไม่เข้าไปแย่งชิง ฉกฉวยผลประโยชน์ของผู้อื่น

ศีลข้อที่ ๔ การงดเว้นจากการพูดเท็จ

ศีลข้อที่ ๕ การงดเว้นจากการดื่มสุรา และเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท การดื่มสุราเมรัย และสิ่งเสพติดอื่น ๆ นั้น จะเป็นที่มาของการขาดสติ ทำให้เสียทรัพย์ เกิดโรค เสียชื่อเสียง ไม่รู้จักกาย และทอนกำลังสติปัญญาของตัวเองแล้ว ยังเป็นที่มาของการทะเลาะวิวาทด้วย^{๒๗}

กล่าวโดยสรุปหลักการดังกล่าว จัดได้ว่าเป็นเกณฑ์มาตรฐานของศาสนาพุทธ ซึ่งส่งผลให้เกิดรูปแบบหรือแนวทางปฏิบัติที่เรียกว่า พุทธสันติวิธี พร้อมทั้งยังเป็นแนวทางให้เหล่าสาวกของพระองค์ได้ใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการความขัดแย้งอย่างสันติ โดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือ

^{๒๖} พระครูวาปีวชิโรภาส, **สงครามศาสนาคริสต์-อิสลาม**, เอกสารประกอบวิชาประวัติและพัฒนาการ ความขัดแย้งและสันติภาพในโลกยุคใหม่, สาขาวิชาสันติศึกษา, ๒๕๕๘, หน้า ๓.

^{๒๗} ณรงค์ เสียงประชา, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร :สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๑๘ - ๑๑๙.

ปราศจากความรุนแรงทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นคำสอนหรือหลักธรรมที่เป็นแนวปฏิบัติที่นำไปสู่การสร้างสันติสุขในชีวิตและสังคม เป็นชุดหลักธรรมที่สะท้อนแนวทางการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นกรอบในการคุ้มครองสิทธิ และให้เกียรติ ตลอดถึงเกิดความเอื้อเพื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้

๒.๖ แนวคิดสำคัญในการอยู่ร่วมกัน

แนวคิดความเป็นจริงสากล หรือ ตรีสากล

หัวใจเกี่ยวพื้นฐานของ “สันติวิธี” ตามแนวทางของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ก็คือ หลักความเป็นสากล ๓ ประการ (ตรีสากล) กล่าวคือ

(๑) ความจริงที่เป็นสากล คือ หลักความจริงที่เป็นกลางๆ มีผลเสมอเหมือนกันแก่ทุกคนทุกที่ รวมทั้งทุกศาสนา

(๒) ความเป็นมนุษย์ที่เป็นสากล คือความเป็นมนุษย์ที่จะต้องมองเห็น เข้าใจให้ความนับถือเสมอกัน การทำร้ายและทำลายชีวิตมนุษย์ ไม่ว่าจะมีส่วนใดหรือไม่ เป็นความไม่ดี ไม่งามทั้งสิ้น

(๓) ความมีเมตตาที่เป็นสากล คือ แผ่ความรู้สึกเป็นมิตร มีความรัก ความปรารถนาประโยชน์สุขแก่มนุษย์ที่ทุกคนเสมอเหมือนกัน โดยไม่มีการจำกัดหรือแบ่งแยก

๒.๖.๑ แนวคิดเรื่อง “ความสามัคคี”

ในทัศนะของ มาร์ค ตามไท มองเรื่องความสามัคคี ในแง่ของศักยภาพของสังคมที่จะทำบางอย่างร่วมกันในบางสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ความสามัคคีอาจจะไม่ใช่สิ่งที่ปรากฏทุกวันในสังคม แต่จะดำรงอยู่ในลักษณะของแฝงในความหมายของศักยภาพ ดังนั้นสามัคคีจะเกิดขึ้น หรือแสดงตนออกมาได้เมื่อคนในสังคมต้องการความร่วมมือเพื่อกระทำการอะไรบางอย่าง หรือเพื่อปกป้องอะไรบางอย่างซึ่งเป็นสิ่งที่คนในสังคมมองว่า มีคุณค่าและเมื่อใดคุณค่าดังกล่าวจะถูกทำลาย ความสามัคคีก็จะถูกเรียกขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่ในการปกป้องนอกจากนี้ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ตั้งข้อสังเกตในประเด็นนี้ว่า ความสามัคคี หรือความพร้อมใจกันจะเกิดขึ้นได้ในสังคมนั้น ต้องเกิดจาก ความเท่าเทียม ของคนในสังคม ทั้งในด้านผลประโยชน์ หรือการต่อรอง หมายถึง ความพร้อมใจ ซึ่งเกิดจากการเจรจาต่อรองกันอย่างเท่าเทียมกัน รู้ข้อมูลของกันและกันด้วย ตรวจสอบกันได้ด้วย จนเกิดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน^{๒๘}

๒.๖.๒ แนวคิดเรื่อง “สิทธิมนุษยชน”

ปฎิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights (UDHR) ให้ความหมายเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน คือ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และความเป็นพี่น้องว่า มนุษย์ทั้งหลายเกิดมามีอิสระและเสมอภาคกันในเกียรติ ศักดิ์และสิทธิต่างมีเหตุผล และมีโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งการดรภาพ เกี่ยวข้องกับสันติวิธีอย่างไร ศ.นพ.ประเวศ วะสี กล่าวว่า (๑) การเคารพในความเป็นเพื่อนมนุษย์ระหว่างกัน จะทำให้

^{๒๘} ศิริจิต สุนันตะ, สถานะการโต้แย้งเรื่องพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย, วารสารภาษาและวัฒนธรรม, ปีที่ ๓๒ (ฉบับที่ ๑), มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๖, หน้า ๕-๓๐.

สามารถแสวงหาข้อตกลงร่วมกันได้ (๒) การยึดมั่นในความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์ โดยนำเสนอ หรือรับรู้ข้อมูล และข่าวสารอย่างเท่าเทียมกันจะทำให้กระบวนการเจรจาสามารถเดินต่อไปได้ หรืออาจจะประสบความสำเร็จ (๓) การยึดมั่นในความเสมอภาค จะทำให้คู่กรณีไม่สร้างอุบายเพื่อเอาเปรียบ (Trick) อันนำไปสู่การให้คำสัญญาลอยๆ ซึ่งอาจจะเป็นการสร้างปัญหาในอนาคตได้ (๔) การเคารพ และยึดมั่นในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาคจะทำให้เกิดผลดีต่อทุกฝ่าย เพราะเป็นการเพิ่มพูนปัญญา จิตใจ และการพัฒนาการอยู่ร่วมกันให้มีความสุขมากขึ้น^{๒๙} ก็จะเกิดความยุติธรรมในสังคม”

การจัดการความขัดแย้งโดยสันติวิธีจำเป็นต้องมีความยุติธรรมเข้ามาเกี่ยวข้อง ตามทัศนะของ ประเวศ วะสี มองว่า สังคมต้องมีความยุติธรรมความยุติธรรมในสังคมเป็นรากฐานของความเจริญ สังคมใดก็ตามที่ขาดความยุติธรรมไม่อาจก้าวไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองได้ ไม่ว่าจะเป็ความเจริญทางเศรษฐกิจ สังคมหรือจิตใจ แต่กลับเป็นบ่อเกิดของความทุกข์ ความขัดแย้ง การเสียกำลังใจ และนำไปสู่วิกฤติด้านต่างๆ รวมทั้งวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจที่เรากำลังเผชิญอยู่ ความยุติธรรมในสังคมจึงเป็นเรื่องสำคัญ แต่เท่าที่ผ่านมา สังคมไทยยังให้ความสำคัญกับเรื่องนี้น้อยเกินไป” นอกจากนี้ วันชัย วัฒนศัพท์ เห็นว่า ความรู้สึกไม่ยุติธรรม มักนำไปสู่ความขัดแย้ง และบางครั้งกลายเป็นความรุนแรงในทุกสังคม และชุมชน เพื่อเปลี่ยนแปลงกระบวนการที่เขารู้สึกว่ายุติธรรมเกณฑ์ที่แสดงถึงความยุติธรรมในสังคม คือ การแบ่งปัน วิธีการ การได้รับการตอบแทน หรือฟื้นฟูขอบเขตและระบบคุณธรรม หากไม่ชัดเจน บกพร่องและไร้ความเป็นธรรม จำทำให้กลุ่มบุคคลที่ได้รับการปฏิบัติรู้สึกไม่ยุติธรรม มารค ตามไท กล่าวว่า หัวใจสำคัญและเป็นแกนกลางของสันติวิธี คือ สันติยุติธรรม (Just-Peace) เป็นเรื่องที่ครอบคลุมอยู่ในทุกๆ ศาสนา เช่นเดียวกับ ความรัก ความเสมอภาค และการมีส่วนร่วม” สันติภาพจะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) ที่หมายถึง กระบวนการซึ่งสาธารณชนมีความห่วงกังวล มีความต้องการ และมีทัศนะที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐในการตัดสินใจ เป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน” วันชัย วัฒนศัพท์ กล่าวว่า กระบวนการที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่น้อยที่สุด คือ การได้รับทราบข้อมูลข่าวสารว่ารัฐจะทำอะไร หลังจากได้ตัดสินใจเรียบร้อยแล้วแจ้งให้ประชาชนทราบ ถัดขึ้นมาคือ การที่รัฐรับฟังความคิดเห็นของประชาชน หลังจากได้ข้อมูลไปแล้วก่อนตัดสินใจ คือ ประชาพิจารณ์ สูงขึ้นมาอีกคือ ประชาชนได้มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่อง หรือในโครงการนั้น เพื่อให้เกิดข้อยุติโดยฉันทาคติ และสูงที่สุด คือ การสามารถลงมติแต่ละคนทีละคนว่า “เอาหรือไม่เอา” ในการบวนการประชาชาติ” การมีส่วนร่วมมีความสำคัญในฐานะ (๑) เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อความรู้สึกสูญเสียอำนาจ (๒) เป็นช่องทางที่จะนำประชาชนมาร่วมกัน เพื่อแก้ปัญหาของส่วนรวม โดยสร้างความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นปัญหาของทุกคน (๓) เป็นช่องทางที่จะสร้างให้เกิดการสื่อสารระหว่างกลุ่มในชุมชนเพื่อที่เขาจะได้มาทำความเข้าใจถึงความต้องการของแต่ละกลุ่มและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีจะยับยั้งการกระทำที่ผิดโง่ง (๔) เป็นช่องทางอีกทางหนึ่งในการสร้างชุมชนชนิดต่างๆ สิ่งแรกคือ ฝึกอบรมผู้ที่จะเป็นผู้นำในอนาคต

^{๒๙} ประเวศ วะสี, “ความสำคัญของสันติวิธีในเชิงยุทธศาสตร์”, ใน สันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง, สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (รวบรวม), (กรุงเทพมหานคร: สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๒-๒๓.

ในขณะที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ เขาจะได้เรียนรู้วิธีที่จะมีอิทธิพลเหนือคนอื่นได้อย่างไร และร่วมกันสร้างความร่วมมือได้อย่างไร (๕) สามารถสร้างให้เห็นสถานภาพของชุมชนว่าเป็นอย่างไร มันยังบ่งชี้ถึงการเป็นชุมชนที่สร้างสรรค์ จากการทำงานร่วมกันเพื่อที่จะแก้ปัญหา มันบอกถึงความเป็นชุมชนที่เปิดเผย จากการตัดสินใจอย่างโปร่งใส บอกถึงความเป็นชุมชนที่ไว้เนื้อเชื่อใจกัน^{๓๐}

๒.๖.๓ หลักพุทธธรรมที่ส่งเสริมการสร้างสันติสุขในชุมชน

ประเด็นในการศึกษาเพื่อแสดงให้เห็นว่าพระพุทธทางศาสนานั้นมีหลักการและวิธีการปฏิบัติเพื่อไปสู่ชุมชนสันติสุข กล่าวคือการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุขโดยอาศัยหลักธรรมทางศาสนาซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ในทางพระพุทธศาสนามีหลักคำสอนที่แสดงให้เห็นถึงแนวปฏิบัติในการเข้าถึงสันติสุขในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท สามารถสรุปให้เห็นเป็นแนวทางได้อย่างชัดเจน ดังต่อไปนี้คือ

หลักโอวาทปาติโมกข์ ซึ่งเป็นหลักการที่สะท้อนสันติภาพสูงสุดหรือเป้าหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน อันประกอบด้วย

หลักการ ๓ ข้อ ได้แก่

- (๑) การไม่ทำบาปทั้งปวง
- (๒) การทำกุศลให้ถึงพร้อม
- (๓) การชำระจิตของตนให้ขาวรอบ

อุตมการณ์ ๔ ข้อ ได้แก่

- (๑) ความอดทน ได้แก่ ความอดกลั้น ไม่ทำบาปทั้งทางกาย วาจา
- (๒) นิพพาน ได้แก่ การดับทุกข์เป็นเป้าหมายพระพุทธศาสนา
- (๓) ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้าย รบกวน หรือเบียดเบียนผู้อื่น
- (๔) ความสงบทั้งทางกาย ทางวาจาและทางใจ

ใจ

และ วิธีการ ๖ ข้อ ได้แก่

- (๑) การไม่ว่าร้าย ได้แก่ ไม่กล่าวให้ร้ายหรือกล่าวโจมตีใคร
- (๒) การไม่ทำร้าย
- (๓) สำรวมในปาติโมกข์ ได้แก่ ความเคารพพระเบญจวินัย กฎกติกา

กฎหมาย

- (๔) รู้จักประมาณ ได้แก่ รู้จักความพอดีในการบริโภคอาหารหรือ

การใช้สอย

- (๕) อยู่ในสถานที่ที่สงัด ได้แก่ อยู่ในสถานที่สงบมีสิ่งแวดล้อมที่

เหมาะสม

- (๖) ฝึกหัดจิตใจให้สงบได้แก่ฝึกหัดชำระจิตให้สงบมีสุขภาพ

คุณภาพ

^{๓๐} โคทม อาริยา., บทความการส่งเสริมสันติวิธี เอกสาร ๓๐ ปี ๑๔ ตุลา จดหมายข่าว ประชาชน, ฉบับที่ ๓ วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๖ หน้า ๒๓-๒๕.

หลักมัชฌิมาปฏิปทา อันเป็นหลักหลักคำสอนสำคัญในทางพระพุทธศาสนา ที่แสดงถึงหลักปฏิบัติพื้นฐานสำคัญในการดำเนินชีวิตให้เกิดสันติสุข มัชฌิมาปฏิปทาเป็นการสำคัญ เพื่อไปสู่สันติภาพ ด้วยเหตุว่ามัชฌิมาปฏิปทา เป็นระบบพัฒนาชีวิตให้พ้นทุกข์โทษ เข้าใจธรรมชาติ ทะนุถนอมธรรมชาติ และอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มอย่างมีสุข ซึ่งเป็นหลักทางสายกลางสำหรับการอยู่ ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายของมนุษย์นั้น การยึดหลักการที่สโต่งข้างใดข้างหนึ่งย่อมไม่ อำนวยประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกัน ชั่วร้ายอาจเป็นการทำให้เกิดความบาดหมางทางจิตใจต่อกันไปอีก ด้วย เมื่อมีความบาดหมางทางจิตใจย่อมนำไปสู่การทำลายทางกายและวาจาตามมา^{๓๑}

สาราณียธรรม ๖ แม้ว่าเรื่องเล่าในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลายเรื่องราวก็ ยังมีปรากฏการณ์ความขัดแย้งให้เห็น ดังเช่นเรื่องเล่าการแตกแบ่งเป็นฝักฝ่ายระหว่างหมู่พระภิกษุ ฝ่ายที่สนับสนุนพระวินัยธร และพระภิกษุฝ่ายที่สนับสนุนพระธรรมเถิก มิได้นำมาซึ่งความไม่สงบไม่ เกิดสันติในหมู่พระภิกษุเท่านั้น แต่ยังได้ขยายผลสู่สังคมของอุบาสก อุบาสิกา ด้วยเหตุนี้จึงเป็นเหตุ แห่งการแสดง หมวดธรรมในการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นสังคม ด้วยปรารถนาสั่งสอนให้พระภิกษุมี ความรักสามัคคีและมีความปรองดอง เป็นหลักปฏิบัติต่อกันที่จะช่วยป้องกันและสลายความขัดแย้งใน หมู่สังคม เรียกหลักปฏิบัตินี้ว่า หลักสาราณียธรรม ๖ ประการ สาราณียธรรมเป็นธรรมที่ทำให้เป็นที่ รักทำให้เป็นที่เคารพเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อ ความเป็นอันเดียวกัน หลักสาราณียธรรมมี ๖ ประการ ดังนี้

- (๑) ตั้งมั่นเมตตาทายกรรม ในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับ หลัง
- (๒) ตั้งมั่นเมตตาวจีกรรม ในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับ หลัง ฯลฯ
- (๓) ตั้งมั่นเมตตาโมโนกรรม ในเพื่อนพรหมจารีทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับ หลัง ฯลฯ
- (๔) บริโภคโดยไม่แบ่งแยก ลาภทั้งหลายที่ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดย ธรรม
- (๕) เป็นผู้มิถือไม้อวด ไม่ทะลุ ไม่ต่าง ไม่พรัอย เป็นไท ท่านผู้รู้สรรเสริญ ไม่ถูกค้นหาและทิวฐิครอบงำ เป็นไปเพื่อสมาธิ เสมอกันกับเพื่อน พรหมจารีทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและ ลับหลัง ฯลฯ^{๓๒}

(๖) เป็นผู้มิทิวฐิโดยทิวฐิอันประเสริฐ เป็นนียยานิกธรรม เพื่อความสิ้น ทุกข์โดยชอบแก่ผู้ทำตาม เสมอกันกับเพื่อนพรหมจารี ทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง ฯลฯ หลักสา ราณียธรรมดังกล่าว เป็นหลักพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันเมื่ออยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะ

ศีล ๕ เป็นเรื่องของการมีกฎกติการ่วมกัน หรือที่เรียกว่า ศีล อันเป็นแนว ปฏิบัติสำคัญเมื่ออยู่ร่วมกันกับคนหมู่มากวินัยหรือศีลเป็นสิ่งที่พึงกระทำต่อกันด้วยความเคารพทั้งต่อ ตนเองและการเคารพผู้อื่น สำหรับศีลขั้นพื้นฐานสำหรับอุบาสก อุบาสิกา ได้แก่ ศีล ๕ ซึ่งเพียงแต่

^{๓๑} นิธิ เอียวศรีวงศ์, “ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของกลุ่มน้ำแม่ตาช้างที่เชียงใหม่”, ใน ศิลปวัฒนธรรม (ปีที่ ๒๔ฉบับที่ ๑๐) : สิงหาคม ๒๕๔๖, หน้า ๖๘-๖๙.

^{๓๒} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), มองสันติภาพโลก ผ่านภูมิหลังอารยธรรมโลกาภิวัตน์, หน้า ๑๘๙.

สังคมีศีล ๕ ก็ยอมนำพาซึ่งสันติสุขสู่สังคมาแล้ว แต่อย่างไรก็ตาม ในการแบ่งสรรทรัพยากรหรือประโยชน์ที่ได้รับมาก็เป็นเรื่องสำคัญ และเป็นมูลเหตุหนึ่งของความขัดแย้งหากไม่ได้รับการจัดสรรที่เป็นธรรม และสรุปด้วยสังคจะสันติสุขได้ ในสังคหมู่นั้นต้องมีความคิดเห็นหรือทัศนคติต่อการดำเนินชีวิตที่เป็นไปในทางเดียวกัน สำหรับสันติในระดับโลกิยะในทางพระพุทธศาสนา หลักการสำคัญที่สังคควรเห็นพ้องต้องกัน คือ การไม่ใช้ความรุนแรง แม้จะมีความขัดแย้งสังคต้องปฏิเสธการใช้ความรุนแรงอย่างเต็มกำลัง และในขณะเดียวกันต้องเห็นพ้องตรงกันว่าความแตกต่างความหลากหลายเป็นสิ่งที่สวยงามและเติมเต็มเป็นเหตุปัจจัยพึงพิงอาศัยซึ่งกันและกัน

สังคหัตถุธรรม หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่มชนไว้ในสามัคคีประกอบด้วย

๑. ทาน ให้ปัน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปัน ช่วยเหลือสงเคราะห์ ด้วยปัจจัยสี่ ทุนหรือทรัพย์สินสิ่งของ ตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ และศิลปวิทยา

๒. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ กล่าวคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ มีเหตุผลเป็นหลักฐาน ชักจูงในทางที่ดีงาม หรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี เกิดไมตรี ทำให้รักใคร่นับถือและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

๓. อตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ ช่วยเหลือด้วยแรงกาย และชวนชวนช่วยเหลือกิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ รวมทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงส่งเสริมในด้านจริยธรรม

๔. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ ทำตัวให้เข้ากับเขาได้ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติสม่ำเสมอต่อคนทั้งหลาย ไม่เอาเปรียบและเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุข ร่วมทุกข์ ร่วมรับรู้ ร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน พูดสั้นๆ ว่า ช่วยด้วยทุน ด้วยของหรือความรู้; ช่วยด้วยถ้อยคำ; ช่วยด้วยกำลังงาน; ช่วยด้วยการร่วมเผชิญและแก้ปัญหา

๒.๖. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างเครือข่าย

๒.๖.๑. แนวคิด ทฤษฎี และหลักการสร้าง ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ ความหมายของการสร้างเครือข่าย คำว่า “เครือข่าย” หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลาย ๆ องค์กร ที่ต่างก็มีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงาน และกลุ่มเป้าหมายของตัวเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลา ยาวนานพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็ได้มีการวางรากฐานเอาไว้ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือจากกลุ่มอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหาที่สามารถติดต่อไปได้ ในการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่าย แม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะมีบางสิ่งบางสิ่งบางอย่างร่วมกัน เช่น มีเป้าหมายการทำงานร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน องค์กรเหล่านี้ก็ยังคงเป็นเอกเทศอยู่เพราะการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรเท่านั้น

กาญจนา แก้วเทพ ได้ให้ความหมายว่า “เครือข่าย” หมายถึง รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลาย ๆ องค์กรที่ต่างมีทรัพยากรของตนเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงานและกลุ่มเป้าหมายของตนเอง บุคคลหรือกลุ่มเหล่านี้ได้มาประสานงานกันมีระยะเวลา ยาวนานพอสมควร แม้อาจจะไม่มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็มีมีการวางรากฐานเอาไว้

(เปรียบเสมือนมีการต่อสายโทรศัพท์เอาไว้) เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่น ๆ เพื่อแก้ปัญหา ก็สามารถติดต่อไปได้ในการเข้าร่วมเป็นองค์กรเครือข่าย แม้ว่าองค์กรเหล่านี้จะมีบางอย่างร่วมกัน เช่น มีเป้าหมายร่วมกัน มีประโยชน์ร่วมกัน องค์กรเหล่านี้ก็ยังคงความเป็นเอกเทศอยู่ เพราะการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายเป็นการเข้าร่วมเพียงบางส่วนขององค์กรเท่านั้น^{๓๓}

เสรี พงษ์พิศ ได้กล่าวถึงเครือข่าย (Net Working) ในอีกความหมายหนึ่งกล่าวคือ ขบวนการทางสังคมอันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มองค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกันและร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่างโดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน อีกทั้งยังหมายถึงวัฒนธรรมองค์กรเป็นกระบวนทัศน์ใหม่ที่ทำให้มีการจัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรหนึ่งระหว่างคนในองค์กรและระหว่างองค์กรนั้นกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยเปลี่ยนจากการจัดลำดับชั้น (hierarchical) มาเป็นการสร้างเครือข่าย (networking)

ชาติชาย ณ เชียงใหม่ เครือข่ายสังคม หมายถึง ความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมดของคนในสังคมที่กลุ่มบุคคลมีต่อกัน โดยคุณลักษณะของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นสามารถนำมาใช้อธิบายพฤติกรรมของบุคคลเหล่านี้ เครือข่ายสังคมนี้ประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมทั้งหมด การเรียนรู้ของบุคคล หรือกลุ่มองค์กรใดก็ตาม ย่อมสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเครือข่ายสังคมนรูปแบบต่าง ๆ

Alter Hage กล่าวว่า เครือข่าย เป็นรูปแบบทางสังคมที่เปิดโอกาสให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กร เพื่อแลกเปลี่ยนการสร้างความสัมพันธ์อันหนึ่งอันเดียวกันและร่วมกันทำงาน เครือข่ายประกอบด้วยองค์กรจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีอาณาเขตแน่นอนหรือไม่ก็ได้ องค์กรเหล่านี้มีฐานะเท่าเทียมกันวารสารสังคมและมนุษยศาสตร์ มก. ให้คำจำกัดความ เครือข่าย หมายถึง การรวมตัวของกลุ่มที่มีการประสานงานหรือทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีระยะเวลาานพอสมควร มีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายร่วมกันและหากบรรลุวัตถุประสงค์หนึ่งแล้ว อาจมีการเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มวัตถุประสงค์ใหม่ได้^{๓๔}

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ ให้คำจำกัดความ เครือข่าย หมายถึง กลุ่มของคนหรือกลุ่มที่มีการประสานงานหรือทำงานร่วมกัน หรือลงมือทำกิจกรรม มีความสัมพันธ์ระหว่างกันหลายด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและอื่น ๆ โดยมีการจัดรูปแบบการจัดการให้เป็นกลไกขับเคลื่อนเชื่อมโยงกิจกรรมร่วมกัน กิจกรรมเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมกัน และเห็นความตระหนักร่วมกันในเป้าหมายและแผนงานที่จะทำ

เครือข่าย หมายถึง การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันใด ได้ตกลงที่จะประสาน เชื่อมโยงเข้าหากัน ภายใต้วัตถุประสงค์หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ

^{๓๓} กาญจนา แก้วเทพ.การสังเคราะห์องค์ความรู้เรื่องการใช้และการเสริมความเข้มแข็งแก่การสื่อสารเพื่อพัฒนาชุมชน.กรุงเทพฯ ๒๕๕๔.

^{๓๔} เสรี พงษ์พิศ. คินส์รูกแห่ง : ทางเลือกและทัศนะวิจารณ์ว่าด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน.พิมพ์ลักษณ์. กรุงเทพฯ ๒๕๕๓. หน้า ๒๕-๓๐

เครือข่าย จึงหมายถึงรูปแบบหรือกระบวนการการจัดขึ้นอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาหรือพัฒนาประเด็นใดประเด็นหนึ่ง โดยมีหลายหน่วยงานหรือองค์กรเข้าเพราะเห็นว่าเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์กรของตนเองด้วยการสร้างความสัมพันธ์กับองค์กรอื่น ๆ เพื่อตอบโจทย์ประเด็นที่เห็นร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ

พรรณงาม เก่าธรรมสาร ได้ให้ความหมายของเครือข่ายไว้ว่า “เครือข่าย” หมายถึง การเป็นพวกกันหลาย ๆ องค์กร ชุมชน เพื่อทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่อง และมีเป้าหมายร่วมกันบางอย่างร่วมกัน เช่น เครือข่ายกลุ่มออมทรัพย์^{๓๕} เกิดจากการที่กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชนต่าง ๆ มารวมกันเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากการทำกลุ่มออมทรัพย์ ฯลฯ

จากความหมายและคำนิยามที่มีผู้ให้ความหมาย พอจะสรุปได้ว่า “เครือข่าย” คือ การเชื่อมโยงของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรเข้าด้วยกันด้วยความสมัครใจ ที่จะแลกเปลี่ยนข่าวสารร่วมกันหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน^{๓๖}

๒.๖.๒ ความสำคัญของการสร้างเครือข่าย

สภาพการปฏิบัติงานในหน่วยงานต่างๆ พบว่า การทำงานจำเป็นต้องอาศัยการเชื่อมประสานงานกันระหว่างบุคคลหรือหน่วยงาน หากต่างหน่วยงานต่างทำงานกันไม่สัมพันธ์หรือเกี่ยวข้องกัน ก็อาจจะมีการทำงานซ้ำซ้อนในพื้นที่เดียวกัน มีการทำงานคล้ายคลึงกัน ยุ่งอยู่กับการแก้ปัญหาเฉพาะเรื่องไปแบบวันต่อวัน เพื่อให้หน่วยงานของตนอยู่รอด แต่ละหน่วยงานก็มีการส่งข่าวข้อมูลไหลเวียนกันอยู่ภายในหน่วยงานของตน และข้อมูลข่าวสารก็ค่อนข้างจำกัด การทำงานใช้กรอบความคิดหรือหลักการเฉพาะที่เคยใช้ไม่เกิดการพัฒนา รับรู้สิ่งใหม่ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ไม่มีคนมาช่วยชี้แนะเมื่อเดินหลงทางหรือกำลังจะก้าวไปสู่หนทางที่เกิดความเสี่ยง เกิดความเสียหายกับคนในครอบครัว หน่วยงานหรือองค์กรการทำงานในปัจจุบันซึ่งต้องการความรวดเร็ว ครบถ้วน ถูกต้องและมีความเป็นมืออาชีพที่เชื่อถือได้ สามารถตัดสินใจได้จากการทำงานที่มีลักษณะ “ข้ามมาคนเดียว” กับ “ทีมเวิร์ค” ได้เป็นอย่างดีในกระบวนการทำงานของเครือข่ายนั้น สิ่งหนึ่งที่ได้รับนอกจากผลสำเร็จตามที่ต้องการคือ ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยการทำงานแบบเครือข่ายมีความสำคัญ ดังนี้

๑. เกิดกระบวนการเรียนรู้ บุคคลและผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามาดำเนินงานร่วมกันในเครือข่ายจะเกิดกระบวนการเรียนรู้แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ วิธีการทำงาน และประสบการณ์ความเชี่ยวชาญซึ่งเป็นทุนภายในตนเอง ดังนั้น สมาชิกทุกคนในเครือข่ายจะมีการพัฒนาทั้งความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ โดยกระบวนการเรียนรู้นั้นสามารถช่วยให้บุคคล และองค์กรเครือข่ายมีการปรับตัวพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ทั้งในการแสวงหาความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ รวมทั้ง การขยายแนวร่วมใหม่อย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้การทำงานเกิดผลสำเร็จมากขึ้น หรือมีเกิดการเรียนรู้เทคนิค วิธีการ หรือกลไก

^{๓๕} พรรณงาม เก่าธรรมสาร.การปกครองหัวเมืองภาคใต้ทั้ง ๗ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.บัณฑิตวิทยาลัย.สืบค้นออนไลน์ <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/๑๒๓๔๕๖๗๘๙/๒๔๕๙๘> วันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๓.

^{๓๖} ราชบัณฑิตยสถาน.พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (เฉลิมพระเกียรติพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนพรรษา๗ รอบ ๕ ธันวาคม.กรุงเทพฯ.ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้นท์. ๒๕๕๔.

จากเครือข่ายที่เป็นพันธมิตร ซึ่งเปิดเผยข้อมูลให้กันอย่างไม่ปิดบัง เช่น การเรียนรู้วิธีการเพิ่มผลผลิต หรือการควบคุมแมลงรบกวนโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น และมีความปลอดภัยสูง หรือ การได้รับคำแนะนำ ด้านเทคนิควิธีการใหม่ๆ ที่ใช้ในการลดต้นทุนการผลิตให้ต่ำลงเพื่อให้ผลผลิตสามารถแข่งขันในตลาด ได้ เป็นต้น

๒. การเพิ่มโอกาสในการจัดการปัญหา การรวมกลุ่มและการประสานงานอย่างต่อเนื่องกับภาคีที่เกี่ยวข้องเป็นการสร้างสรรค์โอกาสในการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม องค์กร และเครือข่าย เนื่องจากการพบปะและมีกิจกรรมเกี่ยวข้องระหว่างกัน มีการติดต่อ ไปมาหาสู่กันอย่างสม่ำเสมอ ทำให้เกิดการปรับตัวเพื่อลดจุดอ่อน และแก้ไขข้อบกพร่องของตนเอง รวมทั้งมีข้อมูลที่ช่วยให้เครือข่ายของตนมีการพัฒนาตนเองได้อย่างรวดเร็ว ทันทต่อสถานการณ์ สามารถจัดการปัญหาต่างๆ ได้ล่วงหน้า หรือแก้ไขสถานการณ์เฉพาะหน้าได้เป็นอย่างดี เช่น การส่งข่าวสารข้อมูลให้แก่กันกรณีเกิดการแพร่ระบาดของโรคบางอย่าง หรือการแพร่ขยายพันธุ์ของแมลงมีศัตรูพืช รวมทั้งการวางแผน ร่วมกันในการผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด เป็นต้น

๓. เกิดการพึ่งพาตนเอง เครือข่ายมีการทำงานอย่างมีระบบ มีกระบวนการทำงานที่อาศัยการมีส่วนร่วม ผ่านประสบการณ์อย่างต่อเนื่อง เป็นการสะสมทุนทางสังคมในด้านทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ ซึ่งช่วยสร้างวินัยและวัฒนธรรมของสมาชิกในเครือข่ายหรือของชุมชน ทำให้มีศักยภาพในการเผชิญกับปัญหาด้านต่าง ๆ เกิดการพึ่งพาตนเองได้ เช่น เมื่อเกิดปัญหาราคาสินค้าเกษตรมีราคาแพง หรือเกิดการขาดแคลน ก็สามารถเพาะปลูกขึ้นทดแทนได้เอง หรือหากเกิดกรณีฝนแล้งขาดแคลนน้ำก็สามารถจัดระบบการใช้น้ำให้ช่วยบรรเทาความเดือดร้อนได้ เป็นต้น

๔. เกิดการจัดการทรัพยากรในท้องถิ่น ปัญหาพื้นฐานของสังคมไทยเป็นเรื่องการจัดการทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำ ป่า พื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งหากขาดการรวมกลุ่มกันก็มักเกิดการขัดแย้งทะเลาะเบาะแว้ง เกิดกรณีพิพาททำให้คนในชุมชนแตกความสามัคคี การรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายมีส่วนช่วยในการจัดการกับทรัพยากรท้องถิ่นในหลาย ๆ พื้นที่ เช่น เครือข่ายสิ่งแวดล้อมในอำเภอแม่เมาะ จังหวัดลำปาง หรือของชาวตำบลสาน อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ที่รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มเลี้ยงโคกันขึ้น มีการนำวัวควายมาหลบนอนตามทุ่งนาของสมาชิกเครือข่าย เพื่อใช้ขี้วัวขี้ควายเป็นปุ๋ยบำรุงดิน เป็นต้น

๕. เกิดกระบวนการผลักดันเชิงนโยบาย ในการจัดการปัญหาของประชาชนในปัจจุบันมีความต้องการให้เกิดการแก้ปัญหาเชิงระบบ และมีความต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องมีการผลักดันให้เกิดมาตรการ หรือเป็นนโยบายที่มีการประกาศใช้เป็นกฎหมายต่างๆ^{๓๗} อาทิ พระราชบัญญัติ หรือกฎกระทรวง เพื่อให้รัฐบาลดูแล และมีการดำเนินการ ทั้งนี้ เพราะกระบวนการนโยบายสาธารณะเน้นการมีส่วนร่วมเรียนรู้ของทุกฝ่าย จนเกิดเป็นความเข้าใจของสังคม (social understanding) เป็นคุณค่าของสังคม (social value) และเป็นการปฏิบัติโดยสังคม (social practice) ซึ่งการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ (interactive learning through action) คือหัวใจของความสำเร็จในเรื่องต่างๆ เช่น การเคลื่อนไหวในเรื่องที่วิสาหกิจ พระราชบัญญัติเกษตรอินทรีย์ หรือพระราชบัญญัติป่าชุมชน เป็นต้น

^{๓๗} คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. ธรรมนุญชีวิต ๙ ประการตามรอยพระยุคลบาท. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ. อมรินทร์พริ้นท์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง. ๒๕๕๒.

๖. เกิดอำนาจหรือพลัง คนจำนวนมากที่รวมตัวกันโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกันที่ชัดเจน ย่อมทำให้เกิดพลังในการรับฟัง กระบวนการทำงานของเครือข่ายกล่าวได้ว่า เป็นพลังของภาคประชาชนอย่างแท้จริงโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม เครือข่ายที่มีความแตกแยก มีความขัดแย้งและขาดความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันจะอ่อนแอ ขาดการร่วมมือผลักดัน เนื่องจากประเด็นปัญหาเชิงนโยบาย ต้องอาศัยการเชื่อมประสานกับเครือข่ายและภาคีอื่น ๆ เพื่อให้เครือข่ายมีพลังและมีอำนาจในการต่อรองที่สูงขึ้น พลังอำนาจของการรวมกลุ่มนี้บางครั้งอาจไม่ส่งผลที่เป็นรูปธรรมโดยตรง แต่เป็นพลังหรือประโยชน์ในทางอ้อมที่บรรดากลุ่มหรือเครือข่ายอื่น ๆ ให้ความสนใจและสามารถนำมาเป็นการต่อรองในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองได้^{๓๘}

ดังนั้นเครือข่ายทางสังคมและเครือข่ายในเชิงพื้นที่จึงเป็นรูปแบบการทำงานในลักษณะสร้างความร่วมมือประสานงานกันในแนวราบระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยการระดมสรรพกำลังอันรวมถึงคนสติปัญญา ความสามารถ และทรัพยากรในการทำงานเพื่อเอาชนะปัญหาในเชิงพื้นที่ และเป็นแนวทางที่ตรงกันกับแนวคิดของการพัฒนาปัจจุบันที่ให้ยึดพื้นที่ประสานภารกิจและร่วมทรัพยากร (Area, Function, Participation) เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาสังคมให้เข้มแข็ง ในขณะที่เครือข่ายเป็นการเริ่มต้นด้วยการสร้างเป้าหมายร่วมกันของภาคีสมาชิก ซึ่งแม้ว่า สมาชิกที่เกี่ยวข้องจะมีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ หรือความถนัดต่างๆ กัน แต่เมื่อทุกคนได้เข้ามารับรู้ในเป้าหมายหรือปัญหาร่วมกันแล้ว มีเป้าหมายร่วมกัน สมาชิกแต่ละส่วนก็จะได้แสดงบทบาทตามศักยภาพ ความถนัดของตน เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาที่สนองต่อกลุ่มเป้าหมายได้อย่างแท้จริงโดยเครือข่ายทางสังคมในเชิงพื้นที่มีเข้าใจในสภาพปัญหาและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้โดยง่าย

๒.๗ วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฐากร ชัยสถาพร ศึกษาเรื่อง แนวทางการสร้างเครือข่ายทางสังคม ผลการศึกษาพบว่า การสร้างเครือข่ายทางสังคมของแรงงานไทยเป็นการสร้างเพื่อการแลกเปลี่ยนความรู้ในการพัฒนาอาชีพซึ่งกันและกัน เพื่อการมีรายได้ที่แน่นอนในการเลี้ยงชีพและเป็นการรวมกลุ่มของคนที่มีอาชีพเดียวกันสภาพปัญหาเดียวกันที่รวมตัวเพื่อแก้ปัญหาร่วมกันโดยกระบวนการสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้นควรเริ่มด้วยการพูดคุย เพื่อสร้างความเข้าใจให้แก่สมาชิก ว่าสมาชิกจะได้ผลประโยชน์อย่างไรบ้างบอกถึงข้อดี ข้อเสียในการสร้างเครือข่ายทางสังคมหลังจากนั้นต้องวางแผนระบบการทำงานอย่างชัดเจน กำหนดวิสัยทัศน์ในการดำเนินกิจกรรมร่วมกัน แบ่งหน้าที่งาน กระจายอำนาจแก่สมาชิก และมีนักการเมืองเข้ามาช่วยประสานงานระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ให้มาช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่แรงงานไทยและในการสร้างเครือข่ายทางสังคมนั้นร่วมกันแก้ปัญหาและขับเคลื่อนเครือข่ายทางสังคมไปด้วยกัน^{๓๙}

^{๓๘} ประเวศ วะสี, “ความสำคัญของสันติวิธีในเชิงยุทธศาสตร์”, ใน สันติวิธี: ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความมั่นคง, สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (รวบรวม), (กรุงเทพมหานคร: สถาบันยุทธศาสตร์ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ, ๒๕๕๒), หน้า ๒๒.

^{๓๙} ฐากร ชัยสถาพร แนวทางการสร้างเครือข่ายทางสังคม. ศรีน่านาพร .กรุงเทพฯ.๒๕๖๑.หน้า ๔๓-๔๔

วชิราภรณ์ สุรณะสกุล ศึกษาเรื่อง รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันผู้เกี่ยวข้องได้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกกลุ่ม ยกเว้นกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนมีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในระดับมาก โดยมีส่วนร่วมในการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้เรียนของวิทยาลัยชุมชนซึ่งเป็นการเรียนรู้จริงจากการปฏิบัติ เช่น จากการทำไร่นาสวนผสมจริง เป็นการเรียนการสอนที่ต้องใช้ทั้งเวลาและสถานที่จริง จึงทำให้ปราชญ์และผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กำกับ ติดตามการดำเนินงาน ของวิทยาลัยชุมชนน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ และปัญหาอุปสรรคตามความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่ ประการแรก คือ การบริหารจัดการเป็นผลมาจากนโยบายการกระจายอำนาจทางการศึกษาที่กำหนดให้วิทยาลัยชุมชนแต่ละแห่งสามารถบริหารได้อย่างเบ็ดเสร็จโดยองค์คณะบุคคล ซึ่งเป็นคณะกรรมการสภาวิทยาลัยชุมชนทำให้เกิดความไม่โปร่งใสเป็นธรรม กรรมการและอนุกรรมการต่างๆ ที่เกิดขึ้นตามกฎหมาย ยังคงหลงใหลกับการใช้อำนาจ และมีปัญหาอุปสรรคประการที่สอง คือ บุคลากรมีคุณวุฒิทางการศึกษา ในระดับสูงแต่ขาดความรู้ และทักษะที่เพียงพอต่อการทำโครงการวิจัยและบริการวิชาการเพื่อพัฒนาชุมชน รวมทั้งขาดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในด้านการวิจัยและด้านการบริหารโครงการ จึงทำให้วิทยาลัยชุมชนไม่สามารถขยายผลการดำเนินงานในวงกว้าง และดำเนินงานได้อย่างจำกัด^{๕๐}

พระมหาปริดา ขนดีโสภโณ พุทธธรรม พลังขับเคลื่อนสู่สังคมสันติสุข กล่าวว่า สังคมไทยถือได้ว่าเป็นสังคมแห่งสันติเมื่อเปรียบเทียบกับอีกหลายประเทศทั่วโลก^{๕๑} แต่อาจมีบางช่วงเวลาที่ความขัดแย้งได้ปรากฏตัวขึ้นและมีแนวโน้มว่าจะกลับกลายเป็นความรุนแรง ซึ่งอาจมีสาเหตุพื้นฐานมาจากความไม่เป็นธรรมในสังคม การจัดสรรผลประโยชน์ที่ไม่เท่าเทียม ตลอดจนความแตกต่างทางด้านความคิดความเชื่อ วิถีชีวิต และวัฒนธรรม แม้ทุกฝ่ายจะพยายามแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงเพื่อสร้างสังคมสันติสุข แต่หลายครั้งพบว่าปัญหายังคงดำรงอยู่ อันเนื่องมาจากการไม่ได้รับการแก้ไขปัญหาย่างถูกต้องเหมาะสม หรือการไม่ได้คำนึงถึงปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ละเลยอัตลักษณ์และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนและชุมชนในพื้นที่ ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสังคมไทยยังขาดการเรียนรู้การป้องกัน แก้ไข ตลอดจนหลักการและวิถีปฏิบัติที่ถูกต้องอย่างเหมาะสม หลักพุทธธรรมเป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญยิ่งที่จะเป็นพลังผลักดันและขับเคลื่อนให้สังคมไทยเกิดสันติสุขได้ สามารถแก้ไขปัญหาสังคมที่มีความขัดแย้งและนำไปสู่ความรุนแรงได้และคลี่คลายประเด็นปัญหาและผลกระทบจากความขัดแย้งทางสังคม ตลอดจนเป็นมาตรการป้องกันการใช้ความรุนแรงแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น หลักพุทธธรรมที่ขับเคลื่อนให้เกิดสังคมสันติสุข การไม่ทะเลาะ การรวมกันอยู่ในอาณาเขตและภายใต้กฎหมายหรือบังคับเดียวกัน โดยมีแบบแผน การดำเนินชีวิตในแนวทางเดียวกัน มีจิตสำนึกที่ต่อการจะมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชน มีความสมานสามัคคี มีความรัก มีน้ำใจ มีความเอื้ออาทรต่อกันโดยไม่มีการแบ่งแยก

^{๕๐} วชิราภรณ์ สุรณะสกุล รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยวิทยาลัยชุมชน มหาวิทยาลัยชุมชน. บทความย่อ. กรุงเทพฯ ๒๕๔๓.

^{๕๑} พระมหาปริดา ขนดีโสภโณ พุทธธรรม พลังขับเคลื่อนสู่สังคมสันติสุข.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา

:<http://ruur.igetweb.com/index.php?mo=3&art=603946>, สืบค้นวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

ชนชั้น ฐานะ มีความสามารถในการพึ่งตนเองอย่างมีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี องค์ประกอบและเกณฑ์ชีวิตที่สะท้อนชุมชนสันติสุข ได้แก่ มีการรักษาสิทธิทอฎมิปัญญาความรู้ ที่สืบสานและประยุกต์ได้สอดคล้อง เป็นปีกแผ่น สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น สร้างความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง เป็นสังคมที่เห็นได้ชัดในลักษณะของคนมีศีล มีคุณธรรม มีอารยธรรม มีสัมมาอาชีพ มีกิจการที่ มั่นคง ชยัน สร้างสรรค์ ขวนขวาย กระตือรือร้น กล่าวโดยรวมคือ อยู่กันอย่างผาสุก สุขภาพแข็งแรง จิตใจ เบิกบานร่าเริง ไม่ฟุ้งเฟ้อ แต่รุ่งเรือง ไม่ผลาญพลา มีความประณีต ประหยัด แต่เอื้อเฟื้อสัพพัตแจกจ่าย ละเอียดลออ ประหยัด ไม่มีอบายมุข ไม่มีทุจริตกรรม มีความพร้อมเพรียงสามัคคี อบอุ่นและเป็นเอกภาพ พร้อมเพรียงกันทำงาน เป็นชุมชนที่แข็งแรง มั่นคง ยืนหยัด เป็นชุมชนอุดมสมบูรณ์ แต่ไม่สะสม กักตุน หรือ กอบโกย เป็นชุมชนมีน้ำใจ ไม่เอาเปรียบ เสียสละอย่าง เป็นสุข

จากการทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความหมายของความปรองดอง มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ เป็นนิยาม ต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑) ความหมายของความปรองดอง ความหมายของความปรองดองนั้น สามารถมองได้ทั้ง ในทางทฤษฎีและแนวทางการปฏิบัติ โดยในทาง ทฤษฎี การปรองดอง คือ กระบวนการต่าง ๆ ที่ ป้องกันไม่ให้ความขัดแย้งเกิดขึ้นอีก แต่ในแนวทางการปฏิบัติ นั้น เป็นที่ยอมรับว่าไม่ใช่นักที่จะ สามารถทำตามทฤษฎีของการปรองดอง เนื่องจากความปรองดองไม่ใช่การ กระทำที่สามารถแยกออก จากสังคมที่มีปัญหาความขัดแย้งและความหวาดกลัวอย่างรุนแรงได้ ความปรองดอง ไม่ใช่เหตุการณ์ที่ เกิดขึ้น แต่เป็นกระบวนการที่ยากลำบาก ยาวนาน คาดเดาไม่ได้ และเกี่ยวข้องกับวางแผน ขั้นตอน และวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย นอกจากนี้ ยังต้องมีการกระทำอย่างต่อเนื่องและเกี่ยวข้อง กับการ เปลี่ยนแปลงทัศนคติ เช่น การมีสันติธรรมแทนที่จะแก้แค้น การจัดการความทรงจำร่วมกัน และการสร้างการ อธิบายจากมุมมองต่าง ๆ ของคู่ขัดแย้งอย่างเท่าเทียมกัน เป็นต้น การสร้างความ ปรองดองเป็นกระบวนการที่ นำไปสู่การลดความเกลียดชัง แยกแยะ และสร้างความไว้วางใจ เพื่อฟื้น คืนความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนที่เคย ขัดแย้งรุนแรง โดยผ่านการแสดงความรับผิดชอบต่อการ กระทำในอดีต การยอมรับความจริงที่เกิดขึ้น การ เมตตาให้อภัย ตลอดจนการมองภาพอนาคตของ สังคมร่วมกัน^{๔๒}

นอกจากนี้ กระบวนการสร้างความปรองดองยังหมายถึง กระบวนการเยียวยาบาดแผลของ ทั้งผู้กระทำ และผู้ถูกกระทำภายหลังเหตุการณ์ความรุนแรง และเป็นการยุติความสัมพันธ์ด้านลบต่อกัน ไม่นำไปสู่ความเป็น ศัตรู โดยในหลักการแล้วบุคคลที่สามเท่านั้นที่สามารถสร้างความสัมพันธ์ ระหว่างผู้กระทำและผู้ถูกกระทำได้ ทั้งนี้ ผู้ถูกกระทำสามารถให้อภัย หรือผู้กระทำยอมรับผิดหรือถูก ลงโทษจากผู้ถูกกระทำก็เป็นไปได้ หลักการสร้างความปรองดอง ได้เสนอหลักการในการสร้างความ ปรองดองของคนในสังคม

๒. การสานเสวนาเป็นเงื่อนไขสำคัญในการนำไปสู่การสร้างความปรองดอง การสานเสวนาที่ แท้จริงเกิดขึ้นเมื่อคู่กรณีมาร่วมกันสนทนาเพื่อนำไปสู่ข้อตกลง โดยต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงมุมมอง

^{๔๒} พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตโต), ธรรมนุญชีวิต, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.openbase.in.th/node/๓๐๖๒>, สืบค้นวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๖๓.

ความรู้สึก โกรธเกลียดที่มีต่อกัน ดังนั้น ในการสานเสวนาที่แท้จริงจึงต้องมีการวิเคราะห์ความขัดแย้ง และปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกันเพื่อความเข้าใจที่ชัดเจนมากขึ้น ^{๔๓}

๓. เน้นหรือจัดการกับอารมณ์และความรู้สึกของคน การเปิดเผยอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง สามารถที่จะเยียวยาอดีตและความเจ็บปวดในปัจจุบันได้ แกมมของความยุติธรรมที่สำคัญมากคือ การเยียวยา ความรู้สึกของคนที่เจ็บปวด และกระบวนการที่จะจัดการกับคนที่เกลียดชังกันได้มาพูดคุยกัน เพื่อขับเคลื่อนการ อยู่ร่วมกันไปสู่อนาคต ดังนั้น การเตรียมการเพื่อนำมาสู่กระบวนการพูดคุยจึงมีความสำคัญมาก และทำให้เกิด การเข้าใจในความเจ็บปวดของแต่ละฝ่าย โดยต้องการพื้นที่ปลอดภัย สำหรับคู่กรณีในการเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นสำหรับการเยียวยาความรู้สึกทางจิตใจ รวมถึงการยอมรับความจริงแทนหนทางการต่อสู้

นิตยา สุวรรณศรี ศึกษาการพัฒนาเครือข่าย บ้าน วัด และโรงเรียนในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ พบว่า การสร้างและพัฒนาในรูปแบบเครือข่ายบ้าน วัดและโรงเรียนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นั้นได้ดำเนินการศึกษาฐานโรงเรียนการจัดการศึกษาที่เน้นวิถีพุทธเชิงบูรณาการของโรงเรียนและมีการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาเครือข่าย โดยใช้วิธีการระดมสมองจากคณะครู นักเรียน ผู้ปกครอง โดยได้รูปแบบเครือข่ายเป็นตัวกำหนดบทบาทแต่ละเครือข่าย โดยยึดหลักโรงเรียนวิถีพุทธของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่เก้าเป็นแกนในการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อพัฒนาผู้เรียนและให้สังคมได้เกิดการเรียนรู้ตามหลักพุทธศาสนาต่อไป ^{๔๔}

มาร์ค ตามไท และคณะ ได้ศึกษาค้นคว้าวิจัยเรื่อง “มิติทางปรัชญาและวัฒนธรรมของการสร้างสันติภาพ” รายงานการวิจัยพบว่า อุปสรรคด้านญาณวิทยาเป็นอุปสรรคที่มักทำงานร่วมกับอุปสรรคด้านอื่นๆ ในกระบวนการสร้างสันติภาพ จุดมุ่งหมายในที่นี้เน้นเฉพาะที่อุปสรรคด้านญาณวิทยา ผู้วิจัยแยก “การรู้” ของผู้เกี่ยวข้องในสถานการณ์ความขัดแย้งรุนแรงออกเป็นสองประเภทด้วยกันได้แก่ ประเภทแรก การรู้ความจริงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วและการรู้ความจริงของเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นที่อาจนำไปสู่ภาวะไร้สันติ และประเภทที่สอง การรู้ว่ามีทางเลือกอื่นที่ไม่ต้องใช้ความรุนแรงหรือนำไปสู่ความรุนแรง ในการพิจารณาการรู้ในแบบแรกควรเข้าใจว่าการที่ใครสักคนบอกได้ว่า “รู้” เขาควรมีความเชื่อที่จริงและมีเหตุผลสนับสนุนที่ดีโดยตัวแปรที่สำคัญที่สุดคือ การมีเหตุผลสนับสนุนที่ดี อุปสรรคของการมีเหตุผลสนับสนุนที่ดีได้แก่ จำนวนและคุณภาพของข้อมูล การมีข้อมูลไม่เท่ากันของผู้เกี่ยวข้อง อารมณ์ความรู้สึกในกระบวนการใช้เหตุผล ^{๔๕}

^{๔๓} ศรีสมภพ จิตรภิรมย์ศรี. รายงานการวิจัยเรื่อง ปัญหาความไม่สงบกับผลกระทบที่มีต่อเด็กและเยาวชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้.ปัตตานี.มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.๒๕๕๑.

^{๔๔} นิตยา สุวรรณศรี.การพัฒนาเครือข่าย บ้าน วัด และโรงเรียนในการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ :กรณีศึกษาโรงเรียนเจริญวิทยา ตำบลวังกระพี่ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรดิตถ์. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุดรดิตถ์. ๒๕๕๐.

^{๔๕} มาร์ค ตามไทและคณะ, มิติทางปรัชญาและวัฒนธรรมของการสร้างสันติภาพ, รายงานการวิจัย, ทุนอุดหนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ๒๕๕๕.

สำหรับการรู้ในแบบที่สองเราอาจรู้ทางเลือกอื่นๆได้ด้วยวิธีเดียวกับที่นักวิทยาศาสตร์พบ
กระบวนการค้นพบใหม่ตามทัศนะของทอมัส คูห์น หรือใช้การศึกษาประวัติศาสตร์ความขัดแย้งด้วยวิธี
ทดลองทางความคิดแบบตรงข้ามข้อเท็จจริง เมื่อมีบางคนพบทางเลือกใหม่ที่ดี เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้อง
อื่นเห็นด้วยกับทางเลือกใหม่ก็จะพบกับอุปสรรคเช่นเดียวกับการรู้ในแบบแรกและเพิ่มเติมด้วย
อุปสรรคของการทำใจไม่ได้กับทางเลือกใหม่และความต้องการการสูญเสีย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนกรศาสนศึกษาและกิจกรรมการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย” การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการวิจัยเน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดกระบวนการวิจัยด้วยการถอดบทเรียนและการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการปฏิบัติการร่วมกันในพื้นที่ศึกษาและกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้กระบวนการตามวงจร เดมิง (PDCA) เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษารูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย ๒) เพื่อศึกษาระดับการของการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย ๓) เพื่อสร้างนวัตกรรมระบบศาสนศึกษาเพื่อเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ พื้นที่ในการวิจัย
- ๓.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๖ แผนการดำเนินงานของโครงการวิจัย
- ๓.๗ วิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนากระบวนกรศาสนศึกษาและกิจกรรมการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย” ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action

Research) มาเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินการวิจัยเน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย มีการจัดกระบวนการวิจัยด้วยการถอดบทเรียนและการบูรณาการข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และการปฏิบัติการร่วมกันในพื้นที่ศึกษาและกลุ่มเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยใช้กระบวนการตามวงจร เดมิง (PDCA) เป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview), การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

๓.๒ พื้นที่ในการวิจัย

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดพื้นที่ในการวิจัยดังนี้

๓.๒.๑ พื้นที่หลัก

ชุมชนสะพานยาว อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์

๓.๒.๒ พื้นที่เครือข่าย

ภาคเหนือ บ้านโคกกระตี่ ตำบลตาคี อำเภอตาคี จังหวัดนครสวรรค์

ภาคกลาง ชุมชนสินสุขสอง ตำบลลำตาเสา อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาคใต้ บ้านมะปรางงาม ตำบลละอาย อำเภอดง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

๓.๓ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาเป็นกลุ่มพระภิกษุสงฆ์หรือนักบวช ผู้นำศาสนา ผู้บริหารภาครัฐ ส่วนท้องถิ่น และตัวแทนชุมชน ที่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ต่าง ๆ โดยใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ที่จะสามารถให้ข้อมูลที่สำคัญแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยกำหนดเกณฑ์ คือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในประเด็นที่ศึกษา และเป็นผู้ที่ยินดีจะให้ข้อมูลเชิงลึกถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามบริบทของพื้นที่ กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

(๑) กลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน ๕๕ คน

(๒) กลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในพื้นที่จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน ๕๕ คน

(๓) กลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จำนวน ๕๕ คน

(๔) กลุ่มประชากรที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

จำนวน ๕๕ คน

รวมทั้งสิ้น จำนวน ๒๒๐ คน

๓.๔ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีเครื่องมือที่ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๔.๑ แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สำหรับสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant Interview)

๓.๔.๒ แบบสอบถาม (Questionnaire) ใช้สำหรับเก็บข้อมูลด้านการเข้าใช้ประโยชน์สารสนเทศเพื่อการศึกษาทางศาสนา

๓.๔.๓ การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อยืนยันและค้นหาข้อมูล โดยมีผู้เข้าร่วม ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ ตัวแทนประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธ กลุ่มที่ ๒ ตัวแทนประชาชนที่นับถือศาสนาคริสต์ กลุ่มที่ ๓ ตัวแทนประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม การสนทนากลุ่มนี้ผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มตามความเชื่อทางศาสนาเพื่อให้สมาชิกแต่ละท่านได้กล้าแสดงออกและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่องานวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๑) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสารสนเทศ

๒) ทำการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยกำหนดหัวข้อและประเด็นในการสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมกับขอบข่ายการพัฒนาระบบสารสนเทศ

๓) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของภาษา และเหมาะสมของข้อความ เพื่อให้ครอบคลุมกับเนื้อหาการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและครอบคลุมขอบข่ายของระบบสารสนเทศที่จะพัฒนาขึ้น

๔) ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญและนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้งานจริง

๕) หลังจากที่ได้ทำการสัมภาษณ์แล้ว ทำการสรุปและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศ

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย โดยวิธีการดังต่อไปนี้

๓.๕.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสาร การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิจากวิทยานิพนธ์ รายงานวิจัย ตำราทางวิชาการ วารสารและหนังสืออื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบสารสนเทศและการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทาง ศาสนา

๓.๕.๒ การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการ ตรวจสอบข้อมูล ดำเนินการอย่างเป็นระบบด้วยการจัดแบ่งประเภทของข้อมูลให้ตรงตามเนื้อหาที่ได้ กำหนดไว้ หลังจากที่ได้ข้อมูลมาครบถ้วนแล้ว ใช้เทคนิคสามเส้า (triangulation) เพื่อตรวจสอบความ ถูกต้องของข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

- การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล จะเน้นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่ง ต่างๆ นั้นมีความเหมือนกันหรือไม่ ซึ่งถ้าทุกแหล่งข้อมูลพบว่าได้ข้อค้นพบมาเหมือนกัน แสดงว่า ข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

- การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย จะเน้นการตรวจสอบจากผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูล ต่างคนกันว่าได้ค้นพบที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันอย่างไร ซึ่งถ้าผู้วิจัยหรือผู้เก็บข้อมูลทุกคนพบว่าข้อ ค้นพบที่ได้มามีความเหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

- การตรวจสอบสามเส้าด้านทฤษฎี จะเน้นการตรวจสอบว่าถ้ามีการใช้ทฤษฎีที่หลากหลายแล้ว ข้อมูลที่ได้มาเป็นไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ ถ้าผู้วิจัยพบว่าไม่ว่าจะนำทฤษฎีใดมาใช้ ได้ข้อค้นพบที่เหมือนกัน แสดงว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มามีความถูกต้อง

หากมีส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์จะตรวจสอบและเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการค้นคว้าจากเอกสารและเข้าไปสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลอีกครั้งหนึ่ง เพื่อยืนยันความถูกต้องและครบถ้วนทุกอย่าง ดังนั้น การเก็บรวบรวมข้อมูล การจัดหมวดหมู่และการตรวจสอบข้อมูลอาจจะดำเนินการไปพร้อมกัน

๓.๕.๓ การเก็บข้อมูลภาคสนาม จะดำเนินการโดย ๒ วิธีการ คือ

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะดำเนินการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งกระจายอยู่ตามพื้นที่ชุมชนที่มีลักษณะเป็นองค์กรภาคประชาชน ภาครัฐและเอกชน เฉพาะหัวหน้าหรือผู้นำที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ตัวแทนคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนประชาชน เพื่อให้เกิดการกระจายของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลในหลายมิติตอบโจทย์การวิจัยทุกประเด็น

- การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จะดำเนินการในช่วงหลังจากที่สัมภาษณ์เชิงลึกเรียบร้อยแล้วมีลักษณะเป็นการจัดกิจกรรมเพื่อยืนยันและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากตัวแทนคณะสงฆ์ หน่วยงานราชการ สถานศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาคเอกชนกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นักวิชาการ ปราชญ์ชาวบ้าน และตัวแทนประชาชน

๓.๕.๔ การออกแบบและการสร้างระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษาทางศาสนา ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

๑) ศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษาทางศาสนา

๒) ประมวลข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลด้านรูปแบบและระดับการใช้สารสนเทศเพื่อการศึกษาทางศาสนา

๓) นำข้อมูลที่ได้มาออกแบบและพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการศึกษาทาง
 ศาสนา

๓.๖ แผนการดำเนินงานของโครงการวิจัย

แผนการดำเนินการวิจัย	เดือน											
	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
ประชุมวางแผนการจัดทำเพื่อเตรียมความพร้อม		↔										
กำหนดกิจกรรม และแผนงาน			↔									
ศึกษางานวิจัยตามวัตถุประสงค์โดย การสำรวจพื้นที่			↔									
ศึกษาองค์ความรู้จากการประชุมกลุ่ม					↔							
วิเคราะห์ผลการศึกษาก่อร่าง เครือข่ายสังคมสันติสุขในชุมชน						↔						
นำเสนอผลงานวิจัยร่างสมบูรณ์							↔					
ปรับปรุงและนำเสนอรายงานวิจัยฉบับ สมบูรณ์									↔			

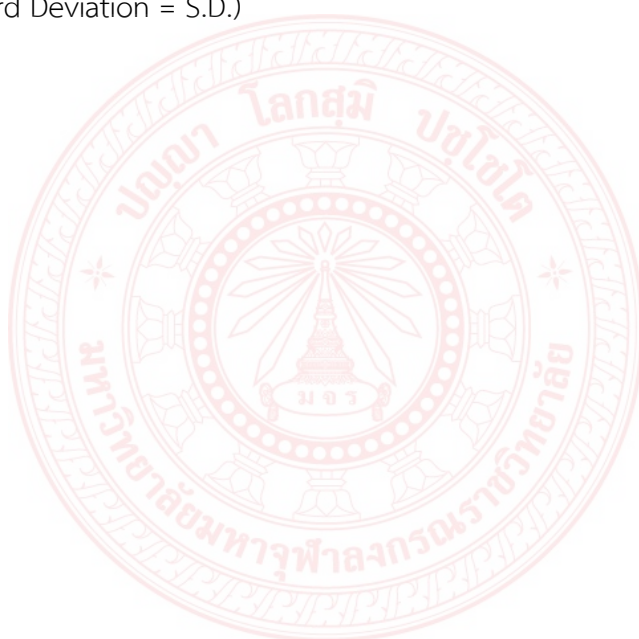
๓.๗ วิธีการนำเสนอและรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพดำเนินการตั้งแต่การจัดหมวดหมู่ข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล แต่ในขั้นนี้จะได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้เรียบเรียงไว้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis) เพื่อเข้าสู่กระบวนการถอดบทเรียนและค้นหารูปแบบการใช้ประโยชน์ และระดับการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทางศาสนา เพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมที่เสริมสร้างอัตลักษณ์ทาง

ศาสนา ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้ทำการเก็บรวบรวมแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยแล้ว ได้นำข้อมูลที่ได้นำไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์สถิติทางสังคมศาสตร์ และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

๓.๗.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำเสนอโดยใช้ตารางประกอบด้วยค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๓.๗.๒ ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการเข้าใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษาทางศาสนาของประชาชนเพื่อการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาในสังคมไทย ซึ่งเป็นข้อมูลมาตราส่วนประเมีนค่า นำเสนอในรูปแบบของตารางประกอบด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation = S.D.)

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษารูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย ๒) เพื่อศึกษาระดับการของการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย ๓) เพื่อสร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อการเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย มีผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๔.๑ รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย พบว่า

ด้านข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

ขั้นตอนนี้เป็นกรนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการนับถือศาสนา มีรายละเอียดดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๒๒๐ คน)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๙๘	๔๔.๕๐
หญิง	๑๒๒	๕๕.๕๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐
๒. อายุ		
ต่ำกว่า ๒๐ ปี	๖	๒.๗๐
๒๑ - ๓๐ ปี	๘๙	๔๐.๕๐
๓๑ - ๔๐ ปี	๕๙	๒๖.๘๐
๔๑ - ๕๐ ปี	๔๗	๒๑.๔๐
๕๑ - ๖๐ ปี	๑๒	๕.๕๐
๖๑ ปีขึ้นไป	๗	๓.๒๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐

๓. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	๗	๓.๒๐
มัธยมศึกษา	๒๗	๑๒.๓๐
ปวส./อนุปริญญา	๓๕	๑๕.๙๐
ปริญญาตรี	๑๑๐	๕๐.๐๐
สูงกว่าปริญญาตรี	๔๑	๑๘.๖๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐
๔. อาชีพ		
ธุรกิจส่วนตัว	๒๒	๑๐.๐๐
เกษตรกร	๓๒	๑๔.๕๐
รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	๕๓	๒๔.๑๐
รับจ้าง	๙๙	๔๕.๐๐
อื่น ๆ	๑๔	๖.๔๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐
๕. การนับถือศาสนา		
พุทธ	๑๓๘	๖๒.๗๐
คริสต์	๓๗	๑๖.๘๐
อิสลาม	๔๕	๒๐.๕๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๑ การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนและร้อยละของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการนับถือศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๕.๕๐ และเป็นเพศชาย มีจำนวน ๙๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๕๐

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง ๒๑ – ๓๐ ปี มีจำนวน ๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐ รองลงมา คือ มีอายุระหว่าง ๓๑ – ๔๐ ปี มีจำนวน ๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๘๐ และอายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี มีจำนวน ๔๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๔๐

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีจำนวน ๑๑๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ รองลงมา คือ การศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๖๐ และการศึกษาระดับ ปวส./อนุปริญญา มีจำนวน ๓๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๙๐

อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง มีจำนวน ๙๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐๐ รองลงมา คือ ประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ มีจำนวน ๕๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๑๐ และประกอบอาชีพเกษตรกรรวม จำนวน ๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๕๐

การนับถือศาสนา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน ๑๓๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๗๐ รองลงมา คือ นับถือศาสนาอิสลาม จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๕๐ และนับถือศาสนาคริสต์ จำนวน ๓๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๘๐

ตารางที่ ๒ รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

(n = ๒๒๐ คน)

รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยี	จำนวน	ร้อยละ
๑. เทคโนโลยีสารสนเทศ		
เว็บไซต์	๖๐	๒๗.๓๐
เฟซบุ๊ก	๖๘	๓๐.๙๐
ไลน์	๔๘	๒๑.๘๐
ยูทูป	๒๘	๑๒.๗๐
โทรศัพท์	๑๖	๗.๓๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐
๒. ความถี่ในการใช้เทคโนโลยี		
๑ - ๒ ครั้งต่อวัน	๖	๒.๗๐
๓ - ๔ ครั้งต่อวัน	๘๗	๓๙.๕๐
๕ ครั้งขึ้นไปต่อวัน	๑๒๗	๕๗.๗๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐
๓. ระยะเวลาในการใช้เทคโนโลยี		
ต่ำกว่า ๑ ชั่วโมงต่อวัน	๒๖	๑๑.๘๐
๑ - ๒ ชั่วโมงต่อวัน	๕๘	๒๖.๔๐
๓ - ๔ ชั่วโมงต่อวัน	๓๙	๑๗.๗๐
๕ ชั่วโมงขึ้นไปต่อวัน	๙๗	๔๔.๑๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐
๔. ประเภทของเนื้อหาของเทคโนโลยีที่เข้าถึง		
ด้านการศึกษา	๘๙	๑๐.๐๐
ด้านสิ่งแวดล้อม	๓๐	๑๔.๕๐

ด้านนันทนาการ	๘๔	๒๔.๑๐
ด้านศาสนา	๑๗	๔๕.๐๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๒ การวิเคราะห์รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบของเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้เฟซบุ๊กเป็นช่องทางในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน ๖๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๙๐ รองลงมาคือ ใช้ช่องทางเว็บไซต์ จำนวน ๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๓๐ และ ใช้ช่องทางไลน์ จำนวน ๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๘๐

ความถี่ในการเข้าใช้เทคโนโลยี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีความถี่ในการเข้าถึงเทคโนโลยี ๕ ครั้งขึ้นไปต่อวัน จำนวน ๑๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๗๐ รองลงมาคือ ความถี่ ๓ - ๔ ครั้งต่อวัน จำนวน ๘๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๕๐ และ ความถี่ ๑ - ๒ ครั้งต่อวัน จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒.๗๐

ระยะเวลาในการเข้าใช้เทคโนโลยี พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลาในการเข้าใช้เทคโนโลยี ๕ ชั่วโมงขึ้นไปต่อวัน จำนวน ๙๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๑๐ รองลงมาคือ ระยะเวลา ๑ - ๒ ชั่วโมงต่อวัน จำนวน ๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๔๐ และ ระยะเวลา ๓ - ๔ ชั่วโมงต่อวัน จำนวน ๓๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๗๐

ประเภทเนื้อหาของเทคโนโลยีที่เข้าถึง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เข้าถึงเนื้อหาของเทคโนโลยี ด้านการศึกษา จำนวน ๘๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๕๐ รองลงมาคือ ด้านนันทนาการ จำนวน ๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๘.๒๐ และ ด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน ๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๖๐

สรุป เจื่อนไขในการใช้และเข้าถึงเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆนั้น ทั้งสามศาสนาไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งทั้งสามศาสนาต่างระบุว่าในเรื่องของความเหมาะสมในการเข้าถึง เข้าใช้เทคโนโลยีต่างๆ นั้น ขึ้นอยู่กับความพร้อม ความเหมาะสม และไม่พาดพิงหรือใส่ร้ายบุคคลอื่น หรือไม่นำไปสู่การกระทำที่ผิดกฎหมาย นอกจากนี้ควรมีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของแต่ละศาสนาอย่างน้อย ๓ ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วย เช่น เว็บไซต์ เว็บเพจ เฟซบุ๊ก เป็นต้น

๔.๒ ระดับการของการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ และอิสลามในสังคมไทย

ตารางที่ ๓ การใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ และอิสลามในสังคมไทย

(n = ๒๒๐ คน)

รูปแบบเทคโนโลยีและการใช้ประโยชน์	จำนวน	ร้อยละ
๑. เว็บไซต์		
ด้านการศึกษา	๑๓๒	๖๐.๐๐
ด้านธุรกิจ	๒๔	๑๐.๙๐
เผยแพร่/สื่อสาร	๔๓	๑๙.๕๐
นันทนาการ	๒๑	๙.๕๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐
๒. เพชบุ๊ก		
ด้านการศึกษา	๖๑	๒๗.๗๐
ด้านธุรกิจ	๑๘	๘.๒๐
เผยแพร่/สื่อสาร	๑๐๕	๔๗.๗๐
นันทนาการ	๓๖	๑๖.๔๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐
๓. ไลน์		
ด้านการศึกษา	๖๖	๓๐.๐๐
ด้านธุรกิจ	๑๒	๕.๕๐
เผยแพร่/สื่อสาร	๑๒๗	๕๗.๗๐
นันทนาการ	๑๕	๖.๘๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐
๔. ยูทูบ		
ด้านการศึกษา	๙๒	๔๑.๘๐
ด้านธุรกิจ	๒๒	๑๐.๐๐
เผยแพร่/สื่อสาร	๒๘	๑๒.๗๐
นันทนาการ	๗๘	๓๕.๕๐
รวม	๒๒๐	๑๐๐

๕. โทรทัศน์		
ด้านการศึกษา	๔๖	๒๐.๙๐
ด้านธุรกิจ	๑๐	๔.๖๐
เผยแพร่/สื่อสาร	๓๔	๑๕.๔๐
นันทนาการ	๑๓๐	๕๙.๑๐
	๒๒๐	๑๐๐

จากตารางที่ ๓ การใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ
คริสต์ อิสลามในสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบเว็บไซต์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา
จำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๐๐ รองลงมา คือ ใช้ประโยชน์ด้านเผยแพร่/สื่อสาร
จำนวน ๔๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๔๐ และ ใช้ประโยชน์ด้านธุรกิจ จำนวน ๒๔ คน คิดเป็น
ร้อยละ ๑๐.๙๐

รูปแบบเฟซบุ๊ก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านเผยแพร่/สื่อสาร
จำนวน ๑๐๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๗๐ รองลงมา คือ ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา จำนวน
๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๗๐ และ ใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการ จำนวน ๓๖ คน คิดเป็น
ร้อยละ ๑๖.๔๐

รูปแบบไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านเผยแพร่/สื่อสาร
จำนวน ๑๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๗๐ รองลงมา คือ ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา จำนวน
๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๐๐ และ ใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการ จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อย
ละ ๖.๘๐

รูปแบบยูทูป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา จำนวน
๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๘๐ รองลงมา คือ ใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการ จำนวน ๗๘ คน
คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๕๐ และ ใช้ประโยชน์ด้านเผยแพร่/สื่อสาร จำนวน ๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ
๑๒.๗๐

รูปแบบโทรทัศน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการ
จำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๙.๑๐ รองลงมา คือ ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา จำนวน
๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๙๐ และ ใช้ประโยชน์ด้านเผยแพร่/สื่อสาร จำนวน ๓๔ คน คิดเป็น
ร้อยละ ๑๕.๕๐

ตาราง ๔ ระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทต่างๆเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

ระดับการใช้สื่อเทคโนโลยีประเภทต่างๆเพื่อการศึกษา ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย	\bar{X}	S. D	แปลผล
เว็บไซต์	๔.๓๒	๐.๖๙	มาก
เฟซบุ๊ก	๔.๒๘	๐.๗๕	มาก
ไลน์	๔.๐๒	๐.๕๕	มาก
ยูทูป	๔.๐๐	๐.๗๕	มาก
โทรศัพท์	๓.๘๖	๐.๗๐	มาก
รวม	๔.๐๗	๐.๖๘	มาก

จากตารางที่ ๔ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการใช้สื่อเทคโนโลยีประเภทต่างๆเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๗$) ซึ่งเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่มีผู้ใช้มากที่สุด ได้แก่ สื่อประเภทเว็บไซต์ ($\bar{X} = ๔.๓๒$) รองลงมา คือ สื่อประเภทเฟซบุ๊ก ($\bar{X} = ๔.๒๘$) และสื่อประเภทไลน์ ($\bar{X} = ๔.๐๒$)

ตารางที่ ๕ ระยะเวลาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทต่างๆเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

ระยะเวลาในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศประเภทต่างๆ เพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลาม ในสังคมไทย	\bar{X}	S. D	แปลผล
ต่ำกว่า ๑ ชั่วโมง ต่อวัน	๔.๒๗	๐.๗๐	มาก
๑-๒ ชั่วโมง ต่อวัน	๓.๙๖	๐.๖๗	มาก
๓-๔ ชั่วโมง ต่อวัน	๔.๑๘	๐.๗๑	มาก
๕ ชั่วโมงขึ้นไป ต่อวัน	๔.๓๒	๐.๖๙	มาก
รวม	๔.๑๘	๐.๖๙	มาก

จากตารางที่ ๕ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ระยะเวลาในการใช้สื่อเทคโนโลยีประเภทต่างๆเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๑๘$) โดยมีระยะเวลาในการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อค้นหาข้อมูลประเภทต่างๆ มากที่สุด ได้แก่ ๕ ชั่วโมงขึ้นไป ($\bar{X} = ๔.๓๒$) รองลงมา คือ ระยะเวลาตั้งแต่ ๑-๒ ชั่วโมง ($\bar{X} = ๔.๒๗$) และระยะเวลาตั้งแต่ ๓-๔ ชั่วโมง ($\bar{X} = ๔.๑๘$)

นอกจากนี้ในการสัมภาษณ์ผู้นำศาสนาอิสลาม พบว่า ในส่วนของการเข้าถึงเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ นั้นก็เหมือนกับผู้นับถือศาสนาอื่นๆ เช่น มีการเข้าถึงเฟซบุ๊ก โดยใช้ประโยชน์เพื่อการเผยแพร่ศาสนาให้กับผู้ที่นับถือ และเผยแพร่กิจกรรมต่างๆของทางมัสยิด เป็นการกระจายข่าว

ความเคลื่อนไหวต่างๆ เช่น ประชาสัมพันธ์การทำกิจกรรม การช่วยเหลือ หรือการปฏิบัติตามมาตรการ หรือคำสั่งต่างๆของทางจังหวัด เช่น ในช่วงการระบาดของสถานการณ์ โควิด-๑๙ โดยขอความร่วมมือในการงดการทำละหมาดที่มัสยิด ให้สมาชิกทำละหมาดที่บ้าน ซึ่งปกติจะมีการทำละหมาดทุกวันศุกร์ ระหว่างเวลา ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. หรืออาจขึ้นอยู่กับแสงของดวงอาทิตย์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามสำหรับศาสนาอิสลาม สิ่งที่มีความจำเป็นและเด่นชัดและมีความแตกต่างจากศาสนาพุทธ และคริสต์ คือ ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่มีการใช้เทคโนโลยีด้านทีวีดาวเทียมเป็นหลักในการเผยแพร่คำสอนต่างๆ เช่น ช่องดาวเทียม ๒๒๐ เป็นการเผยแพร่ของจุฬาราชมนตรี เป็นต้น ซึ่งในส่วนนี้ทางกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลาม จะนิยมใช้และเข้าถึงมากที่สุด

web.facebook.com/มัสยิดกลางอันวารุสสลาม-บุรีรัมย์-1432512180313132

ค้นหาบน Facebook

มัสยิดกลางอันวารุสสลาม
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์
สุเหร่า

ส่งข้อความ

หน้าหลัก เกี่ยวกับ รูปภาพ วิดีโอ เพิ่มเติม

เกี่ยวกับ

Buriram Muang
Buriram, Buriram 31000

สร้างโพสต์

รูปภาพ/วิดีโอ

เช็คอิน

แท็กเพื่อน

มัสยิดกลางอันวารุสสลาม อ.เมือง จ...
ส่งข้อความ

BURI RAM

ตั้งอยู่ริมฝั่งคูเมืองด้านตะวันตก ละลม
อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ โดยเการริเริ่มของ
คุณประพันธ์ สมานประธาน (ริมหิมา
สุลอลอ) มงทนุให้ทรัพย์สินให้ 3 ล้าน
บาท ให้ก... ดูเพิ่มเติม

1,417 คน ถูกใจสิ่งนี้

1,436 คนติดตามเพจนี้

1,090 คนเช็คอินที่นี่

089 053 6770

คอมเมนต์เร็วมากต่อข้อความ
ส่งข้อความ

เปิดตลอดเวลา

มัสยิด

อิสลามมอหะมัดยัคมุคริม มาทำความรู้จักกับมุสลิมเชื้อสาย
ปาทาน ภาคอีสานรุ่นบุกเบิกกันครับ... 🙏👍

ชาวปาทานสู่แผ่นดินอีสาน

ชาวปาทาน (หรือ ป่าตม)

มีฐานะเดิมเป็นมุสลิมที่นับถือศาสนาอิสลาม ชาวปาทานมีถิ่นกำเนิดมาจาก
บริเวณประเทศอินเดีย ตอนตอนเป็นประเทศอินเดีย ชาวปาทานใช้ภาษาถิ่น
ที่เรียกว่า ภาษา ป่าตม เป็นภาษาพูด 1 ศพภาษาที่ใช้กันโดยทั่วไป
แต่ไม่มีคำสุภาพหรือคำที่แสดงถึงความเคารพหรือความยำเกรง ชาวปาทาน
ที่อพยพมาในประเทศไทยได้ตั้งถิ่นฐานในจังหวัดบุรีรัมย์ ชาวปาทานที่อพยพ
มาในประเทศไทย มีหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดบุรีรัมย์
กลุ่มที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดสุรินทร์ และกลุ่มที่อพยพมาตั้งถิ่นฐาน
ในจังหวัดขอนแก่น กลุ่มชาวปาทานในจังหวัดบุรีรัมย์

ภาพที่ ๔ ตัวอย่างช่องทางการประชาสัมพันธ์ของศาสนาอิสลามผ่านเฟซบุ๊ก

ภาพที่ ๕ ตัวอย่างช่องทางการประชาสัมพันธ์ของศาสนาคริสต์ผ่านเฟซบุ๊ก

ภาพที่ ๖ ตัวอย่างช่องทางการประชาสัมพันธ์ของผู้นำทางศาสนาพุทธผ่านเฟซบุ๊ก

๔.๓ การสร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

นวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย หมายถึงการทำงานสิ่งต่างๆด้วยวิธีใหม่ๆ และยังอาจหมายถึงการเปลี่ยนแปลงทางความคิด การผลิต กระบวนการ หรือองค์กร ไม่ว่าจะการเปลี่ยนนั้นจะเกิดขึ้นจากการปฏิวัติ การเปลี่ยนอย่างถอนรากถอนโคน หรือการพัฒนาต่อยอด

การพัฒนานวัตกรรมด้านเทคโนโลยีเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการสำหรับผู้ที่ต้องการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในแต่ละด้านแต่ละรูปแบบ จำเป็นต้องมีการเก็บข้อมูลเชิงปฏิบัติการ

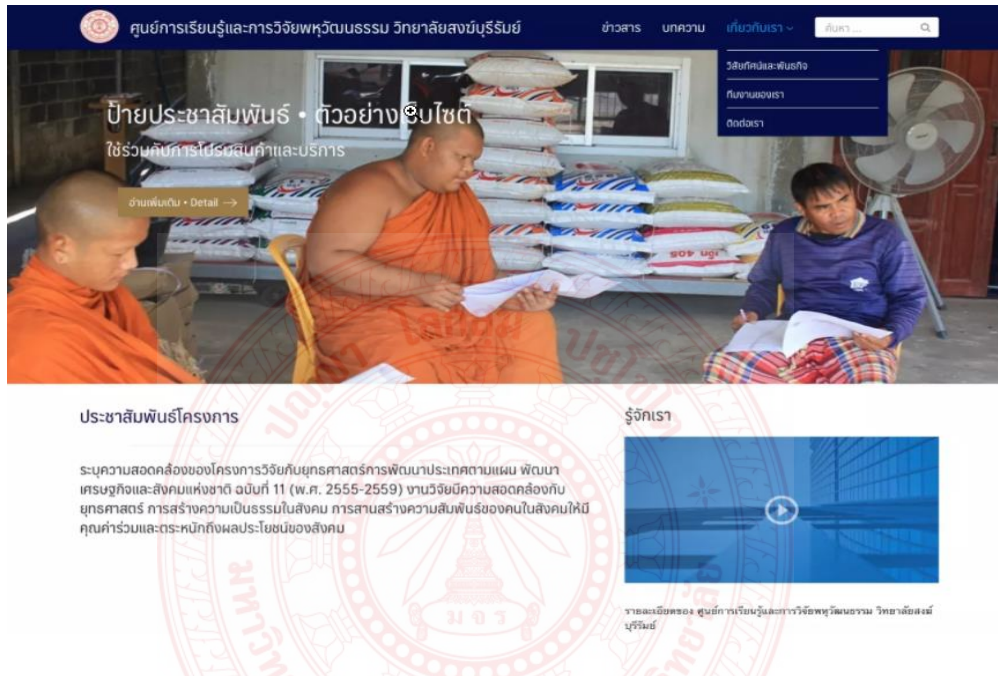
เป็นกระบวนการการศึกษาหาความรู้จากสภาพแวดล้อมและ ปรากฏการณ์ธรรมชาติของสังคมทั้ง สามกลุ่มศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม เพื่อเข้าใจและสามารถความต้องการและสามารถนำไปสู่แนว ทางการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ซึ่งการมีส่วนร่วมถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อน สิ่งที่ทำให้ ระบบมีการขับเคลื่อนหรือดำเนินอยู่ได้ ในการดำเนินการวิจัยทั้งการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามทั้งในส่วนของแบบสอบถามที่เป็นกระดาษที่ใช้เก็บข้อมูลกับ กลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในพื้นที่สามารถลงพื้นที่เก็บข้อมูลได้ และแบบสอบถามออนไลน์เพื่อใช้ในการ เก็บข้อมูลที่มีความหลากหลายของบริบทที่อยู่อาศัยและสามารถเก็บข้อมูลได้หลายกลุ่มเป็นการ กระจายกลุ่มตัวอย่างให้มีความหลากหลายมากขึ้น และกระบวนการเก็บข้อมูลเชิงลึกโดยการ สัมภาษณ์ จนสามารถสรุปและนำไปสู่การทดลองปฏิบัติ โดยการอบรมให้ความรู้ด้านการพัฒนา ทักษะกับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นประชาชนทั่วไปที่มีความสนใจเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการใช้สื่อ เทคโนโลยี และการเข้าถึงและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้สูงสุด เน้นการพัฒนาทักษะผู้เข้าร่วม อบรม การสร้างกระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากสื่อเทคโนโลยีในรูปแบบ ต่างๆ เพื่อให้มีความน่าสนใจหรือมีผู้ที่เข้ามาติดตาม รับชม สื่ออื่นๆ เป็นต้น โดยในการอบรมจะมี การประเมินก่อนและหลังการอบรม เพื่อเป็นการติดตามความสำเร็จของการดำเนินงานว่าสามารถ สร้างแนวทางการเรียนรู้เกี่ยวกับสื่อได้หรือไม่ โดยเน้นกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ที่มีโอกาสเข้าถึงและใช้สื่อ เทคโนโลยีมากและบ่อยที่สุด มาเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมการอบรมโดยมีเนื้อหาในการอบรม ประกอบด้วย การให้ความรู้ด้านเทคโนโลยี เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน ทำอย่างไรจึงจะสามารถใช้ สื่อเทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด และปฏิบัติตามกฎหมาย รวมถึงการสร้างองค์ความรู้ที่สามารถ สร้างการมีส่วนร่วมของกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยเน้นการออกแบบและสร้าง นวัตกรรมที่เป็นเทคโนโลยีกับการอยู่ร่วมกันแบบพหุวัฒนธรรมได้อย่างสงบสุขและสันติ ดังนั้นการ พัฒนาเว็บไซต์จึงเป็นสื่อเทคโนโลยีและสามารถสร้างรูปแบบได้อย่างที่ต้องการ

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้นำทางศาสนาทั้ง ๓ ศาสนา ในประเด็นการ พัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย ได้ระบบสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่ง ระบบสารสนเทศนี้จะทำงานด้วยโปรแกรม Web Browser พบว่า สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้ใช้ ต้องการให้มีการพัฒนาหรือสร้างขึ้นมามากที่สุดคือการพัฒนาเว็บไซต์ (Web Site)

ในการดำเนินการสร้างนวัตกรรมที่เป็นเว็บไซต์ ได้มีการสร้างและพัฒนารูปแบบการเข้าถึง ของกลุ่มผู้ใช้บริการให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยเบื้องต้น ทางนักวิจัยได้ดำเนินการสร้างเว็บเพจโดย เบื้องต้นได้ใช้เทมเพลตสำเร็จรูปในการทดลองสร้างและพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อการเข้าถึงข้อมูล โดยใช้ ชื่อเว็บไซต์ว่าศูนย์การเรียนรู้และการวิจัยพหุวัฒนธรรม (MLC BRBC) โดยในการพัฒนาเว็บไซต์ใน ครั้งนี้ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการเสริมสร้างการเรียนรู้บนพื้นฐานความเท่าเทียมของทุกคนในสังคม และเพื่อสร้างความเข้าใจในการศึกษาด้านศาสนาบนพื้นฐานความหลากหลาย โดยเน้นการ เสริมสร้าง เท่าเทียม เรียนรู้ จะเป็นการพัฒนาข้อมูลเบื้องต้น แบ่งกลุ่มข้อมูล ดังนี้

- ฐานข้อมูลศาสนาพุทธ
- ฐานข้อมูลศาสนาคริสต์
- ฐานข้อมูลศาสนาอิสลาม

โดย ข้อมูลทั้ง ๓ ฐานข้อมูล จะประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของ ศาสนา องค์ประกอบความสำคัญของศาสนา หลักคำสอน ภาพกิจกรรม ข่าวประชาสัมพันธ์ ฐานข้อมูลวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและเครือข่ายวิทยาลัยทั่วประเทศ เครือข่ายหมู่บ้าน ๙ ดี เครือข่ายชุมชนสันติสุข เครือข่ายฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้นงานวิจัย และมีลิงค์กระดานตอบคำถาม สำหรับผู้มีข้อสงสัยในการสอบถามข้อมูลต่างๆซึ่งฐานข้อมูลทั้งหมด ดังกล่าวนี จะถูกกำหนดไว้ในแถบสืบค้นภายในเว็บไซต์โครงการ เป็นต้น

ข่าวสารประชาสัมพันธ์

ภาพที่ ๗ แสดงภาพตัวอย่างของเว็บไซต์ศูนย์การเรียนรู้และการวิจัยพหุวัฒนธรรม (MLCBBRC)

การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของผู้นับถือศาสนา พุทธ คริสต์ อิสลาม ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ต้องอาศัยแนวคิดพหุวัฒนธรรม ดังนั้นการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเน้นการพัฒนาเว็บไซต์ เนื่องจากเป็นสื่อที่มีความพร้อมมากที่สุดในการระบุข้อมูลต่างๆได้สะดวกและไม่มีความซับซ้อนในการระบุข้อมูลและยังเป็นพื้นที่สื่อที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้เป็นอย่างดี

และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้เข้ามาใช้งานวัดกรรมและสื่อต่างๆ จึงมีความจำเป็นต้องสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ทางศูนย์การเรียนรู้และการวิจัยพหุวัฒนธรรม จัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี การเข้าถึงและการเข้าใช้ที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นการอบรมให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน อายุประมาณ ๑๐-๑๕ ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สามารถเข้าถึงและเข้าใช้สื่อเทคโนโลยีได้ง่าย โดยเฉพาะการใช้โทรศัพท์สมาร์ทโฟน แท็บเล็ต ค้นหาข้อมูลต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการใช้เฟซบุ๊ก ไลน์ โพสต์สิ่งต่างๆ ซึ่งหากกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ไม่มีความรู้ที่ถูกต้องในการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบของวิดีโอ หรือ ข้อมูลออนไลน์ต่างๆ อาจจะทำให้เกิดความผิดพลาดและผิดกฎหมาย จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะให้ความรู้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการอบรมให้ความรู้ดังนี้

๑. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งาน Google Apps เพื่อนำไปสู่การใช้งานได้อย่างถูกต้อง
๒. เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
๓. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในด้านการเรียนการสอน และในชีวิตประจำวัน

ซึ่งเนื้อหาและองค์ประกอบที่ใช้อบรม คือ การใช้และเข้าถึงสื่ออย่างเหมาะสม กฎหมายพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยเน้นการโพสต์ แชร์ และการเข้าถึงเว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม และ เทคนิคในการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ เป็นต้น โดยในการอบรมได้มีการประเมินความรู้ก่อนการอบรมว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาในการสืบค้นหาข้อมูล การโพสต์ แชร์ สิ่งต่างๆ บนสื่อโซเชียลมีเดียมากน้อยเท่าใด ซึ่งผลการประเมินพบว่าผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องน้อยมาก เนื่องจากเป็นเด็กและเยาวชน จึงยังไม่มีศรัทธามากพอที่จะเรียนรู้ด้านกฎหมายต่างๆ ทำให้การใช้สื่อเทคโนโลยีของเด็กและเยาวชนเน้นที่การดูสื่อที่เป็นบันเทิงการ ดูหนัง ฟังเพลง และสื่อการเรียนออนไลน์บ้างบางส่วน เป็นต้น และในระหว่างการอบรมให้ความรู้จากการประเมินจากการซักถามระหว่างการอบรมพบว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมมีการตอบซักถามในข้อสงสัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี และสามารถตอบข้อซักถามตามที่วิทยากรที่ให้ความรู้ได้ดีมากพอสมควร หลังจากการฝึกอบรมพบว่าผู้อบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีได้ดีขึ้น

ภาพที่ ๘ การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับสื่อสารสนเทศ

อย่างไรก็ตามในการสร้างนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับสื่อเทคโนโลยี พบว่า การเลือกใช้สื่อให้เหมาะสมกับการเผยแพร่เนื้อหา ข้อจำกัดในการนำเสนอ รวมถึงความยากง่ายต่อการเข้าใช้ของผู้ที่สนใจ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ นอกจากรูปแบบของสื่อจะต้องชัดเจนแล้ว เนื้อหาหรือ Content ต่างๆ ที่ใช้นำเสนอออกไปต้องมีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดความสนใจให้คนมาติดตาม โดยในการทดลองปฏิบัติทางนักวิจัยได้เริ่มให้ผู้เข้าร่วมอบรม ทดลองทำ Content โดยใช้สื่อในรูปแบบของ เพชบุ๊กและเว็บไซต์ เป็นต้นแบบในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาาระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

๔.๔ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของประชาชนผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม เป็นการเน้นใช้สื่อเทคโนโลยีที่สะดวกและตามสภาพบริบท เช่น สามารถเข้าถึงสื่อได้ เงื่อนไขในการใช้และเข้าถึงเทคโนโลยีในรูปแบบต่าง ๆ นั้น ทั้งสามศาสนาไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งทั้งสามศาสนาต่างระบุถึงเงื่อนไขเรื่องของความเหมาะสมในการเข้าถึง เข้าใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ นั้น ขึ้นอยู่กับความพร้อม ความเหมาะสม และไม่พาดพิงหรือใส่ร้ายบุคคลอื่น หรือไม่นำไปสู่การกระทำผิดกฎหมาย รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย ประเภทเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทยแต่ละกลุ่มเป้าหมายมีความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างน้อย ๓ ภาษา คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน และใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาช่วย เช่น เว็บไซต์ เว็บเพจ เฟซบุ๊ก เป็นต้น เพื่ออธิบายรายละเอียดให้แพร่หลายในลักษณะต่างๆ โดยอาศัยข้อมูลที่เน้นแนวคิด พหุวัฒนธรรม สังคมการอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติบนหลักการใช้สื่อเทคโนโลยีลักษณะเดียวกัน รูปแบบเหมือนกัน และนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างไม่มีเงื่อนไขใด

ระดับการของการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทยถือได้ว่าเป็นการนำสื่อเทคโนโลยีที่มีลักษณะแตกต่างกัน นำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลายแยกตามประเภทของการใช้ประโยชน์โดยเน้นการใช้ประโยชน์ที่สามารถพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิตได้ เช่น การนำสื่อมาใช้เพื่อการศึกษา การนำสื่อมาใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ และเพื่อการนันทนาการ โดยสามารถบ่งบอกถึงลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม

การพัฒนานวัตกรรมที่เป็นสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของผู้ที่นับถือศาสนาพุทธ คริสต์ อิสลาม ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ต้องอาศัยแนวคิดพหุวัฒนธรรม ดังนั้นการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเน้นการพัฒนาเว็บไซต์ เนื่องจากเป็นสื่อที่มีความพร้อมมากที่สุดในการระบุข้อมูลต่างๆ ได้สะดวกและไม่มีความซับซ้อนในการระบุข้อมูลและยังเป็นพื้นที่สื่อที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้ดี เป็นต้น

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีลำดับขั้นตอนการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยคือ ๑) เพื่อศึกษารูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย ๒) เพื่อศึกษาระดับการของการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย ๓) เพื่อสร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อการเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย โดยสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ศึกษาการพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

๕.๑.๑ รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทยประเภทเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

จากการศึกษาวิจัย รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทยประเภทเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย อธิบายรายละเอียด ดังนี้

(๑) การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม แสดงข้อมูลเกี่ยวกับจำนวน และร้อยละของประชากรกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และการนับถือศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

ด้านเพศ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๕๕.๕๐ เป็นเพศหญิง และร้อยละ ๔๔.๕๐ เป็นเพศชาย

ด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๔๐.๕๐ มีอายุอยู่ระหว่าง ๒๑ – ๓๐ ปี รองลงมา ร้อยละ ๒๖.๘๐ มีอายุระหว่าง ๓๑ – ๔๐ ปี, ร้อยละ ๒๑.๔๐ มีอายุระหว่าง ๔๑ – ๕๐ ปี, ร้อยละ ๕.๕๐ มีอายุระหว่าง ๕๑ – ๖๐ ปี, ร้อยละ ๓.๒๐ มีอายุตั้งแต่ ๖๑ ปีขึ้นไป และร้อยละ ๒.๗๐ มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี

ด้านระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๕๐.๐๐มีการศึกษาระดับปริญญาตรี รองลงมา ร้อยละ ๑๘.๖๐ มีการศึกษาระดับสูงกว่าปริญญาตรี, ร้อยละ ๑๕.๙๐ มีการศึกษาระดับ ปวส./อนุปริญญา, ร้อยละ ๑๒.๓๐ มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และร้อยละ ๓.๒๐ มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา

ด้านอาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๔๕.๐๐ ประกอบอาชีพรับจ้าง รองลงมา ร้อยละ ๒๔.๑๐ ประกอบอาชีพรับราชการหรือรัฐวิสาหกิจ, ร้อยละ ๑๔.๕๐ ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม, ร้อยละ ๑๐.๐๐ ประกอบธุรกิจส่วนตัว และร้อยละ ๖.๔๐ ประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมา

การนับถือศาสนา ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๖๒.๗๐ นับถือศาสนาพุทธ รองลงมา ร้อยละ ๒๐.๕๐ นับถือศาสนาอิสลาม และร้อยละ ๑๖.๘๐ นับถือศาสนาคริสต์

(๒) รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลาม ในสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบของเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๓๐.๙๐ ใช้เฟซบุ๊ก เป็นช่องทางในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ รองลงมา ร้อยละ ๒๗.๓๐ ใช้ช่องทางเว็บไซต์ และร้อยละ ๒๑.๘๐ ใช้ช่องทางไลน์

ความถี่ในการเข้าใช้เทคโนโลยี ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๕๗.๗๐ มีความถี่ในการเข้าใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ๕ ครั้งขึ้นไปต่อวัน รองลงมา ร้อยละ ๓๙.๕๐ มีความถี่ในการเข้าใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ๓ - ๔ ครั้งต่อวัน และร้อยละ ๒.๗๐ มีความถี่ในการเข้าใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ๑ - ๒ ครั้งต่อวัน

ระยะเวลาในการเข้าใช้เทคโนโลยี ผู้ตอบแบบสอบถามร้อยละ ๔๔.๑๐ มีระยะเวลาในการเข้าใช้เทคโนโลยี ๕ ชั่วโมงขึ้นไปต่อวัน รองลงมา ร้อยละ ๒๖.๔๐ มีระยะเวลาในการเข้าใช้เทคโนโลยี ๑ - ๒ ชั่วโมงต่อวัน และร้อยละ ๑๗.๗๐ มีระยะเวลาในการเข้าใช้เทคโนโลยี ๓ - ๔ ชั่วโมงต่อวัน

ประเภทเนื้อหาของเทคโนโลยีที่เข้าถึง ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ร้อยละ ๔๐.๕๐ เข้าถึงเนื้อหาของเทคโนโลยีด้านการศึกษา รองลงมา ร้อยละ ๓๘.๒๐ เข้าถึงเนื้อหาของเทคโนโลยีด้านนันทนาการ และร้อยละ ๑๓.๖๐ เข้าถึงเนื้อหาของเทคโนโลยีด้านสิ่งแวดล้อม

๕.๑.๒ ระดับการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

ผลการศึกษาระดับการของการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย มีรายละเอียดดังนี้

รูปแบบเว็บไซต์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา โดยมีระดับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๓๒

รูปแบบเฟซบุ๊ก พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านการเผยแพร่และสื่อสาร โดยมีระดับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๒๘

รูปแบบไลน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านการเผยแพร่และสื่อสาร โดยมีระดับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๐๒

รูปแบบยูทูป พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา โดยมีระดับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๐๐

รูปแบบโทรทัศน์ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ด้านนันทนาการ โดยมีระดับการใช้ประโยชน์อยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๖

นอกจากนี้ในการสัมภาษณ์ผู้นำศาสนาอิสลาม พบว่า ในส่วนของการเข้าถึงเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ นั้นก็เหมือนกับผู้นำศาสนาอื่นๆ เช่น มีการเข้าถึงเฟซบุ๊ก โดยใช้ประโยชน์เพื่อการเผยแพร่ศาสนาให้กับผู้ที่นับถือ และเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ ของทางมัสยิด เป็นการกระจายข่าวความเคลื่อนไหวต่างๆ เช่น ประชาสัมพันธ์การทำกิจกรรม การช่วยเหลือ หรือการปฏิบัติตนตามมาตรการ หรือคำสั่งต่างๆ ของทางจังหวัด เช่น ในช่วงการระบาดของสถานการณ์ โควิด-๑๙ โดยขอความร่วมมือในการงดการทำละหมาดที่มีสยิด ให้สมาชิกทำละหมาดที่บ้าน ซึ่งปกติจะมีการทำละหมาดทุกวันศุกร์ ระหว่างเวลา ๑๒.๐๐ - ๑๓.๐๐ น. หรืออาจขึ้นอยู่กับแสงของดวงอาทิตย์ เป็นต้น อย่างไรก็ตามสำหรับศาสนาอิสลาม สิ่งที่มีความจำเป็นและเด่นชัดและมีความแตกต่างจากศาสนาพุทธ และคริสต์ คือ ศาสนาอิสลาม เป็นศาสนาที่มีการใช้เทคโนโลยีด้านทีวีดาวเทียมเป็นหลักในการเผยแพร่คำสอนต่างๆ เช่น ช่องดาวเทียม ๒๒๐ เป็นการเผยแพร่ของจุฬาราชมนตรี เป็นต้น ซึ่งในส่วนนี้ทางกลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลาม จะนิยมใช้และเข้าถึงมากที่สุด

๕.๑.๓ สร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อการเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้นำทางศาสนาในประเด็นการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย ได้ระบบสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งระบบสารสนเทศนี้จะทำงานด้วยโปรแกรม Web Browser พบว่า สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการให้มีการพัฒนาหรือสร้างขึ้นมามากที่สุดคือการพัฒนาเว็บไซต์ (Web Site)

ในการดำเนินการสร้างนวัตกรรมที่เป็นเว็บไซต์ ได้มีการสร้างและพัฒนารูปแบบการเข้าถึงของกลุ่มผู้ใช้บริการให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยเบื้องต้น ทางนักวิจัยได้ดำเนินการสร้างเว็บเพจ โดยเบื้องต้นได้ใช้ทีมพลตสำเร็จรูปในการทดลองสร้างและพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อการเข้าถึงข้อมูล โดยใช้ชื่อเว็บไซต์ว่าศูนย์การเรียนรู้และการวิจัยพหุวัฒนธรรม (MLCBRBC) โดยในการพัฒนาเว็บไซต์ในครั้งนี้ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการเสริมสร้างการเรียนรู้บนพื้นฐานความเท่าเทียมของทุกคนในสังคมและเพื่อสร้างความเข้าใจในการศึกษาด้านศาสนาบนพื้นฐานความหลากหลาย โดยเน้นการเสริมสร้าง เท่าเทียม เรียนรู้ จะเป็นการพัฒนาข้อมูลเบื้องต้น แบ่งกลุ่มข้อมูล ดังนี้

- ฐานข้อมูลศาสนาพุทธ
- ฐานข้อมูลศาสนาคริสต์
- ฐานข้อมูลศาสนาอิสลาม

โดย ฐานข้อมูลทั้ง ๓ ฐานข้อมูล จะประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของศาสนา องค์ประกอบความสำคัญของศาสนา หลักคำสอน ภาพกิจกรรม ข่าวประชาสัมพันธ์ ฐานข้อมูลวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและเครือข่ายวิทยาลัยทั่วประเทศ เครือข่ายหมู่บ้าน ๙ ดี เครือข่ายชุมชนสันติสุข เครือข่ายฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้น

งานวิจัย และมีลิงค์กระดานตอบคำถาม สำหรับผู้มีข้อสงสัยในการสอบถามข้อมูลต่างๆซึ่ง
ฐานข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวนี้ จะถูกกำหนดไว้ในแถบสีบนภายในเว็บไซต์โครงการ เป็นต้น

การพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อใช้ในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของผู้นับถือศาสนา
พุทธ คริสต์ อิสลาม ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลและสามารถนำข้อมูลไปใช้ได้ต้องอาศัยแนวคิดพหุ
วัฒนธรรม ดังนั้นการพัฒนาสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเน้นการพัฒนาเว็บไซต์ เนื่องจากเป็นสื่อที่มี
ความพร้อมมากที่สุดในการระบุข้อมูลต่างๆได้สะดวกและไม่มีความซับซ้อนในการระบุข้อมูลและ
ยังเป็นพื้นที่สื่อที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการได้เป็นอย่างดี

และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้เข้ามาใช้นวัตกรรมและสื่อต่างๆ จึงมีความ
จำเป็นต้องสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ทางศูนย์การเรียนรู้และการวิจัยพหุวัฒนธรรม จัดอบรมให้
ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี การเข้าถึงและการเข้าใช้ที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด โดย
เน้นการอบรมให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน อายุประมาณ ๑๐-๑๕ ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สามารถ
เข้าถึงและเข้าใช้สื่อเทคโนโลยีได้ง่าย โดยเฉพาะการใช้โทรศัพท์สมาร์ตโฟน แท็บเล็ต ค้นหาข้อมูล
ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการใช้เฟซบุ๊ก ไลน์ โพสต์สิ่งต่างๆ ซึ่งหากกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ไม่มี
ความรู้ที่ถูกต้องในการเข้าถึงข้อมูลในรูปของวิดีโอ หรือ ข้อมูลออนไลน์ต่างๆ อาจจะทำให้เกิด
ความผิดพลาดและผิดกฎหมาย จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะให้ความรู้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยมี
วัตถุประสงค์ในการอบรมให้ความรู้ดังนี้

๑. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งาน Google Apps เพื่อ
นำไปสู่การใช้งานได้อย่างถูกต้อง
๒. เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ
๓. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในด้านการเรียนการสอน และใน
ชีวิตประจำวัน

ซึ่งเนื้อหาและองค์ประกอบที่ใช้อบรม คือ การใช้และเข้าถึงสื่ออย่างเหมาะสม กฎหมาย
พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยเน้นการโพสต์ แชร์ และการเข้าถึง
เว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม และ เทคนิคในการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ เป็นต้น โดยใน
การอบรมได้มีการประเมินความรู้ก่อนการอบรมว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา
ในการสืบค้นหาข้อมูล การโพสต์ แชร์ สิ่งต่างๆ บนโซเชียลมีเดียมากน้อยเท่าใด ซึ่งผลการประเมิน
พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับ
คอมพิวเตอร์ กฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องน้อยมาก เนื่องจากเป็นเด็กและเยาวชน จึงยังไม่มีศักยภาพ
มากพอที่จะเรียนรู้ด้านกฎหมายต่างๆ ทำให้การใช้สื่อเทคโนโลยีของเด็กและเยาวชนเน้นที่การดูสื่อ
ที่เป็นบันเทิงการ ดูหนัง ฟังเพลง และสื่อการเรียนออนไลน์บ้างบางส่วน เป็นต้น และในระหว่าง
การอบรมให้ความรู้จากการประเมินจากการซักถามระหว่างการอบรมพบว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมมี
การตอบซักถามในข้อสงสัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี และสามารถตอบข้อซักถามตามที่
วิทยากรที่ให้ความรู้ได้ดีมากพอสมควร หลังจากการฝึกอบรมพบว่าผู้อบรมมีความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีได้ดีขึ้น

การเลือกสื่อให้เหมาะสมกับการเผยแพร่เนื้อหา ข้อจำกัดในการนำเสนอ รวมถึงความ
ยากง่ายต่อการเข้าใช้ของผู้ที่สนใจ สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ นอกจากรูปแบบของสื่อจะต้องชัดเจนแล้ว

เนื้อหาหรือ Content ต่างๆ ที่ใช้นำเสนอออกไปต้องมีความน่าสนใจและสามารถดึงดูดความสนใจให้คนมาติดตาม โดยในการทดลองปฏิบัติทางนักวิจัยได้เริ่มให้ผู้ที่เข้าร่วมอบรม ทดลองทำ Content โดยใช้สื่อในรูปแบบของ เพชบุ๊กและเว็บไซต์ เป็นต้นแบบในการพัฒนาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาาระบบสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ

๕.๒ อภิปรายผล

การพัฒนาาระบบสารสนเทศและกิจกรรมการเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

๕.๒.๑ รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลาม ในสังคมไทยประเภทเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย อธิบายรายละเอียด ดังนี้ ด้านปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ระหว่าง ๒๑ – ๓๐ ปี มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง และนับถือศาสนาพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับอพัชชา ช่างขวัญยืน วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร ปที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๖๑ - มิถุนายน ๒๕๖๑) พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ๑. นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ที่มีอายุ ๑๙ ป และกำลังศึกษาอยู่ในชั้น ปีที่ ๑ มีพฤติกรรมใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่บ้าน/หอพัก ซึ่งมี ประสิทธิภาพในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า ๔ ป โดยนิสิตเข้าใช้งานสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ย ๑-๓ ชั่วโมง ต่อครั้ง สื่อสังคมออนไลน์ที่นิสิตเข้าใช้งานบ่อย คือ Facebook โดยนิสิตใช้ Smartphone ในการเข้าถึงสื่อสังคม ออนไลน์และใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อความเพลิดเพลินบันเทิง เช่น ดูหนัง, ฟังเพลง, เล่นเกมออนไลน์ ๒. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียน หมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=๓.๗๙$, $SD.= ๐.๐๔$)^๑

ด้านรูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลาม ในสังคมไทย ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ใช้เพชบุ๊กเป็นช่องทางในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ มีความถี่ในการเข้าใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ๕ ครั้งขึ้นไปต่อ โดย มีระยะเวลาในการเข้าใช้เทคโนโลยี ๕ ชั่วโมงขึ้นไปต่อวัน และ เข้าถึงเนื้อหาของเทคโนโลยีด้านการศึกษา ด้านนันทนาการ และด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับสินี ธเนศศรียานนท์ การศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เพื่อประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมภาพยนตร์ (ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ Social Media)” เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาพฤติกรรมของผู้ที่เปิดรับสื่อสังคมออนไลน์โดยเป็นผู้ชมภาพยนตร์ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social

^๑ อพัชชา ช่างขวัญยืน ,พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร ปที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑,(มกราคม ๒๕๖๑ - มิถุนายน ๒๕๖๑)

Media) มุ่งศึกษาถึงประโยชน์และความพึงพอใจจากการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้แก่ Facebook , Youtube , Twitter และ Pantip เพื่อแสวงหาข่าวสารด้านภาพยนตร์ แบ่งเป็น ๗ ประเภท ได้แก่ การโฆษณา , ตัวอย่างภาพยนตร์ (Movie Trailer) , ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับภาพยนตร์ , การวิจารณ์ , เพลงประกอบภาพยนตร์ , กิจกรรมต่างๆที่ทางบริษัทผู้สร้าง หรือโรงภาพยนตร์ได้จัดขึ้น และ เบื้องหลัง การถ่ายภาพยนตร์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ผู้ที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ได้แก่ Facebook , Youtube , Twitter และ Pantip จำนวนทั้งสิ้น ๒๘๒ คน โดยได้กำหนดขนาดของตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Taro Yamane ที่มีความแม่นยำ ๖ การวิจัยนี้ใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง ๒ วิธี ประกอบกัน คือ วิธีสุ่มหลายขั้นตอน (Multi-Stage Sampling) และวิธีสุ่มเชิงก้อนหิมะ (Snowball) ในการดำเนินการ เก็บข้อมูลจะใช้แบบสอบถามออนไลน์ เพื่อให้ตรงตามจุดประสงค์คือผู้ที่เปิดรับสื่อสังคมออนไลน์จริง โดยในการดำเนินการเก็บข้อมูลจริงปรากฏว่ามี กลุ่มตัวอย่างเข้าให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามออนไลน์ จำนวน ๒๘๒ คน ตามที่กำหนด ภายในเวลาอันสั้น จึงไม่จำเป็นต้องใช้วิธีสุ่มเชิงก้อนหิมะ (Snowball) ผลการศึกษาพบว่าโดยภาพรวมของการเปิดรับสื่อสังคมออนไลน์ด้านภาพยนตร์ นั้น ค่อนข้างมาก ซึ่งมี Facebook เป็นสื่อที่มีการเข้าถึงมากที่สุด อันดับรองลงมาคือ Youtube เพราะเนื้อหา ของการเปิดรับเป็นสิ่งที่สร้างความบันเทิง และเป็นสิ่งที่ผู้รับสารมีความสนใจ ง่ายต่อการเข้าใจ ในการนำเสนอ และสามารถโต้ตอบกันได้อย่างรวดเร็วมากกว่าสื่อมวลชนแขนงอื่น^๒

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ได้เข้ามามีความสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคปัจจุบันเป็นอย่างมาก โดยอยู่ในรูปแบบของสื่อต่าง ๆ ทั้งเสียง ภาพและตัวอักษร ด้วยวิธีทางอิเล็กทรอนิกส์ประกอบด้วยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีโทรคมนาคม ระบบมีสายและไร้สาย รวมทั้งระบบสื่อมวลชน จึงเป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษารูปแบบการเข้าใช้เทคโนโลยีระดับการเข้าใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาทางด้านศาสนาเพื่อนำไปสู่การสร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลาม ในสังคมไทย การวิจัยนี้จะเป็นงานวิจัยที่จะสร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศให้ทุกศาสนาได้เข้าถึงหลักคำสอนและเป็นปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนการสร้างเครือข่ายสังคมสันติสุขในสังคมไทยอย่างยั่งยืน

๕.๒.๒ ระดับการใช้ประโยชน์ทางเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย อภิปรายผลได้ดังนี้

ระดับการใช้ประโยชน์จากรูปแบบของเทคโนโลยีที่นิยมใช้และค้นคว้าส่วนใหญ่จะเป็นการใช้ประโยชน์ทางด้านการศึกษา และการเผยแพร่ สื่อสาร เช่น เว็บไซต์ ยูทูป ใช้ประโยชน์ด้านการศึกษา, เพจบุ๊ก ไลน์ ใช้ประโยชน์ด้านเผยแพร่ สื่อสาร, ทวิตเตอร์ ใช้ประโยชน์ด้านบันเทิงและการสนทนา และการสัมภาษณ์ผู้นำศาสนาอิสลาม พบว่า ในส่วนของการเข้าถึงเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ นั้นก็เหมือนกับผู้นับถือศาสนาอื่นๆ เช่น มีการเข้าถึงเพจบุ๊ก โดยใช้ประโยชน์เพื่อ

^๒ ลินี ธเนศศรียานนท์ ,หลักสูตรปริญญาโทศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการภาพยนตร์-วีดิทัศน์ มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต,บทคัดย่อ,๒๕๕๕.

การเผยแพร่ศาสนาให้กับผู้ที่นับถือ และเผยแพร่กิจกรรมต่างๆของทางมัธยม เป็นการกระจายข่าว ความเคลื่อนไหวต่างๆ ซึ่งสอดคล้องกับอาชีพ ข้าราชการ วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัย ศิลปากร ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๖๑ - มิถุนายน ๒๕๖๑) พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ๑. นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียนหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ที่มีอายุ ๑๙ ปี และกำลังศึกษาอยู่ในชั้น ปีที่ ๑ มีพฤติกรรมใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่บ้าน/หอพัก ซึ่งมี ประสบการณ์ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์มากกว่า ๔ ปี โดยนิสิตเข้าใช้งานสื่อสังคมออนไลน์โดยเฉลี่ย ๑-๓ ชั่วโมง ต่อครั้ง สื่อสังคมออนไลน์ที่นิสิตเข้าใช้งานบ่อย คือ Facebook โดยนิสิตใช้ Smartphone ในการเข้าถึงสื่อสังคมออนไลน์และใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อความเพลิดเพลินบันเทิง เช่น ดูหนัง, ฟังเพลง, เล่นเกมออนไลน์ ๒. ทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยนเรศวร ที่ลงทะเบียน หมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๗๙, SD. = ๐.๐๔)^๓

๕.๒.๓. การสร้างนวัตกรรมระบบสารสนเทศเพื่อการเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลและสัมภาษณ์ผู้นำทางศาสนาในประเด็นการพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการเสริมสร้างกิจกรรมที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ด้านศาสนาของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย ได้ระบบสารสนเทศที่สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ซึ่งระบบสารสนเทศนี้จะทำงานด้วยโปรแกรม Web Browser พบว่า สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่ผู้ใช้ต้องการให้มีการพัฒนาหรือสร้างขึ้นมามากที่สุดคือการพัฒนาเว็บไซต์ (Web Site)

ในการดำเนินการสร้างนวัตกรรมที่เป็นเว็บไซต์ ได้มีการสร้างและพัฒนารูปแบบการเข้าถึงของกลุ่มผู้ใช้บริการให้สามารถเข้าถึงได้ง่าย โดยเบื้องต้น ทางนักวิจัยได้ดำเนินการสร้างเว็บเพจ โดยเบื้องต้นได้ใช้เทมเพลตสำเร็จรูปในการทดลองสร้างและพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อการเข้าถึงข้อมูลโดยใช้ชื่อเว็บไซต์ว่าศูนย์การเรียนรู้และการวิจัยพหุวัฒนธรรม (MLC BRBC) โดยในการพัฒนาเว็บไซต์ในครั้งนี้ได้กำหนดวิสัยทัศน์ในการเสริมสร้างการเรียนรู้บนพื้นฐานความเท่าเทียมของทุกคนในสังคมและเพื่อสร้างความเข้าใจในการศึกษาด้านศาสนาบนพื้นฐานความหลากหลาย โดยเน้นการเสริมสร้าง เท่าเทียม เรียนรู้ จะเป็นการพัฒนาข้อมูลเบื้องต้น แบ่งกลุ่มข้อมูล ดังนี้

- ฐานข้อมูลศาสนาพุทธ
- ฐานข้อมูลศาสนาคริสต์
- ฐานข้อมูลศาสนาอิสลาม

โดย ฐานข้อมูลทั้ง ๓ ฐานข้อมูล จะประกอบด้วย ประวัติความเป็นมา ความสำคัญของศาสนา องค์ประกอบสำคัญของศาสนา หลักคำสอน ภาพกิจกรรม ข่าวประชาสัมพันธ์ ฐานข้อมูลวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและเครือข่ายวิทยาลัยทั่วประเทศ เครือข่ายหมู่บ้าน ๙ ดี เครือข่ายชุมชนสันติสุข เครือข่ายฐานข้อมูลเพื่อการสืบค้น

^๓ อพชชา ข้างขวัญยืน ,พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์และทักษะการรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์, วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๑,(มกราคม ๒๕๖๑ - มิถุนายน ๒๕๖๑)

งานวิจัย และมีลิงค์กระดานตอบคำถาม สำหรับผู้มีข้อสงสัยในการสอบถามข้อมูลต่างๆซึ่ง
ฐานข้อมูลทั้งหมดดังกล่าวนี้ จะถูกกำหนดไว้ในแถบสีบนภายในเว็บไซต์โครงการ เป็นต้น

และเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้เข้ามาใช้นวัตกรรมและสื่อต่างๆ จึงมีความ
จำเป็นต้องสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ ทางศูนย์การเรียนรู้และการวิจัยพัฒนาธรรม จัดอบรมให้
ความรู้เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี การเข้าถึงและการเข้าใช้ที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์สูงสุด โดย
เน้นการอบรมให้กับกลุ่มเด็กและเยาวชน อายุประมาณ ๑๐-๑๕ ปี ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายที่สามารถ
เข้าถึงและเข้าใช้สื่อเทคโนโลยีได้ง่าย โดยเฉพาะการใช้โทรศัพท์สมาร์ตโฟน แท็บเล็ต ค้นหาข้อมูล
ต่างๆ ในอินเทอร์เน็ต รวมทั้งการใช้เฟซบุ๊ก ไลน์ โพสต์สิ่งต่างๆ ซึ่งหากกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ไม่มี
ความรู้ที่ถูกต้องในการเข้าถึงข้อมูลในรูปแบบของวิดีโอ หรือ ข้อมูลออนไลน์ต่างๆ อาจจะทำให้เกิด
ความผิดพลาดและผิดกฎหมาย จึงจำเป็นต้องหาวิธีที่จะทำให้ความรู้เกี่ยวกับกลุ่มเด็กและเยาวชน โดยมี
วัตถุประสงค์ในการอบรมให้ความรู้ดังนี้

๔. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้งาน Google Apps เพื่อ
นำไปสู่การใช้งานได้อย่างถูกต้อง

๕. เพื่อให้ผู้ที่เข้ารับการอบรมเพิ่มประสิทธิภาพการใช้งานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

๖. เพื่อให้ผู้เข้ารับการอบรมนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในด้านการเรียนการสอน และใน
ชีวิตประจำวัน

ซึ่งเนื้อหาและองค์ประกอบที่ใช้อบรม คือ การใช้และเข้าถึงสื่ออย่างเหมาะสม กฎหมาย
พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โดยเน้นการโพสต์ แชร์ และการเข้าถึง
เว็บไซต์ที่ไม่เหมาะสม และ เทคนิคในการสืบค้นหาข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ เป็นต้น โดยใน
การอบรมได้มีการประเมินความรู้ก่อนการอบรมว่าผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา
ในการสืบค้นหาข้อมูล การโพสต์ แชร์ สิ่งต่างๆ บนสื่อโซเชียลมีเดียมากน้อยเท่าใด ซึ่งผลการประเมิน
พบว่า ผู้เข้าร่วมอบรมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำผิดเกี่ยวกับ
คอมพิวเตอร์ กฎหมายต่างๆที่เกี่ยวข้องน้อยมาก เนื่องจากเป็นเด็กและเยาวชน จึงยังไม่มีศักยภาพ
มากพอที่จะเรียนรู้ด้านกฎหมายต่างๆ ทำให้การใช้สื่อเทคโนโลยีของเด็กและเยาวชนเน้นที่การดูสื่อ
ที่เป็นนันทนาการ ดูหนัง ฟังเพลง และสื่อการเรียนออนไลน์บ้างบางส่วน เป็นต้น และในระหว่าง
การอบรมให้ความรู้จากการประเมินจากการซักถามระหว่างการอบรมพบว่ากลุ่มผู้เข้าร่วมอบรมมี
การตอบซักถามในข้อสงสัยที่เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยี และสามารถตอบข้อซักถามตามที่
วิทยากรที่ให้ความรู้ได้ดีมากพอสมควร หลังจากการฝึกอบรมพบว่าผู้อบรมมีความรู้ความเข้าใจ
เกี่ยวกับการใช้สื่อเทคโนโลยีได้ดีขึ้น

๕.๒.๔ ปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมการเสริมสร้าง
อัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย

ประเด็นปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมการเสริมสร้างอัต
ลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์ อิสลามในสังคมไทย คือ ในการพัฒนาระบบสารสนเทศ
จำเป็นต้องมีผู้ที่มีความรู้ความสามารถและเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีเป็นผู้ที่สามารถพัฒนาระบบ

และดูแลระบบเทคโนโลยีประเภทต่างๆเป็นผู้ดูแล รวมถึงนวัตกรรมหรือเทคโนโลยีบางประเภทยังต้องพึ่งแพลตฟอร์มทำให้บางข้อมูลอาจไม่สามารถอัปโหลดเพื่อการนำเสนอได้เนื่องจากเป็นข้อมูลจำกัดของแพลตฟอร์มนั้น รวมถึง เนื้อหาของการนำเสนอเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าอาจจะมีน้อยทำให้ขาดความน่าสนใจและน่าเชื่อถือ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยขอเสนอแนะเชิงปฏิบัติการเป็นลำดับขั้นตอน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างเป็นระบบและสามารถปฏิบัติได้ ดังต่อไปนี้

๑. ควรมีการจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์การใช้สื่อเทคโนโลยีในรูปแบบต่างๆ และควรมีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

๒. ควรมีการสรุปผลการใช้หรือประเมินความนิยมการใช้เพื่อการศึกษา ค้นคว้า ในแต่ละครั้งและบันทึกเป็นสถิติ เพื่อสามารถนำมาใช้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยี เพื่อให้สอดคล้องความต้องการของผู้ที่ใช้บริการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๓. ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกผู้ใช้บริการของชุมชน ศาสนาทั้ง ๓ ศาสนา ประชาชนชาวบ้าน นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญภาครัฐ ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี เพื่อสามารถนำมาใช้เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาต่อยอดเทคโนโลยี เพื่อให้สอดคล้องความต้องการของผู้ที่ใช้บริการได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการทำวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลการทำกิจกรรมด้านนวัตกรรมว่าส่งผลต่อการพัฒนาระบบสารสนเทศด้านต่าง ๆ อย่างไร

บรรณานุกรม

(๑) ภาษาไทย :

- กล้า สมตระกูล. การศึกษาเพื่อชีวิต : เครือข่ายการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร : โอเดียร์สแควร์, ๒๕๓๕
- ครรชิต มาลัยวงศ์. การเรียนการสอนใช้คอมพิวเตอร์ : สู่บ้านใหม่. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐.
- เดช เทียมรัตน์ และกานต์สุดา มาชะศิริานนท์. วินัยสำหรับองค์การเรียนรู้ The Fifth Discipline. กรุงเทพมหานคร : อีระป้อมวรรณกรรม, ๒๕๔๔.
- ทศพร ประเสริฐสุข. วิสัยทัศน์ศึกษาศาสตร์ ปี ๒๐๐๒. จดหมายข่าวศึกษาศาสตร์ มศว. ๔๙,๑๐ (กันยายน - ตุลาคม ๒๕๔๑) : ๖-๗
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. องค์การแห่งการเรียนรู้ : จากแนวคิดสู่ทฤษฎีการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์รัตนไตร, ๒๕๔๘.
- บุญชม ศรีสะอาด. การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๕.
- บัณฑิต เพ็ชรประพันธ์. การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ : สู่บ้านใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐.
- ประชุม โปธิกุล. วิสัยทัศน์ขององค์การที่ประสบผลสำเร็จ. เพิ่มผลผลิต ๓๗,๗ (กุมภาพันธ์ - มีนาคม ๒๕๔๒) : ๒๑-๒๖
- ประกาศรี อึ้งกุล. การสร้างทีมงาน. ภูเก็ต : สถาบันราชภัฏภูเก็ต, ๒๕๔๒.
- ประยูร อาษานาม. คู่มือวิจัยทางการศึกษา. ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๔๗.
- ป๋นรส มาลากุล ณ อยุธยา. แนวคิดเรื่อง องค์การแห่งการเรียนรู้ Learning Organization. โครงการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารสถาบันราชภัฏ ปี ๒๕๔๓. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- เปี่ยมพงศ์ นัยบ้านดำน. องค์การแห่งการเรียนรู้. วารสารการศึกษาพยาบาล. ๑๐(๓) : ๑๓-๑๗ ; ๒๕๔๓.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๓๐. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๐. ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๒.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). พระในบ้าน. กรุงเทพมหานคร : คณากรรมการพิมพ์, ๒๕๔๑.
- พระธรรมปิฎก. (ป.อ.ปยุตโต). ธรรมบุญชีวิต. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์สวย, ๒๕๔๗.
- พระมหาบุญเพ็ชร ปุณฺณวิริโย. แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๓.
- พระราชปัญญาภวี่ (สุบิน เขมิโย). ประมวลบทพระธรรมเทศนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๒๘.
- พิชัย เสงี่ยมจิตต์. เอกสารประกอบการสอนวิชาการบริหารสถาบันการศึกษาเพื่อความเป็นเลิศ. อุบลราชธานี : คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุบลราชธานี, ๒๕๔๑.

- รุ่ง แก้วแดง. **รีเอ็นจิเนียริงระบบราชการไทย ภาค ๒.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, ๒๕๔๑.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๖.
- วนิดา ชวงษ์. **การสอนงานการเป็นพี่เลี้ยง สู่บ้านใหม่.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐.
- วันทนา เมืองจันทร์. **การวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครูสภา, ๒๕๔๕.
- วิจารณ์ พานิช. **สถานศึกษากับการจัดการความรู้เพื่อสังคม.** กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ดี, ๒๕๔๗.
- วิโรจน์ สารรัตน์. **โรงเรียนองค์การแห่งการเรียนรู้.** กรุงเทพมหานคร : ทิพย์วิสุทธิ, ๒๕๔๖.
- วีรวุธ มาฆะศิริานนท์. **วินัย ๕ ประการ พื้นฐานแห่งองค์การแห่งการเรียนรู้.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท, ๒๕๔๘.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. **กระบวนการการบริหาร.** กรุงเทพมหานคร : โอเดียร์สแคว์, ๒๕๔๙.
- ศิริศักดิ์ ศุภมนตรี. **ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ.** กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทยพานิชย์, ๒๕๔๐.
- สมคิด บางโม. **หลักการบริหารงานวิชาการ.** กรุงเทพมหานคร : ธนาคารไทยพานิช, ๒๕๔๖.
- สมยศ นาวิการ. **ตำราการบริหารทั่วไป.** กรุงเทพมหานคร : เอ็กซ์เปอร์เน็ท จำกัด, ๒๕๔๖.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต ๒. **ผลการรายงานการดำเนินงานการศึกษาประจำปี ๒๕๕๓.** เอกสารอัดโรเนียว, ๒๕๕๔.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุบลราชธานี เขต ๒. **กลุ่มนโยบายและแผน. ข้อมูลพื้นฐานของโรงเรียน ปีการศึกษา ๒๕๕๒.** ๑๐ มิถุนายน ๒๕๕๒, ๒๕๕๒.
- สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. **บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครูสภา, ๒๕๔๗.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. **โครงสร้างการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ครูสภา, ๒๕๔๘.
- สำนักงานปฏิรูป. **การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕
- เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์. **วิสัยทัศน์ของผู้บริหารการศึกษา : ในประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพบัณฑิตบริหารการศึกษา. เล่มที่ ๑. หน่วยที่ ๑, ๒๓-๔๗. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๘.**
- ไสว มาลาทอง. **คู่มือการศึกษาจริยธรรม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.
- อลินี ณะวัฒน์สังจะเสรี. **BENCHMARKING มาตรฐานเปรียบเทียบ Modern Excellence : สู่บ้านใหม่.** กรุงเทพมหานคร : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๐.

(๒). ภาษาอังกฤษ :

- Arguris, Chris and Donald A. Schon. **Theory in Practice : Increasing Processional Effectiveness.** San Francisco : Jossey-Bass Pub, 1974.
- Bales, Barry Vance. Development Executives for the Learning Organization : A study of Texas State Agency Executives. **In Dissertation Abstracts International.** Item 9413432, 1993.
- Bennett, J.K., & O'Brien, M.J. **The Building Block of The Learning Organization.** New York: McGraw-Hill Book Co. (1994)
- Blumberg, Arthur and William. Greenfield. **The Effective Principal : Perspectives on School Leadership.** 2nd ed. Boston : Allyn and Bacon, 1986.
- Cronbach, Lee J. **Essentials of Psychological Testing.** 3rd ed. New York : Harper and Row, 1974.
- Davis, B. Transformational Leadership and Organizational Learning : Leader Actions that Stimulate Individual and Group Learning. **In Dissertation Abstracts International.** P. 0693, 1997.
- De Geus, A. **The Living Company.** Boston : Harvard Business School, 1997.
- Dixon, N. **The Organizational Learning Cycle : How We Learn Collectively.** London : McGraw-Hill, 1994.
- Ford, D.F. Toward a learning organization : Guidelines for bureaucraies. Doctoral Dissertation. **Memorial University of Newfoundland,** 1997.
- Garvin, D.A. **Learning Is Action : A Guide to Putting the Learning Organization to Work.** Boston : Harvard Business School, 2000.
- Gephart, M.A., Marsick, V.J., Buren, M.E. Van & Spiro, M.S. **Learning Organization : Come Alive.** Training and Development, 50(12), 25-30, 1996.
- Giordano, Daniela. Designing Learning Organizations : A Critical Evaluation of the Strategies and Policies Proposed in Literature. **In Dissertation Abstracts International.** Item MM๐๑๒๙๕, 1995.
- Hoy, W.K. and Miskel, C.G. **Educational Administration : Theory, Research, and Practice.** 6th ed. New York : McGarw-Hill, 2001.
- Kaiser, Sandra M. **Mapping the Learning Organization : Exploring A Model of Organizational Learning.** Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy of the Louisiana State University, 2000.
- Kemple, S. **The extent to which teachers and Principals Perceive high school as learning organization.** Doctoral Dissertation, Education Administration, Westem Michigan University, 2003.

- Kim, D.H. "The link between Individual and Organization Learning Sloan Management Review," **Dissertation Abstracts International**. 4(marc 1993) : 43, 1993.
- Kolody, L. **An investigation of how learning occurs in an organization**. Master's thesis, Adult and Continuing Education University of Windsor (Canada), 2003.
- Maki, M. **School as learning organization : How Japanese teacher learn to Perform non – instructional tasks**. Doctoral Dissertation, The University of British Columbia, Canada, 2001.
- Marquardt, M. **Building the Learning Organization**. New York : McGraw-Hill, 1996
- Marquardt, M. and Reynold A. **The Global Learning Organization**. New York : IRWIN, 1994.
- McGregor, Dauglas. **The Hunan Side of Enterprise**. New York : McGraw-Hill, 1960.
- Nevis, E.C. and Others. **Understanding Organizations as Learning Systems Sloan Management Review**. New York : Winter, 1995.
- Pedler, M. Burgony, J. & Bonydell, T. **The Learning Company : A Strategy for Sustainable Development**. Maidenhead ; McGraw-Hill, 1991.
- Pedler, M. ET.AL. **The Learning Company : A Strategy for Sustainable Development**. Maidenhead : McGraw, 1991.
- Ross, R. and Others. **Core Concepts About Learning Organization**. New York : McGraw-Hill, 1994.
- Senge, Peter M. **The Fifth Discipline : The Art and Practice of the Learning Organization**. New York : Dobleday Currency, 1990.
- Sergiovanni, Thomas J. and others. **Educational Governmance and Administration**. 2nded. Englewood Cliffs. New Jersey : Prentice Hall Inc, 1987.
- Smith, Robert Timothy. **Characteristics of Effective School Systems in Georgia**. New York : McGraw-Hill, 1991.
- Ubben, G.C. and Others. C.J. **The Principal : Creative Leadership for Effective School**. 4thed. Boston : Allyn and Bacon, 2001.
- Wheeler,L. L. **Building a learning organization : Amative American experience**. Doctoral Dissertation, Education Administration, Fielding Graduate Institute, 2002.
- Ziegler, Mary Frances. **The Learning Organization : Awakening(Small Businesses, Organizational Change**. In **Dissertation Abstracts International**. Item 9413432, 1995.

ภาคผนวก ก.

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนา
ของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย

คำชี้แจง

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ตามความจริงโดยใส่เครื่องหมาย ลงใน หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะปกปิดเป็นความลับ แต่จะนำไปวิเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบสารสนเทศและกิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาของชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย

แบบสอบถามแบ่งเป็น ๓ ตอนดังนี้ คือ

- ตอนที่ ๑** ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒** รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- ตอนที่ ๓** ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศและการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับการอนุเคราะห์จากท่าน ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์

ตอนที่ ๑ ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ ชาย หญิง

๒. อายุ ต่ำกว่า ๒๐ ปี ๒๑ - ๓๐ ปี
 ๓๑ - ๔๐ ปี ๔๑ - ๕๐ ปี
 ๕๑ - ๖๐ ปี ๖๑ ปีขึ้นไป

๓. ระดับการศึกษา

ประถมศึกษา มัธยมศึกษา
 ปวส./ อนุปริญญา ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี

๔. อาชีพ

ประกอบธุรกิจส่วนตัว เกษตรกรรม
 รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ รับจ้าง
 อื่นๆ (โปรดระบุ).....

๕. การนับถือศาสนา

ศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์
 ศาสนาอิสลาม

ตอนที่ ๒ รูปแบบการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศและระดับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. ช่องทางการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

☐ Website	☐ Facebook
☐ Line	☐ YouTube
☐ TV	☐ อื่นๆ (ระบุ)

๒. ความถี่ในการเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศ

☐ ๑ - ๒ ครั้ง/วัน	☐ ๓ - ๔ ครั้ง/วัน
☐ ๕ ครั้ง ขึ้นไป/วัน	

๓. ระยะเวลาในการเข้าใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

☐ ต่ำกว่า ๑ ชั่วโมง/วัน	☐ ๑ - ๒ ชั่วโมง/วัน
☐ ๓ - ๔ ชั่วโมง/วัน	☐ ๕ ชั่วโมง ขึ้นไป/วัน

๔. ประเภทของเนื้อหาเทคโนโลยีสารสนเทศที่ท่านเข้าถึง

☐ ด้านการศึกษา	☐ ด้านสิ่งแวดล้อม
☐ นันทนาการ	☐ ด้านธุรกิจ
☐ ด้านศาสนา	☐ อื่นๆ (ระบุ)

๕. การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

Website	☐ การศึกษา
	☐ ธุรกิจ
	☐ เผยแพร่/สื่อสาร
	☐ นันทนาการ
	☐ อื่น ๆ (ระบุ)

Facebook	☐ การศึกษา
	☐ ธุรกิจ
	☐ เผยแพร่/สื่อสาร
	☐ นันทนาการ
	☐ อื่น ๆ (ระบุ)

๕. การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศ (ต่อ)

Line การศึกษา
 ธุรกิจ
 เผยแพร่/สื่อสาร
 นันทนาการ
 อื่น ๆ (ระบุ)

YouTube การศึกษา
 ธุรกิจ
 เผยแพร่/สื่อสาร
 นันทนาการ
 อื่น ๆ (ระบุ)

TV การศึกษา
 ธุรกิจ
 เผยแพร่/สื่อสาร
 นันทนาการ
 อื่น ๆ (ระบุ)

อื่นๆ (ระบุ)

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับการพัฒนาระบบสารสนเทศและการใช้ประโยชน์
จากเทคโนโลยีสารสนเทศ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณที่ให้ความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ภาคผนวก ข
หนังสือขอความอนุเคราะห์ลงพื้นที่เก็บข้อมูลการวิจัย

ที่ ศธ ๖๑๔๘.๔ / พิเศษ

หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
๒๘๑ หมู่ ๑๓ ตำบลเสม็ด
อำเภอเมืองบุรีรัมย์
จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๐๐

๑๐ กันยายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวสมภาพ มั่งคั่ง อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาาระบบสารสนเทศและกิจกรรมเสริมสร้างอัตลักษณ์ทางศาสนาขอชาวพุทธ คริสต์และอิสลามในสังคมไทย”

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ ผู้วิจัยมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ของท่าน ทางหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิตจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผศ.ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน)

ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค
แบบประเมินความรู้ ก่อนและหลัง การอบรมสื่อสารสนเทศ

ชื่อ - นามสกุล

ก่อนการอบรม

แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรมการใช้สื่อออนไลน์ทันสมัย
วันที่ เดือน พ.ศ.

ณ

- วัตถุประสงค์ :**
๑. เพื่อประเมินความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม
 ๒. เพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม
 ๓. เพื่อรวบรวมความคิดเห็นและข้อเสนอแนะนำไปพัฒนา/ปรับปรุงกิจกรรมให้มีคุณภาพและประสิทธิผล

คำชี้แจง : กรุณากรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่าน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน)

๑. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง	
๒. อายุ	☐ ๑๐ ปี	☐ ๑๑ ปี	☐ ๑๒ ปี
	☐ ๑๓ ปี	☐ ๑๔ ปี	☐ ๑๕ ปี
๓. กำลังศึกษาในระดับ	☐ ประถมศึกษา	☐ มัธยมศึกษา	

ตอนที่ ๒ การทดสอบความรู้

คำชี้แจง โปรดเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียง ๑ คำตอบ แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวเลือก ก ข ค ง หรือ จ (ข้อละ ๑ คะแนน)

๑) สื่อ หมายถึง ข้อใด

ก. วัสดุ อุปกรณ์ หรือวิธีการใดๆ ก็ตามที่เป็นตัวกลางหรือพาหนะในการถ่ายทอดความรู้ทัศนคติ ทักษะและประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน

ข. หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่แสดงหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่าง ๆ โดยใช้ตัวหนังสือ ที่เป็นตัวเขียน หรือตัวพิมพ์เป็นสื่อในการแสดงความหมาย

ค. สิ่งปรากฏด้วยตัวอักษร เครื่องหมาย ภาพ เสียง หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระบบคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะปรากฏอยู่ในรูปของเอกสาร ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกภาพหรือด้วยวิธีการอื่นใด

ง. สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็น เทคโนโลยี
ใหม่ๆ

จ. บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดสาระ
ความรู้แนวคิด และประสบการณ์ไปสู่บุคคลอื่น

๒) สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ หมายถึง ข้อใด

ก. สื่อที่มีเนื้อหาตามที่ผู้รับสื่อชอบ

ข. สื่อที่มีเนื้อหาที่ไม่ขัดหรือละเมิดต่อกฎหมาย มีเนื้อหาเพื่อส่งเสริมการศึกษา และการ
เรียนรู้ให้กับผู้รับสื่อในเชิงสร้างสรรค์

ค. สื่อที่นำเสนอเนื้อหาารุนแรง สะเทือนใจแก่ผู้รับสื่อ

ง. สื่อที่บิดเบือนเนื้อหาจากความเป็นจริงเพื่อมุ่งหมายให้เกิดความเข้าใจผิด

จ. สื่อที่มีเนื้อหาขัดหรือละเมิดกฎหมายและอาจหมายถึงสื่อที่สร้างปัจจัยเสี่ยงแก่ผู้บริโภค
สื่อ โดยนำเสนอค่านิยมและความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง เกิดพฤติกรรมกระบวนกรเลียนแบบที่ไม่เหมาะสมและขัด
ต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

๓) ทำไมเราต้องรู้เท่าทันสื่อ

ก. เพื่อให้ตนเองทันสมัยอยู่เสมอ

ข. เพื่อให้สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตนเอง

ค. เพื่อให้เราสามารถตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อ สามารถตั้งคำถามว่า
สื่อถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร เช่น ใครเป็นเจ้าของสื่อ ใครผลิต และผลิตภายใต้ข้อจำกัดใด ควรเชื่อหรือไม่ หรือ
มีค่านิยมความเชื่ออะไรที่แฝงมากับสื่อ นั้น ผลิตสื่อหวังผลอะไร

ง. สังคมปัจจุบันไม่มีความจำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น การรู้จักสื่อต่างๆ มีความ
จำเป็นในการสื่อสารที่จำเป็นต้องรู้จักมากกว่า

จ. ผิดทุกข้อ

๔) ท่านคิดว่า พฤติกรรมใดที่สามารถกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

ก. ดาวน์โหลดภาพ เกม หนังสือ เพลงต่างๆ มาใช้โดยไม่สนใจว่าเจ้าของเป็นใคร

ข. ขวนขวายไปชมภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปี

ค. นำภาพถ่ายขณะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีภาพฉลากของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่ง
เห็นโลโก้ชัดเจน สื่อออนไลน์

ง. ทำคลิปวิดีโอวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเผยแพร่ในยูทูบ

จ. ถูกทุกข้อ

๕) ท่านคิดว่า คลิปวีดิโอมีประโยชน์ อย่างไร

- ก. สามารถรับรู้ได้ถึงความรู้สึกจากการสัมผัสทางสายตากับวัตถุที่ปรากฏอยู่บนจอภาพ
- ข. ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้
- ค. เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น
- ง. คุ่มค่าในการลงทุน
- จ. ถูกทุกข้อ

๖) ท่านคิดว่า คลิปวีดิโอสามารถประชาสัมพันธ์ได้ทางใดบ้าง

- ก. ยูทูป
- ข. เฟซบุ๊ก
- ค. ไลน์
- ง. อินสตาแกรม
- จ. ถูกทุกข้อ

๗) ท่านคิดว่าข้อใดคือวัตถุประสงค์ของการใช้ระบบสารสนเทศ

- ก. สืบค้นข้อมูล
- ข. ใช้ในการวางแผน/ ประกอบการตัดสินใจ/ ประกอบการทำงาน
- ค. กรอกข้อมูล/ บันทึกข้อมูล
- ง. เพื่อความบันเทิง
- จ. ถูกทุกข้อ

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ชื่อ - นามสกุล

หลังการอบรม

แบบประเมินความรู้ ความเข้าใจในกิจกรรมการใช้สื่อออนไลน์ทันสมัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

ณ

คำชี้แจง : กรุณากรอกข้อความหรือทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือเติมข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงหรือความคิดเห็นของท่าน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ (โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน)

๑. เพศ ชาย หญิง
๒. อายุ ๑๐ ปี ๑๑ ปี ๑๒ ปี
 ๑๓ ปี ๑๔ ปี ๑๕ ปี
๓. กำลังศึกษาในระดับ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา

ตอนที่ ๒ การทดสอบความรู้

คำชี้แจง โปรดเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียง ๑ คำตอบ แล้วทำเครื่องหมายกากบาท (X) ทับตัวเลือก ก ข ค ง หรือ จ (ข้อละ ๑ คะแนน)

๑) สื่อ หมายถึง ข้อใด

ก. วัสดุ อุปกรณ์ หรือวิธีการใดๆ ก็ตามที่เป็นตัวกลางหรือพาหนะในการถ่ายทอดความรู้ทัศนคติ ทักษะและประสบการณ์ไปสู่ผู้เรียน

ข. หนังสือและเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่แสดงหรือเรียบเรียงสาระความรู้ต่าง ๆ โดยใช้ตัวหนังสือ ที่เป็นตัวเขียน หรือตัวพิมพ์เป็นสื่อในการแสดงความหมาย

ค. สิ่งปรากฏด้วยตัวอักษร เครื่องหมาย ภาพ เสียง หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ในระบบคอมพิวเตอร์ ไม่ว่าจะปรากฏอยู่ในรูปของเอกสาร ภาพเขียน ภาพพิมพ์ ภาพระบายสี สิ่งพิมพ์ รูปภาพ ภาพโฆษณา เครื่องหมาย รูปถ่าย ภาพยนตร์ แถบบันทึกเสียงหรือแถบบันทึกภาพ หรือด้วยวิธีการอื่นใด

ง. สื่อการเรียนรู้ที่ผลิตขึ้นใช้ควบคู่กับเครื่องมือโสตทัศนวัสดุ หรือเครื่องมือที่เป็น เทคโนโลยีใหม่ๆ

จ. บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ ซึ่งสามารถถ่ายทอดสาระความรู้แนวคิด และประสบการณ์ไปสู่บุคคลอื่น

๒) สื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์ หมายถึง ข้อใด

- ก. สื่อที่มีเนื้อหาตามที่ผู้รับสื่อชอบ
- ข. สื่อที่มีเนื้อหาที่ไม่ขัดหรือละเมิดต่อกฎหมาย มีเนื้อหาเพื่อส่งเสริมการศึกษา และการเรียนรู้ให้กับผู้รับสื่อในเชิงสร้างสรรค์
- ค. สื่อที่นำเสนอเนื้อหารุนแรง สะเทือนใจแก่ผู้รับสื่อ
- ง. สื่อที่บิดเบือนเนื้อหาจากความเป็นจริงเพื่อมุ่งหมายให้เกิดความเข้าใจผิด
- จ. สื่อที่มีเนื้อหาขัดหรือละเมิดกฎหมายและอาจหมายถึงสื่อที่สร้างปัจจัยเสี่ยงแก่ผู้บริโภคสื่อ โดยนำเสนอค่านิยมและความเชื่อที่ไม่ถูกต้อง เกิดพฤติกรรมการเลียนแบบที่ไม่เหมาะสมและขัดต่อวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

๓) ทำไมเราต้องรู้เท่าทันสื่อ

- ก. เพื่อให้ตนเองทันสมัยอยู่เสมอ
- ข. เพื่อให้สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับตนเอง
- ค. เพื่อให้เราสามารถในการตีความ วิเคราะห์ แยกแยะเนื้อหาสาระของสื่อ สามารถตั้งคำถามว่า สื่อถูกสร้างขึ้นได้อย่างไร เช่น ใครเป็นเจ้าของสื่อ ใครผลิต และผลิตภายใต้ข้อจำกัดใด ควรเชื่อหรือไม่ หรือมีค่านิยมความเชื่ออะไรที่แฝงมากับสื่อ นั้น ผลิตสื่อหวังผลอะไร
- ง. สังคมปัจจุบันไม่มีความจำเป็นต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น การรู้จักสื่อต่างๆ มีความจำเป็น ในการสื่อสารที่จำเป็นต้องรู้จักมากกว่า
- จ. ผิดทุกข้อ

๔) ท่านคิดว่า พฤติกรรมใดที่สามารถกระทำได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

- ก. ดาวน์โหลดภาพ เกม หนังสือ เพลงต่างๆ มาใช้โดยไม่สนใจว่าเจ้าของเป็นใคร
- ข. ชวนเพื่อนไปชมภาพยนตร์ที่ห้ามผู้ชมที่มีอายุต่ำกว่ายี่สิบปี
- ค. นำภาพถ่ายขณะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และมีภาพฉลากของเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ซึ่งเห็นโลโก้ชัดเจน สื่อออนไลน์
- ง. ทำคลิปวิดีโอวัฒนธรรมท้องถิ่นมาเผยแพร่ในยูทูป
- จ. ถูกทุกข้อ

๕) ท่านคิดว่า คลิปวิดีโอมีประโยชน์ อย่างไร

- ก. สามารถรับรู้ได้ถึงความรู้สึกจากการสัมผัสทางสายตาที่วัตถุที่ปรากฏอยู่บนจอภาพ
- ข. ช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการเรียนรู้
- ค. เข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น
- ง. คุ่มค่าในการลงทุน
- จ. ถูกทุกข้อ

๖) ท่านคิดว่า คลิปวีดิโอสามารถประชาสัมพันธ์ได้ทางใดบ้าง

- ก. ยูทูบ
- ข. เฟซบุ๊ก
- ค. ไลน์
- ง. อินสตาแกรม
- จ. ถูกทุกข้อ

๗) ท่านคิดว่าข้อใดคือวัตถุประสงค์ของการใช้ระบบสารสนเทศ

- ก. สืบค้นข้อมูล
- ข. ใช้ในการวางแผน/ ประกอบการตัดสินใจ/ ประกอบการทำงาน
- ค. กรอกข้อมูล/ บันทึกข้อมูล
- ง. เพื่อความบันเทิง
- จ. ถูกทุกข้อ

ตอนที่ ๓ ความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการ (ระดับความพึงพอใจ ๑ = น้อยที่สุด/ ๒ = น้อย/ ๓ = ปานกลาง/ ๔ = มาก/ ๕ = มากที่สุด)						
ประเด็น	ระดับความพึงพอใจ					ข้อเสนอแนะ
	๑	๒	๓	๔	๕	
๑. วิทยากร						
๒. รูปแบบกิจกรรม						
๓. เนื้อหา						
๔. ระยะเวลา						
๕. ประโยชน์ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรม						
๖. ท่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้						
๗. ความพึงพอใจในภาพรวม						

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรมดำเนินการวิจัย

